

GAZDASÁGI ÉS KÖZLEKEDÉSI MINISZTERIUM

A KIS- ÉS KÖZÉP- VÁLLALKOZÁSOK FEJLESZTÉSÉNEK STRATÉGIÁJA

2007–2013

GAZDASÁGI ÉS KÖZLEKEDÉSI MINISZTERIUM

**A KIS- ÉS KÖZÉP-
VÁLLALKOZÁSOK
FEJLESZTÉSÉNEK
STRATÉGIÁJA**

2007–2013

ELŐSZÓ

Magyarországon lezártunk egy igen intenzív felzárkózási időszakot: 1995 és 2005-2006 között 25 százalékkal csökkentettük a lemaradásunkat az Európai Unióhoz képest. Ám növekedésünk a többi régióbeli országhoz képest már 2006-ban is nagyon lelassult, s párhuzamosan fokozatosan romlott a versenyképességünk.

Ez egyfajta bizalomvesztéssel járt, mind nemzetközi szinten, mind a magyarországi üzleti szektorban. Az államháztartási egyensúlytalanság komoly kiigazításának első időszakán túl, már ismét az a kérdés, hogy mitől tudunk újra növekedni. Hogyan lesz ismét fenntartható magas növekedési ráta Magyarországon?

Komoly kihívás, hogy a gyakorlatban megválaszoljuk az országnak milyen lesz a története középtávon, mitől lesz ismét növekedés, mitől lesz ismét olyan pozíciónk a régióban, mint amilyen korábban volt.

Úgy gondolom, hogy ez a cél nem valósítható meg a jól működő gazdasági vállalkozások nélkül, hiszen szerepük rendkívül jelentős a munkahelyteremtésben, az adófizetésben az ország minden részén.

A megvalósítást szolgálja a kis- és középvállalkozások fejlesztésének stratégiája, ami hosszas viták és egyeztetések eredményeként jött létre. A közreadott dokumentum „megszületésével” azonban ez a folyamat nem zárulhat le.

Az egyeztetéseken minden fél kifejezte igényét a megfogalmazottak következetes végrehajtására. A célkitűzések megvalósításához a közsféra, a vállalkozásokat támogató szervezetek és a vállalkozások összefogására, közös munkájára van szükség.

Kérem és köszönöm, hogy megismerkednek a stratégia részleteivel, őszintén számítok arra, hogy a megvalósításban is partnerek leszünk.

Kákósy Csaba
miniszter

ÖSSZEFOGLALÓ

Jelen dokumentum több, *a Kormány által elfogadott, a kis- és középvállalkozások fejlesztését érintő dokumentumra* (Kis- és középvállalkozás-fejlesztési koncepció, Üzletre hangolva program, Középtávú tudomány-, technológia és innováció politikai stratégia, Magyarország középtávú külgazdasági stratégiája) *épülve* – a Konvergencia program kereteit figyelembe véve – kormányzati szinten fogalmazza meg a kis- és középvállalkozások fejlesztésének 2007-2013. közötti időszakra vonatkozó stratégiáját.

A kis- és középvállalkozások helyzetét döntően meghatározó négy fő tényezőcsoport (pillér) a

- Szabályozási környezet,
- Finanszírozás,
- Tudás (vállalkozói tudás, humán erőforrás) és a
- Vállalkozói infrastruktúra fejlesztése.

A stratégia által kitűzött négy fő beavatkozási területen kitűzött célok mindegyike – a támogató szabályozási környezet, a finanszírozási források bővülése, a vállalkozói tudás fejlődése és a vállalkozói infrastruktúra fejlesztése – a stratégia *fő célkitűzését a kis- és középvállalkozások gazdasági teljesítményének javítását* szolgálja. A célok meghatározásakor figyelembe kellett venni, hogy az ország gazdasági fejlődése csak akkor valósulhat meg egészséges szerkezetben, ha a kis- és középvállalkozások teljes spektrumának teljesítménye érzékelhetően javul. A stratégia *horizontális céljait* a bővülő foglalkoztatás, a javuló termelékenység, az integrálódás a globális gazdaságba és hatékonyabb vállalatok közötti együttműködés jelenti.

A stratégia által meghatározott beavatkozások megtervezése és megvalósítása során a következő, *fő elveket* tűztük ki:

Funkcionális megközelítés. A politikák kialakításánál a funkciókat és nem a szervezeteket kell kiindulási alapként elfogadni. Azokat a szolgáltatásokat keresi, amelyek fejlesztése bármely vállalkozás számára eredményt hoz.

Fenntarthatóság. A programok magas donorfüggőségének csökkentésére törekszik. Az ügyfélorientált, hasznos szolgáltatások ösztönzője és mércéje az önfenntartási képesség.

Intézményfejlesztés, kapacitásépítés. Önfenntartó módon működni képes struktúrák kialakítása.

A piaci mechanizmusokra épülő koordináció. A piaci koordináció, a verseny, a hatékonysági kényszer érvényesítése lehetővé teszi, hogy a siker mércéje a hozzáadott-érték termelésének növekedése legyen, mert a vállalkozások csak a jövedelemtermelés növekedése esetén növelhetik foglalkoztatásukat, lehetnek versenyképesek, és működhetnek stabilan.

Célunk, hogy az állami beavatkozások a hiányzó, vagy nem kielégítően működő piacok ki-fejlődéséhez járuljanak hozzá, illetve a fejlesztési programok hatékonysága és az elérhető vállalkozások száma növekedjen.

A kitűzött célok elérésére a következő *eszközcsoporthok* szolgálnak:

- A támogató szabályozási környezet kialakítását célzó intézkedések (intézkedések az üzleti környezet javítására)
- Kötött célú állami támogatások (Uniós és hazai forrású pályázatok)
- Államilag támogatott finanszírozó eszközök (pénzügyi konstrukciók pl. mikrohitel, garancia, tőkeprogramok stb.)

A stratégiát a Kormány 2007. október 10-ei ülésén fogadta el.

TARTALOMJEGYZÉK

1.	BEVEZETÉS	12
1.1.	Előzmények	12
1.1.1.	A dokumentum indíttatása	12
1.1.2.	A stratégia készítésére kapott mandátum	13
1.1.3.	A stratégia-készítés szervezeti keretei	14
1.2.	A stratégiai tervezés folyamata	14
1.2.1.	A stratégiai tervezés folyamata, ütemezése	14
1.2.2.	Fogalmi lehatárolás	15
2.	HELYZETELEMZÉS	17
2.1.	Megközelítés, módszertani bevezető	17
2.2.	A kis- és középvállalkozói szektor átfogó bemutatása	18
2.2.1.	A kis- és középvállalkozói szektor általános jellemzése	18
2.2.2.	Európai Unió összehasonlítás	20
2.2.3.	Vállalkozások jövedelmi folyamatainak alakulása	21
2.2.4.	Vállalkozások regionális metszetben	23
2.2.5.	Egyes versenyképességi tényezők alakulása	25
2.2.5.1.	Munkamegosztás	25
2.2.5.2.	Hálózatosodás	26
2.2.6.	Kisvállalkozások csoportjai	27
2.2.7.	A vállalkozások gazdálkodását akadályozó tényezők	28
2.3.	Pillérek szerinti elemzés	30
2.3.1.	A kkv-szektor helyzetelemzésének struktúrája	31
2.3.2.	Szabályozási környezet	31
2.3.3.	Finanszírozás	35
2.3.4.	Tudás	42
2.3.5.	Vállalkozói infrastruktúra	45
2.3.5.1.	Az információs és kommunikációs technológiák (IKT) használata	45
2.3.5.2.	K+F tevékenység és infrastruktúra	47
2.3.6.	A kkv-szektor problémáinak összefoglalása	51
2.4.	A megelőző időszak vállalkozásfejlesztési tapasztalatai	52

2.4.1.	Hazai programok	52
2.4.2.	Kis- és középvállalkozások részesedése az EU társfinanszírozású pályázati támogatásokból	53
3.	SWOT ELEMZÉS	57
	Erősségek	58
	Gyengeségek	58
	Lehetőségek	59
	Veszélyek	59
4.	JÖVŐKÉP (CÉLÁLLAPOT)	60
5.	STRATÉGIAI IRÁNY	63
5.1.	Beavatkozás elvei	63
5.1.1.	Fő beavatkozási elvek	64
5.1.2.	A beavatkozási elvek alkalmazásától várható előnyök	65
5.2.	Beavatkozási területek	65
6.	CÉLKITŰZÉSEK	67
6.1.	Megközelítés	67
6.1.1.	Célok meghatározása	67
6.1.2.	Célértékek meghatározása	67
6.2.	Stratégiai cél	69
6.3.	Átfogó célok	69
6.3.1.	Támogató szabályozási környezet kialakítása	69
6.3.1.1.	Versenyképes közteherviselés	69
6.3.1.2.	Állami szabályozásból adódó adminisztrációs terhek csökkenése	70
6.3.1.3.	Gazdálkodási- és jogbiztonság erősítése, tisztességes verseny	70
6.3.2.	Finanszírozási források bővülése	71
6.3.2.1.	Magasabb finanszírozási kockázatú termékek körének bővítése	71
6.3.2.2.	KKV-k felhalmozásának növelése	71
6.3.2.3.	KKV-k likviditásának javulása	72
6.3.3.	Vállalkozói tudás fejlődése	72
6.3.3.1.	Vállalkozók és alkalmazottak ismereteinek bővülése	72
6.3.3.2.	Vállalkozói készség fejlesztése	73
6.3.4.	Vállalkozói infrastruktúra fejlődése	73
6.3.4.1.	Üzleti és K+F infrastruktúra fejlődése	73
6.3.4.2.	IKT infrastruktúra és használat fejlődése	74
6.4.	Horizontális célok	74
6.4.1.	Javuló termelékenység	74
6.4.2.	Bővülő foglalkoztatás	75
6.4.3.	Integrálódás a globális gazdaságba	75
6.4.4.	Hatékonyabb vállalatok közötti együttműködés	76

7.	ESZKÖZÖK	77
7.1.	Támogató szabályozási környezet megteremtését szolgáló eszközök	78
7.1.1.	Egyszerűsített cég- és adóadminisztráció	79
7.1.2.	Gazdálkodási- és jogbiztonság, kedvező pénzügyi működési feltételek	80
7.1.3.	Elérhető üzleti információk	80
7.1.4.	Tiszta és átlátható verseny	80
7.2.	Finanszírozási források bővülését szolgáló eszközök	81
7.2.1.	Mikrofinanszírozás	82
7.2.2.	Garanciaeszközök	82
7.2.3.	Tőkebefektetések	82
7.2.4.	Beruházásösztönzés	83
7.3.	Vállalkozói tudás fejlődését szolgáló eszközök	83
7.4.	Vállalkozói infrastruktúra fejlődését szolgáló eszközök	85
7.4.1.	Üzleti infrastruktúra	85
7.4.2.	IKT infrastruktúra	86
7.4.3.	Innovatív tevékenység folytatásának ösztönzése	86
7.5.	Horizontális célok megvalósulását szolgáló vállalkozásfejlesztési eszközök	87
7.5.1.	Közvetlen munkahelyteremtés	87
7.5.2.	Külpiaci megjelenés ösztönzése	87
7.6.	A programelemek összekapcsolása, szinergiája	88
7.7.	A kis- és középvállalkozás-fejlesztési eszközök a vállalkozások mérete szerint	89
8.	PÉNZÜGYI TERV	91
8.1.	Támogató szabályozási környezet megteremtésének finanszírozása	92
8.2.	Finanszírozási források bővítésének finanszírozása	93
8.3.	Vállalkozói tudás fejlesztésének finanszírozása	94
8.4.	Vállalkozói infrastruktúra fejlesztésének finanszírozása	95
9.	MEGVALÓSÍTÁS ÉS MONITORING	96
9.1.	Megvalósítás	96
9.1.1.	Támogató szabályozási környezet megteremtéséhez kapcsolódó intézkedések megvalósítása	96
9.1.2.	Finanszírozási források bővítésének megvalósítása	98
9.1.3.	A tudás és infrastruktúra fejlesztését célzó, kötött állami támogatási programok megvalósítása	99
9.2.	Monitoring	100
9.2.1.	Bevezetés	100
9.2.2.	Előrehaladás mérése	101
9.2.3.	Adatgyűjtés	102
9.2.4.	Jelentések, értékelések	103
9.3.	Partnerség	103

10.	A STRATÉGIA KONZISZTENCIÁJA ÉS KOHERENCIÁJA	106
10.1.	A stratégia konzisztenciája	106
10.2.	A stratégia koherenciája	108
11.	FÜGGELÉK	109
11.1.	A kis- és középvállalkozás-fejlesztés legfontosabb Európai Unió tapasztalatai	109
11.1.1.	Az Európai Unió kis- és középvállalkozások versenyképességének növelésére irányuló stratégiája és konkrét ajánlásai	109
11.1.2.	Az állami támogatások helyzete és eredményei az Európai Unióban	112
11.2.	A kkv-szektor ok-okozati elemzése	120
11.3.	Beavatkozási területek	124
11.4.	A kis- és középvállalkozás-fejlesztési stratégia célrendszere	128

BEVEZETÉS

Összhangban a Kisvállalkozások Európai Chartájával¹, a Közösség lisszaboni programjával² és az annak megvalósítását célzó Modern kkv-politika a növekedésért és a foglalkoztatásért c. bizottsági közleménnyel³, a magyar Kormány kiemelt jelentőséget tulajdonít a hazai kis- és középvállalkozásoknak a következők miatt:

- Fontos forrásai a munkahelyteremtésnek, és az üzleti újításoknak. Európa új gazdasági rendszerének megteremtése csak akkor lehet sikeres, ha a kisvállalkozások kiemelt szerepet kapnak.
- A kis- és középvállalkozások versenyképessége alapvetően befolyásolja a gazdaság egészének teljesítményét.
- A kisvállalkozások a legérzékenyebbek az üzleti környezet változására és az adminisztratív terhek növelésére, és ők reagálnak leggyorsabban a kedvező lehetőségekre.
- A kisvállalkozások az innováció és a foglalkoztatás fontos hajtóerejét jelentik, és egyben a helyi és a társadalmi integrációt nagymértékben elősegítik.

1.1. Előzmények

1.1.1. A dokumentum indíttatása

2003–2006 között a magyar Kormány középtávú kis- és középvállalkozás-fejlesztési stratégiáját, a 1213/2002. (XII. 23.) Korm. határozattal elfogadott *Széchenyi Vállalkozásfejlesztési Program* (SZVP) jelentette.

¹ A Kisvállalkozások Európai Chartáját a 2000. június 19-én és 20-án rendezett Santa Maria da Feira-i Európai Tanács Elnökségi Következményeinek III. mellékleteként tették közzé.

² A Bizottság közleménye: Közös cselekvések a növekedésért és a foglalkoztatásért: A Közösség lisszaboni programja, COM(2005) 330.

³ A Bizottság közleménye: A Közösség lisszaboni programjának végrehajtása Modern kkv-politika a növekedésért és a foglalkoztatásért, COM (2005) 551.

Az Európai Unió kis- és középvállalkozás-fejlesztési céljaival összhangban a 2007–2013 közötti időszakra – az eddigi hazai, illetve nemzetközi tapasztalatok és gyakorlat figyelembevételével – a *mikro-, kis- és középvállalkozások fejlesztésére* vonatkozó új politika kidolgozását a Gazdasági és Közlekedési Minisztérium 2005-ben kezdte meg. Véglegesítésére az Európai Unió 2007–2013-ig terjedő költségvetési periódusában megnyíló *uniós fejlesztési források maximális kihasználása* érdekében az Új Magyarország Fejlesztési Terv elfogadásával és az operatív programok, elsősorban a Gazdaságfejlesztési Operatív Program kidolgozásával összefüggésben került sor. A Kormány e fejlesztési eszközökre vonatkozó politikát 2007. február 7-i ülésén a *kis- és középvállalkozások fejlesztésének koncepciója* címmel elfogadta.

A kis- és középvállalkozás-fejlesztési koncepció kidolgozását *két fontos tényező indokolta*:

- A kis- és középvállalkozások versenyképessége alapvetően befolyásolja a gazdaság egészének teljesítményét és a foglalkoztatást.
- Magyarország 2007–2013-as időszakra vonatkozó Nemzeti Stratégiai Referenciakerete vállalkozásfejlesztési prioritásainak és intézkedéseinek körültekintő megalapozása.

A kis- és középvállalkozás-fejlesztési politika egyik legfontosabb eleme a *vállalkozási környezet* javítása, ezért a vállalkozói környezet dinamizálása érdekében *„Üzletre hangolva”* címmel külön *program* került kidolgozása a Gazdasági és Közlekedési Minisztériumnál a kkv-fejlesztési koncepció fő célkitűzéseivel összhangban. E programot a Kormány 2007. április 25-i ülésén hagyta jóvá az Államreform Bizottság Deregulációs programjával közös előterjesztésben, a *kormányzati deregulációs programról és a vállalkozói környezet javítását szolgáló „Üzletre hangolva” program intézkedéseiről* címmel.

A hazai tudásvezérelt gazdaság megvalósítása, benne az innovatív kis- és középvállalkozások növekedési pályára állítása és versenyképességük erősítése érdekében a Kormány 2007. március 28-i ülésén elfogadta a *középtávú tudomány-, technológia- és innováció-politikai stratégiáját*. A hazai kis- és középvállalkozások nemzetközi kereskedelmi kapcsolatainak és exporttevékenységének ösztönzését is szolgáló lépéseket pedig a Kormány 2005. július 27-i ülésén jóváhagyott *középtávú külgazdasági stratégia* foglalja össze.

A Magyar Köztársaság Kormánya 2006-ban elfogadott programja a sikeres, modern, igazságos Magyarorszáért (2006–2010) címmel külön fejezetben foglalkozik a fejlődő magyar vállalkozásokkal, ezen belül és a programban több helyen is kiemelt hangsúlyt kap a kis- és középvállalkozások fejlesztése. A koncepció megvalósításával a kis- és középvállalkozás-fejlesztési politika hozzájárul a versenyképesség javításához és a foglalkoztatás növeléséhez, összhangban az Új Magyarország Fejlesztési Terv alapvető célkitűzéseivel is.

1.1.2. A stratégia készítésére kapott mandátum

A *kis- és középvállalkozások fejlesztésére vonatkozó kormányzati stratégia* kidolgozása a 2007. júliusi koalíciós megállapodás 3. melléklete (A koalíciós pártok által elfogadott reformok) alapján került a Kormány 2007. II. félévi munkatervébe és a GKM hatályos

stratégiaalkotási gyakorlatának módszertanáról és eljárásrendjéről szóló szabályzatának megfelelően készült. Jelen dokumentum a magyar Kormány kis- és középvállalkozások fejlesztésére irányuló, hosszú távú stratégiájának tervezete.

1.1.3. A stratégia-készítés szervezeti keretei

A stratégia készítésének elsőhelyi felelőse a Gazdasági és Közlekedési Minisztérium. A dokumentum elkészítését a gazdasági tárcán belül a Vállalkozásfinanszírozási Főosztály koordinálta az Üzleti Környezet Fejlesztése Főosztály, a K+F és Innovációs Főosztály, az Infokommunikációs és E-gazdaság Főosztály bevonásával. A stratégia elkészítéséhez módszertani segítséget a GKM Stratégiai Főosztálya, valamint a KPMG Tanácsadó Kft. EU és Kormányzati Csoportjának munkatársai nyújtottak.

1.2. A stratégiai tervezés folyamata

1.2.1. A stratégiai tervezés folyamata, ütemezése

Jelen stratégia alapját képező, *a kis- és középvállalkozások fejlesztésének 2007-2013-ra vonatkozó koncepciójáról* szóló kormányelőterjesztés kidolgozását 2005-ben széleskörű társadalmi vita és egyeztetések lefolytatásával végeztük el. A koncepció társadalmi egyeztetése első körben a Vállalkozásfejlesztési Tanács és az Országos Érdekegyeztető Tanács keretében történt. 2006 októberétől, az Új Magyarország Fejlesztési Terv elfogadásával és az operatív programok, elsősorban a Gazdaságfejlesztési Operatív Program kidolgozásával összefüggésben végzett véglegesítés során az eszközökre vonatkozó stratégiai dokumentumot a társadalmi egyeztetés keretében közvetlenül megküldtük partner és vállalkozásfejlesztési szervezeteknek, valamint az összes helyi vállalkozásfejlesztési központnak, és véleményezésre közzétettük a GKM honlapján, ahonnan jórészt pozitív visszajelzést kaptunk. Az OÉT Gazdasági Bizottsága 2006. december 20-án, plenáris ülése 2007. január 26-án tárgyalta meg a koncepciót, és azt támogatta. A koncepció szerepelt a Kormány 2007. I. félévi munkatervében, valamint része volt a Kormány 2007. február 7-én elfogadott reformprogramjának is. *A Kormány a koncepciót 2007. február 7-i ülésén fogadta el.* A határozati javaslat értelmében a koncepciót a GKM honlapján közzétettük.

Az *Üzletre hangolva* program ugyancsak része a Kormány reformprogramjának. Az üzleti környezet fejlesztése terén a társadalmi egyeztetésben való részvételre felkértük a legfontosabb szakmai és érdekképviselői szervezeteket (230 szervezet kapott felkérést a koncepció véleményezésére), illetve néhány kiemelt partner (VOSZ, MKIK, KISOSZ, Joint Venture Szövetség, IVSZ, IPOSZ, OKISZ, MGYOSZ és a Magyar Európai Üzleti Tanács) esetében személyes megkeresésre került sor. Közel 400 javaslat érkezett, amelyeknek több mint a fele a cég- és adóadminisztráció egyszerűsítésével kapcsolatban tett észrevételt. Ezek értékelése során, az illetékes GKM főosztályokkal és a szakértővel egyeztetve, kiválasztásra kerültek azok a javaslatok, amelyek a legnagyobb mértékű megtakarítást,

gazdasági hasznot hozhatják megvalósulásuk esetén, elsősorban a vállalkozókat terhelő adminisztratív terhekhez kapcsolódóan. Az így kialakított mintegy 33 javaslat került további egyeztetésre az érintett jogszabályi főfelelősökkel, többek között, az Igazságügyi és Rendészeti Minisztériummal (IRM), a Pénzügyminisztériummal (PM), illetve a közszolgáltatást, a versenyképességet, az üzleti környezetet javító lépéseket kormány szinten koordináló Államreform Bizottsággal (ÁRB).

Jelen kis- és középvállalkozás-fejlesztési stratégia – az alapját képező kkv-fejlesztési koncepción és az Üzletre hangolva programon túl – *több, a Kormány által elfogadott, a kis- és középvállalkozások fejlesztését érintő dokumentumra* (Középtávú tudomány-, technológia és innováció politikai stratégia, Magyarország középtávú külgazdasági stratégiája) épül, valamint készülségi állapotának megfelelően figyelembe veszi az Információs Társadalom Fehér Könyvet is.

A *kis- és középvállalkozás-fejlesztési stratégia* társadalmi egyeztetése is megtörtént a *Vállalkozásfejlesztési Tanács és az Országos Érdekegyeztető Tanács* keretében. A Vállalkozásfejlesztési Tanács 2007. október 4-én, az Országos Érdekegyeztető Tanács Gazdasági Bizottsága 2007. október 3-án, plenáris ülése 2007. október 5-én tárgyalta meg az előterjesztést, és azt egyöntetűen támogatta.

1.2.2. Fogalmi lehatárolás

A kis- és középvállalkozások fogalmán a kis- és középvállalkozásokról, fejlődésük támogatásáról szóló 2004. évi XXXIV. törvény meghatározását értjük, amely 2005. január 1. óta megfelel az Európai Bizottság 2003. május 6. napján kiadott, 2003/361/EK számú ajánlásának.

2005. január 1-jétől az uniós jogszabályok által szabályozott, Magyarországon kötelezően alkalmazandó kkv-meghatározások módosítása a mikro-, a kis- és a középvállalkozások mérlegfő-összegére és éves nettó árbevételére vonatkozó emelést tette szükségessé. A mikro- és a kisvállalkozások különböznek a pénzügyi mutatószámok alapján is, a foglalkoztatottak létszám-kategóriái nem módosultak. Nem változott az ún. függetlenségi kritérium sem, tehát az állam, önkormányzat vagy nagyvállalatok 25%-os arányt meghaladó részesedése a KKV-k köréből való kizáró ok, az intézményi befektetők tulajdonlása, változatlan feltételekkel kivételt képez ez alól.

Megjelent a konszolidációs szemlélet, amelynek következtében vizsgálni kell a KKV-k egymáshoz való viszonyát is, ennek alapján különbséget kell tenni önálló, partner- és kapcsolódó vállalkozások között, ami a függetlenségi kritérium részletesebb vizsgálatát teszi lehetővé. A tulajdonlási kérdésnél kivételt képező intézményi befektetők mellett más befektetők is kivételt képeznek a függetlenségi kritérium alkalmazásakor.

Ennek alapján 2005. január 1-től kezdődően a kis- és középvállalkozások meghatározása a következő:

- (1) KKV-nak minősül az a vállalkozás, amelynek összes foglalkoztatotti létszáma 250 főnél kevesebb, és éves nettó árbevétele legfeljebb 50 millió eurónak megfelelő forintösszeg, vagy mérlegfőösszege legfeljebb 43 millió eurónak megfelelő forintösszeg.*
- (2) A KKV-kategórián belül kisvállalkozásnak minősül az a vállalkozás, amelynek összes foglalkoztatotti létszáma 50 főnél kevesebb és éves nettó árbevétele vagy mérlegfőösszege legfeljebb 10 millió eurónak megfelelő forintösszeg.*
- (3) A KKV-kategórián belül mikrovállalkozás minősül az a vállalkozás, amelynek összes foglalkoztatotti létszáma 10 főnél kevesebb és éves nettó árbevétele vagy mérlegfőösszege legfeljebb 2 millió eurónak megfelelő forintösszeg.*
- (4) Nem minősül KKV-nak az a vállalkozás, amelyben az állam vagy az önkormányzat közvetlen vagy közvetett tulajdoni részesedése – tőke vagy szavazati jog alapján – külön-külön vagy együttesen meghaladja a 25 százalékot.”*

A törvény előírja, hogy a KSH és az APEH adatszolgáltatásaiban a kis- és közepes vállalkozásokat létszámnagyság szerint kell megkülönböztetni.

HELYZETELEMZÉS

2.1. Megközelítés, módszertani bevezető

Jelen helyzetértékelés csak azokat a főbb megállapításokat foglalja össze, amelyek a kis- és középvállalkozás-fejlesztési stratégia megalapozása szempontjából fontosak. A helyzetelemzés célja a kis- és középvállalkozói szféra változási folyamatainak, a fejlesztési irányoknak, valamint a tendenciáknak a vizsgálata. Nem törekszünk arra, hogy a kis- és közepes vállalkozások helyzetéről minden részletre kiterjedő képet mutassunk be. A folyamatos elemző munkát szolgálja a magyarországi vállalkozások pénzügyi helyzetének, teljesítményének elemzéséhez szükséges – tíz éve működtetett – monitoring-rendszer. A monitoring-rendszer lényege, hogy összegyűjti és rendszerezi mindazon adatokat és információkat, amelyek a kis- és közepes vállalkozói szektorról szólnak. A rendszer részben külföldi és magyar adatforrásokra (KSH, APEH, MNB, PSZÁF, PM, a vállalkozások fejlesztését támogató szervezetek adatai, az Európai Unió, OECD, EBRD, World Bank, UNECE stb. adatbankjai) és azok speciális feldolgozására épül, másrészt saját felmérések által szerzett reprezentatív adatokra támaszkodik. A monitoring-rendszer adataira alapozva részletes elemzéseket más kiadványaink szolgáltatnak, így az 1996 óta készülő kis- és középvállalkozások helyzetéről szóló éves jelentések, az Országgyűlés számára a szektor helyzetéről szóló kétévente készített beszámolók, vagy a 2007 elején a Gazdaságfejlesztési Operatív Program pénzügyi intézkedéseinek megalapozására készített „A kis- és középvállalkozások finanszírozási forrásokhoz való hozzáférése, piaci elégtelenségek vizsgálata” címmel készített elemzésünk. A helyzetelemzés kidolgozása során felhasználtuk a rendelkezésre álló KKV-kat érintő szakterületi stratégiákat, kutatói elemzéseket.

A helyzetértékelés így nem eseti tanulmányokra épül, hanem folyamatos és rendszeres elemző munkára.

A kis- és középvállalkozásokról, fejlődésük támogatásáról szóló törvény előírja, hogy a KSH és az APEH adatszolgáltatásaiban a kis- és közepes vállalkozásokat létszámszám szerint kell megkülönböztetni. Tehát a helyzetelemzés során, amikor az adóbevallási adatokkal dolgozunk a vállalkozásokat a foglalkoztatottak létszáma szerint különböztetjük meg: 0–1 fős, 2–9 fős, 10–49 fős, 50–249 fős csoportosításban.

2.2. A kis- és középvállalkozói szektor átfogó bemutatása

2.2.1. A kis- és középvállalkozói szektor általános jellemzése

A hazai kis- és középvállalkozások az elmúlt másfél évtizedben az átmeneti gazdaságok magánszektorainak jellemző útját járták végig; egy kevés tapasztalattal rendelkező, a piacgazdaság szabályrendszerében tájékozatlanul mozgó vállalkozói kör napjainkra hálózati kapcsolatokat építő, különféle együttműködési formákat alkalmazó kis- és középvállalkozói szektorrá vált, amely több területen (finanszírozás, önszerveződés, menedzsment, infokommunikáció, stb.) csökkenti lemaradását a fejlett országok kisvállalkozóihoz képest.

A magyar kis- és középvállalkozói szektor mára nagyon hasonlóvá vált a kevésbé fejlett korábbi és az újonnan csatlakozott EU tagállamok kisvállalkozói szektoraihoz. Nagyszámú, kisméretű vállalkozás működik a gazdaságban. A vállalkozások átlagos mérete 5 fő alatt van.

A kis- és középvállalkozások alapvető szerkezeti jellemzői az utóbbi években a legtöbb területen csak kismértékben változtak, gazdálkodásukat *magas munkaerő- és alacsony tőkeintenzitás* jellemzi. Nagyobb mértékben részesednek a foglalkoztatásból, mint az árbevételből vagy a jövedelemtermelésből.

A vállalkozások helyzetét jellemző fontosabb mutatók megoszlása méretkategóriák szerint 2005-ben (%)							
Megnevezés	0–1 fő	2–9 fő	10–49 fő	50–249 fő	KKV összesen	250 főnél nagyobb	Összesen
Vállalkozások száma*	75,6	20,2	3,6	0,6	99,9	0,1	100,0
Alkalmazottak*	6,0	21,9	21,6	19,5	68,9	31,1	100,0
Árbevétel	7,4	14,4	19,7	18,1	59,6	40,4	100,0
Export	5,9	5,5	10,3	13,5	35,3	64,7	100,0
Hozzáadott érték	6,0	10,9	16,4	18,7	52,0	48,0	100,0
Saját tőke	8,9	11,9	14,6	15,8	51,2	48,8	100,0

* pénzügyi szektorral.

Forrás: Árbevétel és hozzáadott érték adatok KSH, többi az adóbevallások adataiból GKM számítás (A KSH és a GKM számításai módszertani és az adatbázisok keletkezésének eltérő időpontjai miatt kis eltérést mutatnak.)

A vállalkozások alakulásának és megszűnésének egyenlege hosszabb távon kis mértékben pozitív, vagyis az összes vállalkozás száma valamelyest növekszik. Hosszú távon a magyar gazdaságban nem valószínű a vállalkozások számának további jelentős növekedése, sokkal valószínűbb, hogy átlagos méretük nőni fog és teljesítményük is javul.

A regisztrált vállalkozások (piacorientált) száma a KSH gazdasági szervezetek regisztere szerint 2005-ben 967 832 volt. A regisztrált vállalkozások egy jelentős része azonban nem működik. A működő vállalkozások száma az új, EU-s módszertan⁴ szerint számba

⁴ A harmonizált adatgyűjtés megvalósításához az Eurostat egységes, valamennyi résztvevő ország által alkalmazott módszert

vége 2000-ben 625 ezer, 2005 végén 708 ezer volt. A vállalkozások száma 2004 és 2005 között ötszázzal, 0,1%-kal csökkent, a 2000 évi szintet 82 és fél ezerrel, 13,2%-kal haladta meg. A működő vállalkozásokon belül a társas vállalkozások aránya fokozatosan növekszik, míg az egyéni vállalkozások számát az utóbbi években lassú erózió jellemzi. 2004-ben az egyéni vállalkozások aránya 53%-ot tett ki. A társas vállalkozások körében jelentős emelkedést a betéti társaságok és a korlátolt felelősségű társaságok száma mutat. Ez a két gazdálkodási forma teszi ki az összes társas vállalkozás 95%-át.

A működő vállalkozások száma létszám-kategóriánként 2001-2005-ben (db)					
Létszám-kategória	2001	2002	2003	2004	2005
0–1 fő	443 503	487 835	480 564	480 066	477 232
2–9 fő	169 838	173 115	186 536	193 461	195 113
10–49 fő	26 157	26 829	27 782	28 806	29 507
50–249 fő	5 337	5 006	5 015	5 028	4 980
250 fő és felette	1 046	1 003	958	946	924
Vállalkozás összesen	645 881	693 788	700 855	708 307	707 756

Forrás: Vállalkozások demográfiája 2005 (KSH 2007.)

A legtöbb vállalkozás az ingatlanforgalmazást, ingatlanbérbeadást, számítástechnikai és gazdasági, illetve gazdasági tevékenységet segítő szolgáltatást magában foglaló gyűjtőágazatban működik. Ezt követik a kereskedelmi vállalkozások, majd a feldolgozó- és az építőipar. Ezek voltak a legnépesebb ágazatok, az összes vállalkozás több mint háromnegyedét foglalták magukban 2005-ben.

A kis- és középvállalkozások *kiemelkedően fontos szerepet játszanak a foglalkoztatásban*. A vállalati szektoron belül a foglalkoztatás több mint kétharmadát a kis- és középvállalkozások adják. A kis- és középvállalkozási szektor az egyetlen olyan fontos része a magyar gazdaságnak, amelyik az elmúlt tizenöt éves időszakban nettó foglalkoztatásbővülést tudott produkálni. A kis- és középvállalkozások foglalkoztatási szerkezete regionálisan sokkal kiegyenlítettebb, mint a nagyvállalatoké. A foglalkoztatási rátára gyakorolt hatás mind a Budapest-vidék, mind a vidéki régiók közötti különbség esetében kisebb eltérést mutat, mint a nagyvállalatoknál.

A mikro- és kisvállalkozások *fő tulajdonosai* jellemzően belföldi magánszemélyek, a közepeseké belföldi társaságok, a nagyvállalatoké külföldi tulajdonosok. A nagyvállalatok részesedése az üzleti szektor összetételéből mintegy 45–51 százalék (2001–2005 között), a közepeseké 17–19, a mikro- és kisvállalkozásoké 32–36 százalék. A tőkekoncentráció tehát nagy, de már nem fokozódó.

A társas vállalkozások *beruházásai* 2001–2005 között hullámzóan alakultak. Az előző évhez

dolgozott ki. Az egységes módszertan alapján készített vállalkozásdemográfiai adatgyűjtés a működő vállalkozásokról, az új és megszűnt vállalkozásokról, valamint az új vállalkozások túléléséről szolgáltató összehasonlítható adatokat. Egy vállalkozás adott évben akkor működő, ha rendelkezett árbevétellel vagy volt foglalkoztatottja.

képest 2002-ben és 2004-ben csökkentek, 2003-ban és 2005-ben nőttek. A mikro-, kis- és közepes vállalkozások beruházásainak nagysága közel esik egymáshoz, míg a nagyvállalatoké sokkal nagyobb, de csökkenő irányzatú. A beruházási aktivitás a legkisebb vállalkozásoktól a nagyobbak felé meredeken nő, és az egyes létszám-kategóriákban stabil arányúnak tűnik. A 0–1 fős vállalkozások 32–40, a nagyvállalatok mintegy 85–90 százaléka ruházott be évente.

2.2.2. Európai Unió összehasonlítás

A kis- és középvállalkozások ösztönzésére az Európai Unióban az 1980-as évtized közepétől fordítanak kiemelt figyelmet. Mind a közösség hivatalos dokumentumai, mind az egyes tagállamok politikái hangsúlyozzák, hogy a KKV-k kiemelt figyelmet és segítséget igényelnek a nagyvállalatokkal szembeni versenyhátrányok leküzdésében. Az EU és a tagállamok kis- és középvállalati politikái ehhez igazodva nagy hasonlóságot mutatnak cél- és eszközrendszerükben.

A kis- és középvállalatok támogatásáról szóló kiemelkedő jelentőségű közösségi dokumentum a *Kisvállalatok Európai Chartája*, amely meghatározza a szektor helyét, szerepét az európai gazdaságban és társadalomban, valamint fejlesztésükre vonatkozóan eszközrendszert ír elő a tagállamok számára.

A kis- és középvállalkozások fejlesztésére vonatkozó elképzelésekben 2005-től jelentős változások következtek be az Európai Unióban. 2005 novemberében megújításra került az Európai Unió kkv-stratégiája. A „*Modern kkv-politika a növekedésért és foglalkoztatásért*” c. közlemény egységes keretet biztosít a különféle, vállalkozásokkal kapcsolatos politikai eszközökhöz, és célja, hogy a „*Gondolkozz először kicsiben*” elvet érvényesítse valamennyi uniós szakpolitikában. Az Európai Bizottság az új kihívásoknak megfelelően korszerűsítette *állami támogatási politikáját*, amelynek fő elemei a kevesebb és célzottabb állami támogatás; a finomított gazdasági szempontú megközelítés; hatékonyabb eljárások, jobb végrehajtás, nagyobb kiszámíthatóság és fokozott átláthatóság; valamint a felelősség-megosztás a bizottság és a tagállamok között. *Fő szabályként az Unió tiltja a közvetlen egyedi támogatásokat, és csak speciális esetekben engedi meg azok alkalmazását.* A támogatásokkal kapcsolatos eddigi szabályozás és annak változtatásai a horizontális politikák növekvő arányú alkalmazását szorgalmazzák, ezen belül a kisvállalkozások közvetlen támogatását is lehetővé teszik.

Az Európai Unióban (EU-25) működő vállalkozások 99,8%-a kis- és középvállalkozás, számuk 23 millióra tehető, mintegy 75 millió munkahelyet jelentenek és az uniós GDP 57%-át adják. Az összes vállalkozás 91,5%-a 1–9 fős mikrovállalkozás, 7,3%-a kis-, 1%-a közép, illetve alig több, mint 0,2%-a tartozik a nagyvállalati kategóriába. (A mi – Magyarországra vonatkozó – adataink módszertani különbségek miatt kismértékben eltérnek az EU adataitól, de a táblázaton nem változtattunk, abban az Eurostat 2006 végén rendelkezésre álló legfrissebb adatait szerepeltettük.)

Az Európai Unió (EU-25) és Magyarország vállalkozásainak néhány összehasonlító mutatója (%)							
EU – 2003, Mo. – 2003		mikro	kis	közepes	KKV együtt	nagy	összes
A vállalkozások számának megoszlása	EU-25	91,5	7,3	1,1	99,8	0,2	100,0
	Mo.	94,7	4,4	0,7	99,8	0,2	100,0
Foglalkoztatottak számának megoszlása	EU-25	29,8	20,8	16,5	67,1	32,9	100,0
	Mo.	35,9	18,6	16,2	70,7	29,2	100,0
Árbevétel megoszlása	EU-25	19,4	19,3	19,2	57,9	41,9	100,0
	Mo.	21,1	19,0	18,6	58,7	41,2	100,0
Hozzáadott érték megoszlás	EU-25	20,5	19,1	17,8	57,4	42,7	100,0
	Mo.	17,2	16,2	18,4	51,8	48,2	100,0

Forrás: SMEs and entrepreneurship in the EU, Statistics in focus 24/2006

A kis- és középvállalkozás-fejlesztés fontosabb, részletesebb nemzetközi tapasztalatait a *függelék*ben mutatjuk be.

2.2.3. Vállalkozások jövedelmi folyamatainak alakulása

A nagy-, a közép- és a kisvállalkozások *gazdasági teljesítménye* közötti különbség nem változott lényegesen az elmúlt években. Összességében a különböző méretű vállalkozások teljesítménye közötti eltéréseket a kilencvenes évek végére kialakult arányok stabilizálódása jellemzi.

A bruttó hozzáadott érték termeléséhez való hozzájárulás vállalati létszám-kategóriánként az egyéni vállalkozások és a kettős könyvvitелű vállalkozások adataiból számítva (2001–2005) (%)					
	2001	2002	2003	2004	2005
0–1 fő*	5,9	7,7	5,5	5,1	6,1
2–9 fő**	10,4	12,1	11,2	10,2	10,2
10–49 fő	15,3	16,1	16,0	17,0	16,2
MKV összesen	31,6	35,9	32,7	32,3	32,5
50–249 fő	19,2	19,7	18,7	18,7	18,3
KKV összesen	50,8	55,6	51,4	51,0	50,8
250 főnél nagyobb	49,2	44,4	48,6	49,0	49,2
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

* 2001-ben az egyéni vállalkozók adatai 0 főre vonatkoznak.

** 2001-ben az egyéni vállalkozók adatai 1-9 főre vonatkoznak

Forrás: Az adóbevallások adatai alapján számolva

A mikro- és kisvállalkozások, a közepes és nagyvállalatok részesedése alig változott 2001 és 2005 között. A mikro- és kisvállalkozások állítják elő a hozzáadott érték egyharmadát, a közepesek kevesebb, mint ötödét, a nagyvállalatok közel felét.

A különböző nagyságú vállalkozások *árbevételének* részaránya alig változik. A mikro- és kisvállalkozások részesedésének aránya kissé növekvő, a közepes és nagyvállalatoké kissé csökkenő irányzatú. 2005-ben a nagyvállalatok az összes nettó árbevétel 37 szá-

zalékát, a közép vállalatok 18, a mikro- és kisvállalkozások 45 százalékát realizálták (az egyéni vállalkozásokat és az evás vállalkozásokat is figyelembe véve). Az árbevétel a kettős könyvvitелű vállalkozások 45 százalékánál zsugorodott, 55 százalékánál növekedett 2003–2005 között. A vállalkozások kereken egynegyedének évi átlagos árbevétel növekedési üteme meghaladta a 25 százalékot.

A vállalkozások nettó árbevételének megoszlása vállalati létszám-kategóriák szerint (2001–2005) (%)					
	2001	2002	2003***	2004***	2005***
0–1 fő*	6,7	8,2	6,8	6,0	9,0
2–9 fő**	14,8	15,3	14,3	13,6	14,9
10–49 fő	19,0	20,4	21,2	22,3	20,9
<i>MKV összesen</i>	<i>40,5</i>	<i>43,9</i>	<i>42,3</i>	<i>41,9</i>	<i>44,8</i>
50–249 fő	18,5	19,3	18,6	19,0	17,7
<i>KKV összesen</i>	<i>59,0</i>	<i>63,2</i>	<i>60,9</i>	<i>60,9</i>	<i>62,5</i>
250 főnél nagyobb	41,0	36,8	39,1	39,1	37,5
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

* 2001-ben az egyéni vállalkozók adatai 0 főre vonatkoznak.

** 2001-ben az egyéni vállalkozók adatai 1-9 főre vonatkoznak

*** az evás vállalkozásokkal együtt

Forrás: Az adóbevallások adatai alapján számolva

Az *exportértékesítés* megoszlását 2002 óta az jellemzi, hogy a nagyvállalatok részesedése változatlan (64-65 százalék), a közepeseké enyhén csökken, míg a mikro- és kisvállalkozásoké valamelyest nő. 2005-ben a mikro- és kisvállalkozások az összes export 22, a közepesek 13 százalékát bonyolították. *Reálértéken a 49 főnél kevesebbet foglalkoztató kisvállalkozások exportja 2001–2005 között 1500 milliárd forintról 2140 milliárd forintra növekedett, ami igen jelentős emelkedés!*

Az exportértékesítés megoszlása a kettős könyvvitелű vállalkozások körében létszám-kategóriánként (2001–2005) (%)					
	2001	2002	2003	2004	2005
0–1 fő	2,6	3,7	2,1	5,5	5,9
2–9 fő	5,2	5,8	5,2	4,9	5,5
10–49 fő	8,9	10,5	14,6	11,8	10,3
<i>MKV összesen</i>	<i>16,7</i>	<i>20,0</i>	<i>21,9</i>	<i>22,1</i>	<i>21,7</i>
50–249 fő	13,1	15,1	13,7	13,9	13,5
<i>KKV összesen</i>	<i>29,8</i>	<i>35,1</i>	<i>35,6</i>	<i>36,0</i>	<i>35,3</i>
250 főnél nagyobb	70,1	64,8	64,4	64,0	64,7
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Forrás: Az adóbevallások adatai alapján számolva

Reálértéken 2001–2005-ben az összes létszám-kategóriájú vállalkozás kivitele növekedett.

Egyre több magyar vállalat érte el azt a méretet, amely nyomán kilép a belföldi piacról, nemcsak áru-, hanem *tőkeexporttal* is. Az MNB adatai szerint a kiáramló magyar működőtőke összege a kiugró 2003. évi közel 1,4 milliárd euró után, 2004-ben 0,8 milliárd, 2005-ben és 2006-ban pedig meghaladta a 2 milliárd, illetve 2,1 milliárd eurót. Ennek azonban csak kis, de növekvő része származik a kis- és középvállalatoktól, hosszabb távon ezen vállalkozások jövedelmezősége javulhat.

A *veszteséges* egyéni és társas vállalkozások együttes száma csökkenő irányzatú. Arányuk az elmúlt négy évben, vagyis 2002–2005 között stabilizálódni látszik mind az egyéni, mind a társas vállalkozásoknál. A vállalkozások valamivel több mint egyharmada mutatott ki veszteséget 2002–2004-ben.

A veszteséges vállalkozások száma és aránya (2001–2005) (db, %)						
		2001	2002	2003	2004	2005
Társas vállalkozások	Száma	95 399	99 083	83 173	90 811	84 726
	Aránya	36,6	37,7	36,8	36,3	33,8
Egyéni vállalkozások	Száma	144 222	133 206	124 302	121 820	112 025
	Aránya	47,7	33,5	35,1	35,4	32,6

Forrás: Az adóbevallások adatai alapján számolva

A vállalkozások *társaságiadó-terhelése* a vállalkozások méretével fordítottan arányos, vagyis a kisebb vállalkozásoktól a nagyobbak felé haladva csökken. Ennek az az oka, hogy a nagyvállalatok több adókedvezményt vesznek igénybe.

Amint látható a kisebb vállalkozások teljesítménye több területen jelentősen eltér a nagyobbakétól. E *teljesítménybeli eltérés* az alábbi főbb okokra vezethető vissza:

- Méretgazdaságossági problémák (egyes szektorokban);
- Gyenge innovációs kapacitás;
- Finanszírozási forrásokhoz való hozzáférés nehézsége;
- Technológiai és IKT felszereltség színvonala;
- Hiányos vezetői, piaci, kereskedelmi, marketing, HR, pénzügyi és IT ismeretek, készségek, illetve korlátozott együttműködési készség.

2.2.4. Vállalkozások regionális metszetben

A vállalkozások 40%-a a Közép-Magyarországi Régióban található, elsősorban Budapesten. A központi régió szerepe a működő vállalkozások számát és megoszlását, jövedelemtermelését, teljesítményét tekintve több más gazdasági, társadalmi mutatóhoz hasonlóan kiemelkedő. A vidéki régiókat a központi régió nélkül vizsgálva megfigyelhető, hogy a kisvállalkozások *jövedelemtermelése* sokkal kisebb szóródást mutat, mint a nagyvállalatoké. Az egy lakosra vetített hozzáadott érték mutatójának különbsége például a legfejlettebb és a legkevésbé fejlett vidéki régió között a nagyvállalatok esetében közel négyszeres, a kis- és közepes vállalkozások esetében alig több mint másfélszeres. Ez azt jelenti, hogy a regionális gazdasági egyenlőtlenségek kialakulásában és fennma-

radásában inkább a nagyvállalatoknak van szerepe, a kis- és közepes vállalkozások jövedelemtermelése kiegyenlítettebb.

A vállalkozásoknak nem csak abszolút száma, de sűrűsége is a Központi régióban a legnagyobb. Megfigyelhető, hogy a vállalkozássűrűség és a gazdasági fejlettség párhuzamosan alakul. A dunántúli régiókban a vállalkozássűrűség nagyobb, az alföldiekben kisebb.

A vállalkozások néhány mutatója statisztikai régiók szerint 2005-ben (db, %)

	Vállalkozás sűrűség (2004-es adat 1000 lakosra jutó vállalkozások száma)	Alkalmazottak aránya	Jegyzett tőke aránya	Hozzá- adott érték aránya	Árbevétel aránya	Export aránya
Közép-Magyarország	96	45,3	59,3	56,2	55,1	39,0
Közép-Dunántúl	66	10,8	9,3	9,7	11,8	23,5
Nyugat-Dunántúl	70	9,5	7,6	9,5	9,2	19,0
Dél-Dunántúl	63	6,9	5,7	4,8	4,1	1,7
Észak-Magyarország	50	7,7	6,3	6,9	6,0	6,7
Észak-Alföld	54	10,1	6,2	6,8	7,3	5,9
Dél-Alföld	61	9,8	5,6	6,0	6,6	4,1
Átlag/összesen	70	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Forrás: A vállalkozások demográfiája (KSH 2006.) és az adóbevallások adatai alapján számolva

A hozzáadott érték 25–42 százalékát hozzák létre a mikro- és kisvállalkozások, 17–29 százalékát a közepesek és 30–55 százalékát a nagyvállalatok. Vagyis a nagyvállalatok teljesítményének szóródása a legnagyobb. A mikro- és kisvállalkozások hozzájárulása a hozzáadott érték termeléséhez a Dél-alföldi, az Észak-alföldi, Dél-dunántúli, és a Nyugat-dunántúli régióban nagyobb az átlagosnál.

A hozzáadott érték megoszlása a vállalkozások létszámnagysága és régiók szerint 2005-ben (%)

	0–49 fő	50–249 fő	250 fő fölött	Összesen
Közép-Magyarország	31,2	16,6	52,2	100,0
Közép-Dunántúl	25,5	19,2	55,2	100,0
Nyugat-Dunántúl	34,4	17,0	48,6	100,0
Dél-Dunántúl	36,0	18,9	45,2	100,0
Észak-Magyarország	26,3	21,6	52,1	100,0
Észak-Alföld	36,3	23,4	40,4	100,0
Dél-Alföld	41,9	28,5	29,7	100,0
Átlag	31,8	18,5	49,7	100,0

Forrás: Az adóbevallások adatai alapján számolva

A vállalkozások termelékenységeinek átlagai viszonylag közel esnek egymáshoz. Egy alkalmazott a mikro- és kisvállalkozásoknál átlagosan 22, a közepeseknél 21, a nagyoknál 30 millió forint árbevételt termel. A különbségek tehát nem túlságosan nagyok. Regionálisan a mutató a Közép-magyarországi, a Közép-dunántúli, és a Nyugat-dunántúli régióban lényegesen magasabb, mint a többi régióban. Másfél-kétszeres a különbség.

Létszámnagyság szerint figyelemre méltó különbségeket tapasztalunk. A különböző nagyságú vállalkozásokon belül is nagyok a különbségek, de ezek nem követik szigorúan a régiók különbségeit. A Közép-magyarországi régióban a mikro- és kisvállalkozások és a közepes vállalkozások termelékenysége is nagyobb a nagyvállalatokénál. Ez egyetlen más régióban sem fordul elő. A többi régióban a nagyvállalatok termelékenysége a nagyobb. A nagyvállalatok és a mikro- és kisvállalkozások közötti termelékenységi rés a Közép-dunántúli, és a Nyugat-dunántúli régióban a legnagyobb (hányadosuk 2-3-szoros), a többi régióban jóval kiegyenlítettebb.

Az egy alkalmazottra eső árbevétel a vállalkozások létszámnagysága és régiók szerint 2005-ben (eFt)				
	0–49 fő	50–249 fő	250 fő fölött	Összesen
Közép-Magyarország	30 428	31 816	28 022	29 772
Közép-Dunántúl	15 794	18 469	42 131	26 688
Nyugat-Dunántúl	18 729	14 247	37 325	23 599
Dél-Dunántúl	13 985	11 354	19 356	14 550
Észak-Magyarország	14 854	15 078	28 417	18 927
Észak-Alföld	15 861	14 635	24 870	17 757
Dél-Alföld	16 325	15 065	18 728	16 502
Átlag	22 341	21 302	29 500	24 460

Forrás: Az adóbevallások adatai alapján számolva

2.2.5. Egyes versenyképességi tényezők alakulása

A kisvállalkozások versenyképességét alapvetően az határozza meg, hogy milyen módon és mértékben képesek reagálni a nagyvállalatok magas fokú hatékonysága által támasztott kihívásra. A magyar gazdaságot ebben a tekintetben az jellemzi, hogy a kis- és középvállalkozások számos területen alakítottak ki olyan eszközöket, amelyek versenyképessé teszik őket a nagyvállalkozásokkal, illetve egyre nagyobb mértékben tudnak élni ilyen módszerekkel. Ezek közül a következőket emeljük ki:

2.2.5.1. Munkamegosztás

A kisvállalkozások nem tudják saját szervezeteiken belül gazdaságosan működtetni azokat a menedzsment funkciókat, amelyek elengedhetetlenül szükségesek a gazdálkodáshoz. A számvitel, a marketing, a jogi, műszaki, számítástechnikai és más szolgáltatásokat a hazai kis- és középvállalkozások egyre nagyobb mértékben külső „beszállítóktól” vásárolják,

ahogy erre a GKM rendszeresen végzett reprezentatív vállalkozói felmérései rámutatnak. A hazai kis- és középvállalkozások közel három negyede rendszeresen vásárol valamilyen működési, vagy kisebb részben stratégiai szolgáltatást. Külső könyvelőt a vállalkozások kétharmada foglalkoztat. A vállalkozások fele legalább kétféle szolgáltatást vásárol rendszeresen. A munkamegosztásnak ez a fejlődése alapvetően járul hozzá ahhoz, hogy a kisvállalkozások megtartsák, esetenként javítsák versenyképességüket a nagyvállalkozásokkal és a külföldi konkurenssekkel szemben. Kifejlődtek, és a piaci igényekkel együtt változnak a működési, és kisebb mértékben a stratégiai szolgáltatások piacai, amelyeken a szolgáltatók nagy része is kisvállalkozás.

2.2.5.2. Hálózatosodás

A kis- és középvállalkozások számára a hálózatosodás az egyik leghatékonyabb eszköz a méretgazdaságossági hátrányok csökkentésére, mérséklésére. A magyar kis- és középvállalkozások hálózati szerveződése az ország általános gazdasági fejlettségének megfelelő mértékű és növekvő tendenciát mutat. A hálózatosodási folyamat szerves jellegét mutatja, hogy a magyar kis- és középvállalkozások körében viszonylag gyakoriak az egyszerűbb, és informális kapcsolatok, és ezekre épülve terjed a formális együttműködés.

Együttműködésben résztvevő vállalkozások aránya (%)					
	Alkalmazott nélküli vállalkozás	Mikro	Kis-vállalkozás	Közepes vállalkozás	Összesen
Informális, vagy formális	46,0	54,4	64,4	68,8	49,8
Sem informális, sem formális	54,0	45,6	35,6	31,3	50,2
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Forrás: GKM reprezentatív vállalkozói felmérés, 2007.

A kisvállalkozások a legegyszerűbb együttműködéstől a legbonyolultabbig terjedő skálán alkalmaznak eszközöket arra, hogy növeljék hatékonyságukat. Több példa is van arra, hogy a hálózatok állják a versenyt nagy cégekkel. Különösen jól működnek a kis- és nagykereskedelmi hálózatok. A magyar gazdaságban jelen van a hálózati szerveződés kapacitása, ami a piacgazdasági alkalmazkodás egyik fontos eszköze.

Az adóbevallási adatok alapján a tulajdonosi *hálózatosodás* előrehaladt a magyar gazdaságban: a más vállalkozásokba történő befektetéseknek mind száma, mind értéke, mind az összes jegyzett tőkéhez viszonyított aránya növekedett 2005-ben, ami a vállalati koncentráció egyik jele. Ez azt is jelenti, hogy a hálózatba tartozó vállalkozások átlagosan több erőforrással rendelkeznek, mint nem hálózatosodott társaik és teljesítményük is nagyobb.

2.2.6. Kisvállalkozások csoportjai

Elemzéseink és felméréseink alapján a – vállalkozások szám szerint 99,2%-át kitevő, leg-heterogénebb csoportját jelentő – kisvállalkozások különböző helyzetű, *három markáns* csoportját különíthetjük el:

A gyorsan növekvő vállalkozások csoportjába a vállalkozások mintegy 15 százaléka tartozik. Életciklusuknak expanzív vagy érett szakaszában vannak. Helyzetüket jónak tartják, és jövőképük is bizakodó. Jellemzően jogi személyiségű mikro- és kisvállalkozások, cégcsoportok, vállalkozói hálózatok tagjai. Főként más vállalkozások számára értékesítik termékeiket, szolgáltatásaikat, létszámukat bővítik, és beruházásokat terveznek, árbevételük, értékesítési lehetőségeik, kapacitáskihasználásuk nő, eredményességük javul. A vállalkozók személyes jövedelme emelkedik. Köztük vannak a gyorsan – 2004–2005-ben évi átlagban 20 százaléknál gyorsabban – növekvők, a külpiacokon aktív, illetve terjeszkedő, vagy jelentős szellemi tőkézt mozgó, innovatív kisvállalkozások. Finanszírozásukban banki forrásokra is támaszkodnak.

Hazai és külföldi eredetű, naprakész, speciális ágazati-szakmai, technológiai, üzleti, pénzügyi, jogi információk fogyasztói és igénylői. A piaci elven működő tanácsadó vállalkozások és a vállalkozói szervezetek partnerei, utóbbiak aktív tagjai. A különböző vállalkozáserősítő és közbeszerzési pályázatok résztvevői, a pénzügyi, tőkepiaci finanszírozás célcsoportjai.

A színtentartó csoportba a vállalkozásoknak az a 65–70 százaléka tartozik. Életciklusuk széles skálán, a kezdéstől az érettségig változnak. Helyzetüket közepesnek tartják és nem számítanak változásra: sem javulásra, sem romlásra. Több mint kétharmaduk egyéni vállalkozás és egyszeres könyvvitelt vezető mikrovállalkozás, vagyis betéti és közkereseti társaság. Hálózatosodottságuk kisebb, mint az első csoporté. Főként lakossági piacra termelnek, de jelentős a más vállalkozások számára értékesítők aránya is. Létszámukat bővítik és egy részük beruház, árbevételük, értékesítési lehetőségeik, kapacitáskihasználásuk nő, eredményességük javul, de kevésbé, mint az első csoporté. A vállalkozók személyes jövedelme mérsékelten emelkedik. Finanszírozásukhoz banki forrásokat csak kivételesen használnak, inkább családi, baráti segítséget vesznek igénybe. Az általános vállalkozási ismeretek mellett ágazati-szakmai, üzleti, pénzügyi, jogi tanácsadásra szorulnak. Vállalkozáserősítő pályázatok esetleges résztvevői. A mikrohitelzés, a kölcsönös garanciaállalással működő pénzügyi intézmények és a hitelszövetkezetek célcsoportjai. Köztük vannak a bankok potenciális ügyfelei.

A lemaradók csoportjába a vállalkozások mintegy 16–20 százaléka tartozik. Életciklusuknak kezdő vagy hanyatló szakaszában vannak. Helyzetüket rossznak látják és jövőképük is borúlátó. Főként a lakosság számára értékesítik termékeiket, szolgáltatásaikat. Ezek a vállalkozások jellemzően vállalkozói hálózatokon kívül állnak. Helyzetük válságosnak tűnik. Árbevételük, kapacitáskihasználásuk csökken, értékesítési lehetőségeik, eredményességük romlik. (Az adóbevallások alapján 80 ezer zsugorodó, 2003–2005 között csök-

kenő árbevételű társas vállalkozást találtunk.) A vállalkozók személyes jövedelme csökken. Ha finanszírozásukhoz külső forrásra van szükségük, akkor rokoni, baráti segítséget vesznek igénybe. Köztük vannak a szociális, az etnikai, illetve a korukból adódó hátrányoktól sújtott vállalkozók sikertelenebbjei.

Az életkörülményeiket, helyzetüket jól ismerő tanácsadó, segítő intézményen keresztül rendszeres tanácsadásra is szorulnának. Az általános vállalkozási ismeretek közvetítésének és a mikrohitelzésnek esetleges célcsoportjai.

Látható tehát, hogy *a kisvállalkozások helyzete differenciált, a különbségek nagyok a kisvállalkozások különböző csoportjai között. A csoportok számszerű arányai azonban a kilencvenes évek vége óta nagyjából állandóak.*

2.2.7. A vállalkozások gazdálkodását akadályozó tényezők

A Gazdasági és Közlekedési Minisztérium kérdőíves felmérése keretében a hazai kis- és középvállalkozások 5 fokozatú skálában osztályozták a növekedésüket befolyásoló tényezőket. Egyest kaptak azok a tényezők, amelyek „egyáltalán nem” korlátozzák a vállalkozás-növekedést és ötöst adtak a vállalkozók a „nagyon” akadályozó tényezőknek. A válaszokból fontossági mutatót számítottunk, oly módon, hogy a válaszokat egy 0-tól 4-ig terjedő, 5 fokozatú skálára transzformáltuk. Az egyes értékeket megszoroztuk a válaszadók számával és elosztottuk a mutató lehetséges maximális értékével. Így olyan százalékos formában kifejezett értéket kaptunk, amelynek maximális értéke 100, ha mindenki a legnagyobb fontosságot tulajdonítaná az adott tényezőnek, és minimális értéke 0, ha mindenki a legkisebb jelentőséget tulajdonítaná az adott tényezőnek. A következő táblázat bemutatja ezeknek a fontossági mutatóknak az időbeli változásait:

A vállalkozások növekedését akadályozó tényezők fontossági mutatói (100 pontos skálán)						
Növekedést akadályozó tényezők	Fontossági mutató					
	1997	1998	1999	2003	2005	2007
Magas adó- és társadalombiztosítási terhek	84	78	73	74	72	77
Gazdasági szabályozás kiszámíthatatlansága	62	58	53	58	55	63
Erős verseny	53	57	61	61	61	56
Nincs elég megrendelése	48	45	52	45	48	45
Tisztességtelen verseny	46	44	44	47	48	45
A vevők fizetési késedelmei	30	31	30	32	34	35
Tőkehiány	40	37	37	34	32	31
Egyéb akadályozó tényezők	19	20	17	16	13	19
Beszerezési nehézségek	14	16	16	17	16	13
Meglevő kapacitásainak korszerűtlensége, elavultsága	17	19	17	17	13	12
Hitelhiány	27	26	26	20	15	12
Munkaerőhiány	9	9	9	12	8	9

A 2007. évi adatok alapján sorba rendezve

Forrás: GKM reprezentatív vállalkozói felmérés, 2007.

Az adatok alapján az alábbi kép rajzolódik ki a vállalkozások gazdálkodását akadályozó tényezők alakulását illetően.

A legfőbb akadályozó tényezőként továbbra is a magas adó- és társadalombiztosítási terheket jelölik meg a vállalkozók, azonban a tényező értéke erősen csökkenő tendenciát mutat, 1997-ben az értéke 84% volt, 1999. évi értéke 73%-ra csökkent, 2005-ben tovább csökkent (72%), majd 2007-ben jelentősen emelkedett (77%). Ugyancsak jelentősen emelkedett a gazdasági szabályozás kiszámíthatatlanságának pontszáma. Ez a tényező 1998–2005 között az erős verseny mögé szorult, 2007-ben ismét megelőzte azt. A piaci környezetet jellemző tényezők (erős verseny, nincs elég megrendelés, tisztességtelen verseny) foglalják el a 3–5. helyet.

A még könnyebb áttekintés érdekében 12 tényezőt összevontunk 4 tényezőcsoportba.

A vállalkozók által összeállított rangsor a négy tényezőcsoportra vonatkozóan (100 pontos skálán)						
Tényezőcsoport*	Átlagos értéke					
	1997	1998	1999	2003	2005	2007
Szabályozás	72	67	63	63	64	70
Piaci környezet	49	50	53	51	53	49
Finanszírozás	30	29	30	26	27	26
Inputok	12	11	13	13	12	11

*A szabályozás magában foglalja az adózási és társadalombiztosítási terheket, illetve a gazdasági szabályozás kiszámíthatatlanságát.

Piaci környezet: erős, tisztességtelen verseny, valamint nincs elég megrendelés.

Finanszírozás: tőkehiány, hitelhiány, illetve fizetési késedelmek.

Inputok: kapacitások korszerűtlensége, beszerzési nehézségek, munkaerőhiány.

Az egyéb akadályozó tényezőket és a korrupciót figyelmen kívül hagytuk.

Forrás: GKM reprezentatív vállalkozói felmérés, 2007.

A vállalkozásokat akadályozó legfőbb tényezőcsoport a szabályozási, a második a piaci környezet. A finanszírozás és az inputokhoz való hozzáférés – a harmadik és negyedik tényezőcsoport – kevesebb gondot okoznak a vállalkozásoknak. A szabályi környezethez való alkalmazkodás és az adminisztrációs terhek különös nehézséget jelentenek az adminisztrációs kapacitásokkal kevésbé rendelkező kisebb vállalkozások számára.

A táblázat emellett két fontos trendet is rögzít. Egyrészt azt, hogy a szabályozási környezet csökkenő trendje 2005-ben ismét növekvőbe fordult. Másrészt figyelemre méltó, hogy 1999 óta a finanszírozás kérdései is egyre kisebb gondot okoznak a vállalkozásoknak. Ez feltehetőleg azt a tényt tükrözi, hogy 1999 végétől a kereskedelmi bankok, és a takarékszövetkezetek új hiteltermékeikkel és szolgáltatásaikkal gyorsan növekvő mértékben szolgálták ki a kis- és középvállalkozásokat. Másrészt van a vállalkozásoknak egy olyan tekintélyes csoportja is, amely egyáltalán nem tervez külső forrásbevonást, ezért a felmérésben úgy jelennek meg, hogy a finanszírozás számukra nem okoz gondot.

A vállalkozások növekedését akadályozó tényezők intenzitásában bekövetkezett változások tükrözik a gazdaságpolitikában, illetve a gazdasági feltételekben bekövetkezett változásokat. Magyarországon 1992 és 2001 között egy kisebb megtorpanástól eltekintve folyamatosan csökkent az újraelosztási ráta, és hasonló tendenciát mutat a jövedelemcentralizáció alakulása is. Mint látható, a vállalkozók értékelése visszajelezte ezt a trendet az 1997 és 1999 közötti időszakban azzal, hogy a magas adó és járulékterheket, mint növekedést akadályozó tényezőt egyre kisebb intenzitásúnak értékelték. Ha nem is ekkora, de érzékelhető csökkenést jelzett a gazdasági szabályozás kiszámíthatatlanságának intenzitása. Eközben szintén folyamatos volt az erős verseny intenzitásának növekedése, ami arra utalt, hogy a vállalkozások egyre nagyobb mértékben érezték a piaci versenyből adódó kényszereket és motivációt, és ha lassan is, de csökkent a kormányzati politika zavaró hatása. A 2003-as adatok egyértelműen megtorpanást, részben visszalépést jeleznek ebben a folyamatban, ami 2007-re különösen felerősödött. 1999 végéhez képest romlott a szabályozási tényezőcsoport értékelése, és megtorpant a piaci tényezők értékelésének intenzitásában korábban megfigyelhető növekedés is.

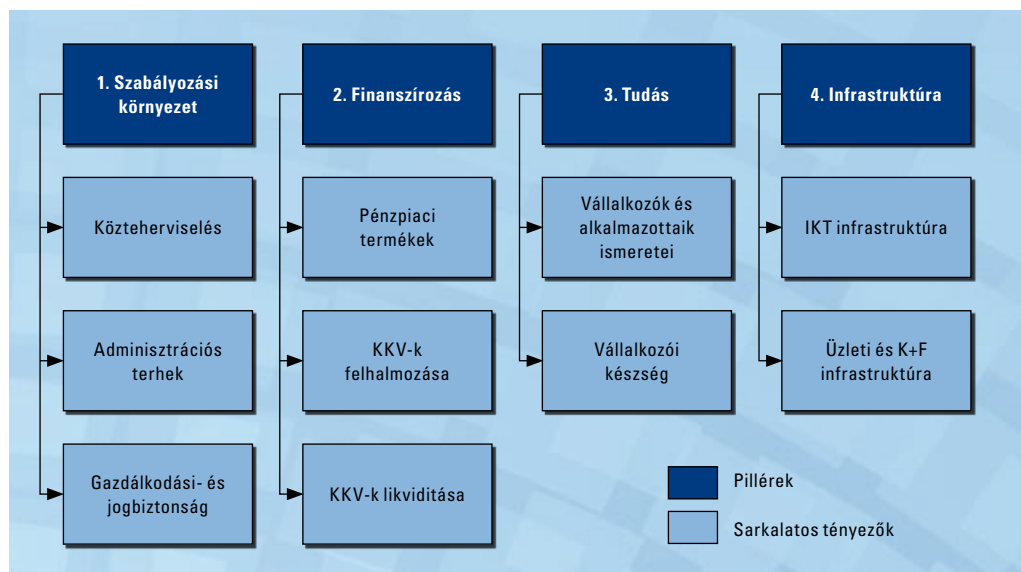
2.3. Pillérek szerinti elemzés

A vállalkozások helyzetének általános elemzése után, a további helyzetértékelő munkához a kis- és középvállalkozások fejlesztése szempontjából négy alapvető területet azonosítottunk. E négy fő pillér a

1. Szabályozási környezet
2. Finanszírozás
3. Tudás (vállalkozói tudás, humánerőforrás) és
4. Vállalkozói infrastruktúra fejlesztése.

A helyzetelemzés során röviden bemutatott tényezők némelyike több területre is lényeges hatást gyakorol, de ezeket a további helyzetelemzésben terjedelmi okokból csak egy-egy területen mutatjuk be. Így pl. a közterheknek különös jelentősége van a szabályozás és a finanszírozás területén is vagy az integrált szolgáltatások nyújtása megjelenik az infrastruktúra és az emberi erőforrás fejlesztésben is. A fejezetrészek végén hierarchikusan rendezett formában bemutatjuk a részletesen elkészült, de terjedelmi okokból a függelékben megjelenített ok-okozati elemzésből a stratégia szempontjából adott időpontban legfontosabb problémákat beavatkozási területenként, a fejezet végén pedig összefoglalva, egy ún. problémafán.

2.3.1. A kkv-szektor helyzetelemzésének struktúrája

2.3.2. Szabályozási környezet

A gazdaság szereplői, és különösen igaz ez a kisebb vállalkozásokra, eddig is nehezen igazodtak el a gazdasági környezet teremtette feltételek között. A csatlakozással – a lehetőségek szélesedése mellett – ezek a kihívások csak tovább fokozódtak. Az Európai Unió tagjaként a közösségi célok elérését biztosítandó a közösségi jog elsődlegessége érvényesül a nemzeti jogrendszerekkel szemben. 2004. május 1-jétől a magyar gazdasági élet minden szereplőjére alkalmazni kell az összes uniós joganyagot. Ekkor hozzatvőlegesen 130 000 közlőnyoldalnyi joganyag volt hatályos az Európai Unióban, azaz mintegy 1 800 irányelv, 6 000 rendelet és kb. 10 000 másodlagos joganyag volt érvényben. Az EU csatlakozással összefüggésben hazánkban tovább növekedett a hatályos jogszabályok száma. A jogszabályok követhetőségét nagyban nehezítette, hogy az elmúlt időszakban is gyakorta változtatták meg a törvényi előírásokat különböző törvénycsomagok, illetve a költségvetési törvények keretében. A hatályos magyar jogrendszerre így a jogi túlszabályozottság, a belső és külső koherencia, az átláthatóság, egyértelműség hiánya, a jelentős mértékű párhuzamosság és a jogforrási szintek ki-egyensúlyozatlansága a jellemző.

A jogszabályi környezet változásainak és KKV-kra gyakorolt hatásának bemutatása jelen helyzetértékelés keretei között nem megvalósítható, szinte nincs olyan jogterület, amelynek változása ne hatna a vállalkozások működésére tevékenységüktől, vagy méretüktől függően.

A társadalmi-gazdasági igényeknek megfelelő, a versenyképességet és a minőségi közszolgáltatások elérhetőségét biztosító rugalmas, költség-hatékony, egyszerű és átlátható szabályozók megteremtése érdekében jelentős igény mutatkozik egyrészt az adminisztratív terhek csökkentésére, másrészt a szabályozási rendszer átalakítására, a minőségi elemek kötelező beépítésére és folyamatos érvényesülésére.

Mint azt a 2.2.5. fejezetben részletesen bemutattuk, a GKM 10 éve készített reprezentatív vállalkozói felmérései szerint a vállalkozások növekedését *akadályozó tényezők* sorrendjében a magas közterhek teljesítését és a gazdasági szabályozás kiszámíthatatlanságát, azaz a *szabályozási környezetet* tekintik a hazai kis- és középvállalkozók a növekedésüket leginkább hátráltató tényezőnek. 2007-ben jelentősen emelkedett a tényezők intenzitása.

A hazai vállalkozási szektor államigazgatás részére történő adatszolgáltatási és az államigazgatási eljárásokkal kapcsolatos közvetlen terhei (költségei), becslések szerint, a GDP 4,5–6,7%-át tehetik ki.⁵ Abszolút értékben kifejezve ez – a 2005. évi GDP-hez mérve – 1000–1500 milliárd forinttal egyenlő. A magyarországi *adminisztratív terhek* kisebb része (kb. 1,5%-nyi) EU-s kötelezettségekből fakad, nagyobb részét a magyar szabályozási és államigazgatási környezet generálja. Becsléseink szerint a nemzeti hátskörben előírt szabályozások adatszolgáltatási terheinek nagysága a 770 milliárd és az 1145 milliárd forint közötti tartományba esik.

Az EU-25 országokban a vállalkozók adminisztratív terheinek költségei átlagosan a GDP 3,5%-át teszik ki a Bizottság közleménye⁶ szerint. Kevés országra vonatkozóan készült eddig az egyes adatszolgáltatásokkal kapcsolatos terheléseket tételesen felmérő elemzés. Hollandia és Dánia esetében elkészültek ezek a vizsgálatok, s az előbbinél a GDP 3,4 százalékát tették ki a vállalkozói szféra államigazgatás számára teljesített adatszolgáltatásainak ráfordításai. Dániában a hasonló mutató 1,7 százalék. Magyarországon tehát a vállalati szektorra nehezedő adatszolgáltatási teher – akár a becslés alsó határát véve, akár a felsőt – az EU-25 átlagát lényegesen meghaladja.

A 2006. évi világbanki rangsorban (Doing Business 2007) Magyarország üzleti környezeti szempontból 175 ország között a hatvanhatodik helyet foglalja el. A lemaradás különösen jelentős az engedélyezési eljárások bürokratikusága (eljárások száma, időigénye, költségessége) tekintetében, ahol a rangsorban Magyarország a 143. De nem sokkal jobb a helyzet (118. hely) a befektetők védelme (üzleti tranzakciók áttekinthetősége, részvényesi jogok érvényesíthetősége, első számú vállalatvezetők felelősségre vonhatósága), valamint az adóeljárásokból adódó terhek (adófizetések gyakorisága, időigénye) vonatkozásában sem.

⁵ A becslési tartomány nagysága az alkalmazott számítási módszer következménye: Hollandia és Dánia esetében részletesen felmérték az államigazgatási terhek nagyságát; s az egyes eljárások idő- és költségigényességének a Világbank „Doing Business, 2006” adatai alapján elvégzett arányosításával kalkuláltuk a hazai összerhelést.

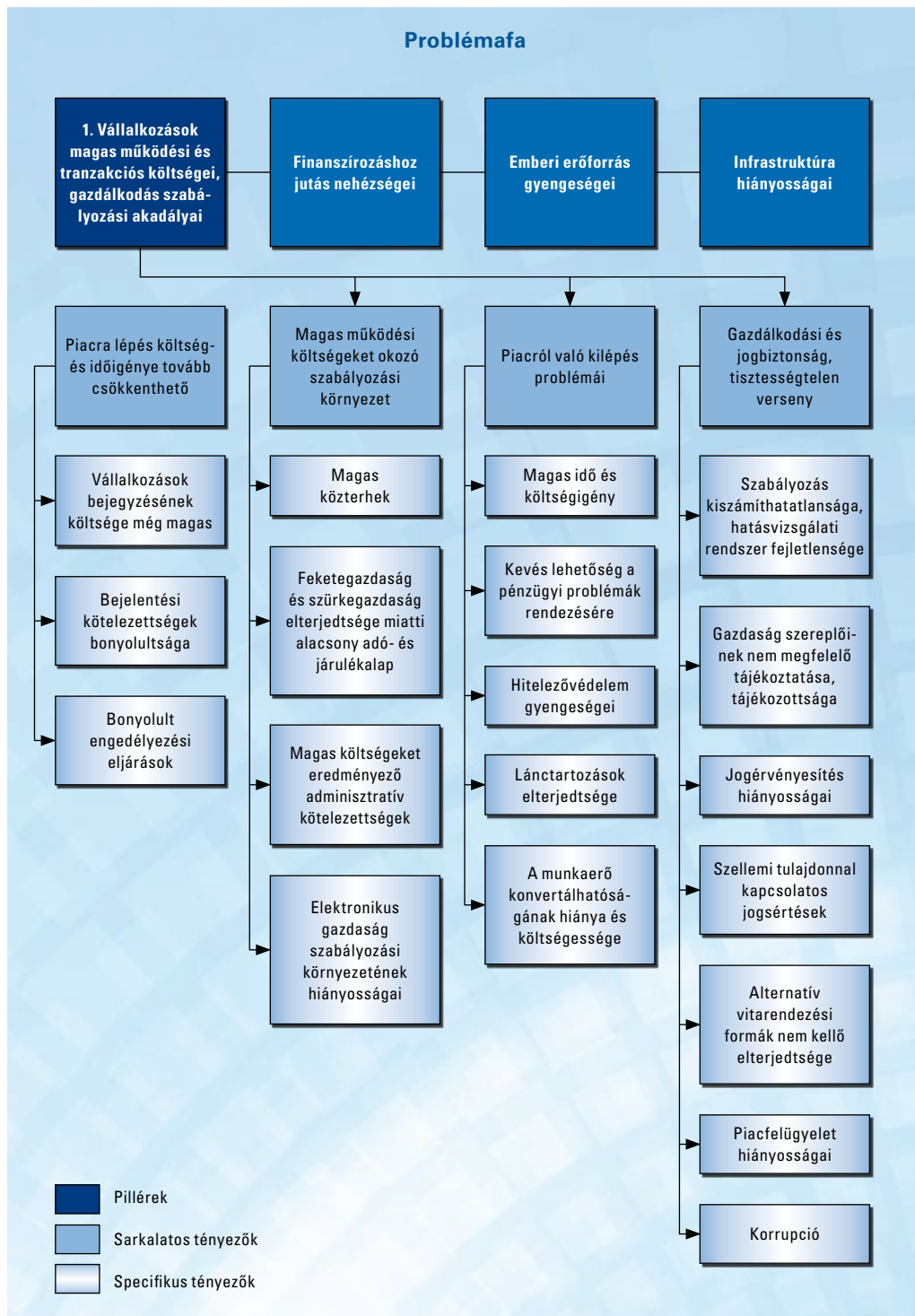
⁶ COM(2006)691

A szabályalkalmazás minőségét jelentősen befolyásolják az *eKormányzati szolgáltatások*. E területen az elmúlt két évben jelentős fejlesztések történtek, amelyek javították Magyarország mutatóit nemzetközi összevetésben:⁷ növekedett az elektronikusan elérhető szolgáltatások köre, bővült a felhasználók száma, javult a közszférába tartozó intézmények elektronikus elérhetősége. A lakosság számára teljesen elektronikusan elérhető alapvető közszolgáltatások 50%-os aránya meghaladja az EU-25 36%-os átlagát, de a vállalatok esetében ez a mutató jelentősen elmarad az európai átlagtól, Magyarországot a 21. helyre rangsorolva.

A hazai kis- és középvállalkozások számára jelentős üzleti kockázatot jelent, hogy *jogaik, követeléseik érvényesítése* Magyarországon lassú, az igazságszolgáltatás nem garantálja a cégek kiszámítható működését.

Az elemzések alapján a következő szerkezetben látjuk bemutathatónak a KKV-k gazdálkodásának szabályozási akadályait.

⁷ Az ENSZ által évente készített eGovernment Readiness index alapján a legutolsó felmérés szerint Magyarország globálisan 2005-ben a 33. helyről a 27.-re ugrott az index alapján, az európai országok közül a 18. helyet foglalta el, és az új tagállamok közül csak Észtország és Szlovénia előzte meg fejlettségben. Ld. Department of Economic and Social Affairs Division for Public Administration and Development Management: *UN Global E-government Readiness Report 2005 From E-government to E-inclusion*. United Nations New York, 2005

2.3.3. Finanszírozás

A vállalkozások felhalmozási célú saját forrásai az amortizációból és az adózás utáni eredményből képződnek. A viszonylag kis számú nagyvállalatnál képződik a források zöme, vagyis az eloszlás koncentrált. Ennek egyik oka, hogy a nagyvállalatoknál lényegesen több amortizáció képződik. A másik ok pedig a nagyvállalatok adókedvezményeiben keresendő. 2005-ben a nagyvállalatoknál képződött a felhalmozási célú saját források több mint a fele, a közepeseknél 13, a mikro- és kisvállalkozásoknál 34 százaléka. A kis- és közepes vállalkozások részesedése csökkenő, a nagyvállalatoké növekvő irányzatú.

A felhalmozási célú saját források bruttó hozzáadott értékhez viszonyított arányát az jellemzi, hogy a legkisebb vállalkozásoktól a nagyobbak felé haladva értéke a közepes vállalkozásokig csökken, majd a nagyvállalatokhoz érve újra növekszik. A nemzetgazdasági átlagnál több forrás 2001 és 2005 között mind az öt évben csak a mikrovállalkozásoknál képződött.

A vállalkozások finanszírozása alapvetően a cégek tőkéjén, hitelein és jövedelmein alapul. A vállalkozások összes saját tőkéje 16 518 milliárd, átlagos saját tőkéje 66 millió forint volt 2005-ben. Az átlagok azonban félrevezető, a vállalkozások több mint háromnegyede nem éri el az átlagot. A vállalkozások 25 százalékának 62 ezer forintnál⁸, felének 2,9 milliónál, három negyedének 9,5 millió forintnál kisebb volt a saját tőkéje. A tőke 49 százaléka koncentrált a nagyvállalatoknál, 16 százaléka a közepes és összesen 35 százaléka a mikro- és kisvállalkozásoknál. Ezzel függ össze, hogy az 50 főnél kisebb vállalkozások átlagos saját tőkéje meglehetősen kicsi.

A kettős könyvvitелű vállalkozások saját tőkéjének eloszlási mutatói 2005-ben (ezer Ft, %)					
	Alsó kvartilis	Medián	Felső kvartilis	Átlag	Megoszlás
0–1 fő	–127	1 338	3 795	12 345	8,9
2–9 fő	219	3 557	10 814	19 042	11,9
10–49 fő	7 516	29 784	85 934	103 217	14,6
MKV átlag	45	2 807	8 680	23 791	35,4
50–249 fő	62 807	223 021	548 101	605 323	15,8
KKV átlag	59	2 882	9 373	33 797	51,2
250 főnél nagyobb	369 983	1 537 734	4 370 393	10 743 024	48,8
Átlag	62	2 894	9 518	65 868	100,0

Forrás: Az adóbevallások adatai alapján számolva

A vállalkozások finanszírozásának a saját és a képződő, un. spontán forrásokon (szállítók követelése, munkabérek, köztartozások) kívül fontos elemei a *hitelek és kölcsönök*. Az *adóbevallásokból* számított adatok nem különböztetik meg a banki hiteleket és a nem pénzintézetek által nyújtott kölcsönöket. Az APEH és a PSZÁF adatai között jelentős a kü-

⁸ A saját tőke lehet negatív is!

lönbség, mintegy 750 milliárd forint. Ennyi hitelt vettek fel a vállalkozások közvetlenül külföldről, illetve ennyi kölcsönt nyújtottak egymásnak a vállalkozások, vagy a tulajdonosok saját vállalkozásuknak tagi kölcsön címén. Bizonyára nem tévedünk, ha feltételezzük, hogy ezen vállalkozásközi kölcsön-ügyletek nagyobb része kapcsolt vállalkozások között kötött.

A vállalkozások jelentős része hitel vagy/és kölcsön (a továbbiakban a fogalmazás egyszerűsítése végett hitelt írunk) nélkül gazdálkodik. Rövid lejáratú hitele a vállalkozások nagyobb hányadának van, mint hosszú lejáratú. Ám rövid lejáratú hitele is csak a vállalkozások 25,6 százalékának van, vagyis a kettős könyvvitелű vállalkozások 74%-a hitel nélkül gazdálkodik. A kisebb vállalkozások kisebb arányban rendelkeznek hitelekkel, mint a közepes és nagyvállalkozások. Ez igaz a rövid lejáratú hitelekre. Hosszú lejáratú hitelekkel a közepes vállalkozások nagyobb arányban rendelkeznek, mint a nagyvállalatok. A hitelek eloszlását jellemzi, hogy a vállalkozások 99 százaléka rendelkezik a hitelek mintegy 75–80 százalékával, míg a vállalkozások 1 százaléka a hitelek 20–25 százalékával.

A fejlett európai országokban és Magyarországon a kis- és középvállalkozások finanszírozásának problémái hasonló természetűek, ugyanakkor a fejlett országokban a vállalkozások sokkal nagyobb mértékben jutnak külső forráshoz a pénzügyi közvetítő rendszeren keresztül. Míg tehát *a hazai vállalkozásoknak jelenleg 20–25%-a bankképes, a fejlett országokban ez az arány 70–85%.*

A KKV-k *külső finanszírozása* a kilencvenes évek közepén bekövetkezett romlás, majd stagnálás után 2000-től látványosan javult⁹. 1999–2006 között 460 milliárd forintról több mint 3 200 milliárd forintra nőtt a kis- és középvállalkozások banki hitelállománya, ami közel hétszeres növekedést jelent. 2006 végén már a kis- és középvállalati hitelek a teljes vállalati hitelállomány több mint felét, 54%-át tették ki. Ebben a folyamatban a kereskedelmi bankok piaci hitelei játszották a főszerepet. A szövetkezeti hitelintézetek mikro-, kis- és középvállalkozásoknak nyújtott hitelei a kereskedelmi bankokhoz képest kevésbé jelentősek, állományuk 2006 végén 256 milliárd Ft-ot tett ki. A kkv-hitelek magas arányában azonban jelentős szerepet játszik az a tény, hogy a nagyvállalatok hiteleik egy jelentős részét külföldről, anyavállalatuktól vagy azon keresztül veszik fel.

A szektor hitelállománya minden méretkategóriában a nagyvállalatokat meghaladó ütemben és mértékben növekedett.

⁹ A mikro-, kis- és középvállalkozások banki finanszírozásáról a PSZÁF adatközlései nyomán 1999 vége óta rendelkezünk részletes adatokkal. Ezen adatközlés alapját a kis- és középvállalkozásokról szóló 1999. évi XCV. törvény teremtette meg, előírva, hogy minden év június 30-áig adatszolgáltatást kell teljesíteni a kisvállalkozások részesedéséről a támogatásokból, a vállalkozói hitelekkel és a közbeszerzésekből. Az adatszolgáltatás jelenlegi körét és rendjét az új kkv-törvény (2004. évi XXXIV. törvény) alapján a 307/2004. (XI. 13.) kormányrendelet írja elő. Korábban csak a Magyar Nemzeti Bank közölt adatokat a vállalkozói hitel és betétállomány alakulásáról, eltérő módszertannal.

A kkv-szektor banki hitelállományának alakulása folyó áron 1999–2006 között (milliárd forint)								
Vállalkozások banki hitelállománya*	1999. dec. 31.	2000. dec. 31.	2001. dec. 31.	2002. dec. 31.	2003. dec. 31.	2004. dec. 31.	2005.** dec. 31.	2006. dec. 31.
Mikrovállalkozások	112,7	210,7	416,8	525,8	680,9	747,3	897,7	895,6
Kisvállalkozások	110,6	264,9	300,5	266,9	370,3	456,5	929,7	970,2
Középvállalkozások	237,7	428,5	563,3	609,6	734,4	1 021,6	970,2	1 294,7
KKV összesen	461,0	904,1	1 280,7	1 402,4	1 785,6	2 225,5	2 797,6	3 160,4
Nagyvállalatok (becslés)	1 934,0	2 171,4	1 953,1	1 881,8	2 244,9	2 387,5	2 438,6	2 680,2
Nem pénzügyi vállalkozások* összesen	2 395,0	3 075,5	3 233,8	3 284,2	4 030,5	4 613,0	5 236,2	5 840,6
Egyéni vállalkozások	n.a.	n.a.	42,4	43,5	55,2	66,4	70,5	74,6
Vállalkozások összesen	2 395,0	3 075,5	3 276,2	3 327,7	4 086,1	4 679,4	5 306,7	5 915,3

* kivéve az MFB, EXIM és KELER Rt adatai.

** Megjegyzés: 2000-ben és előtte a nem pénzügyi vállalkozások még magukban foglalták a kisvállalkozókat.

*** Megjegyzés: a 2005. és 2006. évek adatai módszertani változás (kkv-definíció) miatt a korábbi adatokkal korlátozottan hasonlíthatók össze.

Forrás: MNB, PSZAF, 2007.

A finanszírozás egyik legfontosabb makroszintű mutatószáma a pénzügyi közvetítés mélysége. Magyarországon az EU-15 átlagához képest (44,7%) jóval alacsonyabb az összes nem pénzügyi vállalatoknak (beleértve a nagyvállalatokat is) nyújtott hitel/GDP ráta (2005-ben közel 25%). Ez az arány nem mutat jelentős emelkedést a 2000. évi 23%-ról. A teljes vállalati hitelállomány kismértékű ingadozása mellett a kis- és középvállalkozások hitelállományának a GDP-hez viszonyított aránya folyamatosan és dinamikusan növekszik, 1999–2005 között több mint háromszorosára nőtt (4,1%-ról 12,8%-ra). Figyelembe véve azt is, hogy a GDP növekedése is jelentős volt ebben az időszakban, a kis- és középvállalatok finanszírozásában egyértelmű felzárkózási tendenciáról beszélhetünk.

A hazai bankok által folyósított vállalati hitelállomány a GDP százalékában 1999–2005							
	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Vállalati hitelek összesen	21,02	23,35	21,78	19,62	21,61	22,69	24,07
Ebből kis- és közép-vállalkozások hitelei	4,05	6,86	8,62	8,01	9,28	10,94	12,84

Forrás: PSZÁF, MNB

A kis- és középvállalkozások hiteleinek jelentős növekedése mögött két fontos tényező van. Egyrészt a kereskedelmi bankok jelentősen fejlesztették szolgáltatásaikat, ami olcsóbbá tette többek között a hitelek elbírálását és kockázatkezelését. Másrészt nőtt a hitelképes vállalkozások száma, és hitelfelvevő-képessége.

A bankok többsége sokáig óvakodott a kis- és középvállalkozások hitelezésétől, mivel a kilencvenes évek első felében igen sok rossz hitel keletkezett ebben az ügyfélkörben.

Az utóbbi években jelentősen javult a helyzet, amelyben a fent felsoroltakon túl szerepet játszik a növekvő bankverseny is. A kis- és középvállalkozói szektor azért is vonzó a bankok számára, mert a határokon átívelő bankpiaci verseny által kevésbé fenyegetett szegmens lehet a kisvállalkozói szektor, amely igényli a helyi bankkapcsolatokat.

A kkv-szektor banki finanszírozásában is egyre nagyobb szerepet kapnak a devizában denominált hitelek. Az egyre inkább visszafordíthatatlannak tűnő devizásodás növeli a hitelezés kockázatát, ahogy a fizetési fegyelemben tapasztalható jelentős romlás is. Ennek következtében romlott a hitelek portfólióminősége, ez azonban még nem tekinthető nagymértékűnek, aránya a nemzetközi normákon belül marad, de a bankokat kockázatkezelési gyakorlatuk szigorítására szorítja. Bankok szerint vizsgálva a szektor hitelezése koncentrált. 2006-ban a vállalati hitelpiac 85%-át, illetve az üzleti célú ingatlanhitelek 94%-át 7 nagy bank képviselte. A bankok hitelezési hajlandóságát az MNB 2003 óta félévente méri, ennek alapján a bankok továbbra is a kis- és középvállalkozói szektor felé nyitnak, hitelezési hajlandóságuk legnagyobb arányban továbbra is e területen növekszik.

A *hitelgarancia* a nemzetközi tapasztalatok szerint a legalkalmasabb eszköz a kis- és középvállalkozások hitelezésének előmozdítására. Magyarországon a Hitelgarancia Zrt. és az Agrár-Vállalkozási Hitelgarancia Alapítvány garanciavállalásai a kis- és középvállalkozások hiteleinek valamivel kevesebb, mint 10%-át fedik le. A lefedettség nem növekszik. Létszám-kategóriák szerint vizsgálva a hitelállomány és a lefedettség változása között negatív a korreláció; a hitelállomány a mikrovállalkozásoknál nőtt a leggyorsabban, miközben a lefedettség csökkent.

Az állami garanciák szerepe: a Hitelgarancia Zrt. és az Agrár-Vállalkozási Hitelgarancia Alapítvány által garantált hitelek állománya a teljes hitelállomány százalékában

	2000	2001	2002	2003	2004	2005
<i>Kis- és középvállalkozások összesen</i>	11,6	10,9	12,2	11,6	13,6	8,6
Mikro	17,5	8,6	7,2	9,4	15,5	11,8
Kis	13,0	17,0	19,0	17,2	19,3	7,9
Közép	7,8	15,1	13,3	10,9	9,7	6,1

Forrás: Hitelgarancia Zrt., Agrár-Vállalkozási Hitelgarancia Alapítvány, PSZÁF adatai alapján

A magyarországi *factoring* forgalom 1999 óta dinamikus és kiegyensúlyozott növekedést mutat, 2005 végén a faktorált állomány 477 milliárd Ft-ot tett ki. A faktorálások 32%-a a kereskedelemhez, 21%-a a szolgáltatásokhoz, 20%-a az iparhoz, míg 13%-a az építőiparhoz kapcsolódik. Magyarországon a rövid lejáratú finanszírozást szolgáló megoldásoknak csak 2-3%-át teszi ki a faktorálás, míg a fejlett európai országokban ez az arány 10% körül van. A hazai factoringpiac fejlődőképes, bár elmarad a nemzetközi tendenciáktól, azonban a KKV-k finanszírozási forrásokhoz való hozzájutásának elősegítése érdekében, célzott beavatkozással gyorsítani lehet felzárkózását. A faktorálás megoldást kínálhat a körbetartozás problémájának megoldására a kis- és középvállalkozások számára.

A Magyarországon jellemző rossz fizetési fegyelem, és a lánctartozások elterjedtsége miatt – amely utóbbi nagyságát 2007 márciusában 200 milliárd Ft-ra becsültek – a faktoring mellett a klasszikus *hitelbiztosításoknak* nagyobb szerepet kellene kapnia a kis- és középvállalkozások körében. Ugyanakkor jelenleg a magyar cégek jellemzően még nem használják ezeket a biztosításokat, vélhetően költségcsökkentési szempontokból. 2006. év végi felmérések szerint Nyugat-Európában a vállalkozások kb. 6%-ának van hitelbiztosítása, míg Magyarországon ez csupán ezrelékekben mérhető.

A magyarországi *lízingpiac* alapvető fontossággal bír a kis- és középvállalkozások beruházásainak finanszírozásában. A lízingpiac méretét tekintve a 2000-es 411 milliárd Ft-ról 2005-re 1 174 milliárd Ft-ra nőtt, európai összehasonlításban is kedvező eredményeket mutat. 2006-ban a Magyar Lízingszövetség tagvállalatai 1 200 Mrd Ft értékben finanszíroztak eszköz (építőipari, mezőgazdasági, IT és egyéb gép, hajó, repülő, vasút, gépjármű, és tehergépjármű) valamint ingatlan beruházásokat, ennek közel 30%-át a kis és középvállalkozások számára. A lízing eszköz alapú finanszírozásként a leghatékonyabb és legrugalmasabb formája a jellemzően alacsony tőkével rendelkező kkv-sektornak. A lízingpiac az elkövetkező években a gazdasági növekedéssel megegyező vagy azt némileg meghaladó mértékben nőhet, a piac egyes szegmenseiben nagyobb változások prognosztizálhatók.

Magyarországon alacsonyan fejlett a *tőkepiac*. A hazai kockázatitőke-piac szereplői az intézményi befektetők, üzleti angyalok és a vállalkozói fejlesztőtőke-befektetést végző vállalkozások. Az intézményi kockázatitőke-befektetőket a Magyar Kockázati és Magántőke Egyesület tömöríti. Statisztikájuk jól jellemzi a magyar kockázati és magántőkepiac felemás helyzetét.

Kockázati és magántőke-befektetések 1999–2006												
Üzletméret	1999	2000	2001	2002	2003		2004		2005		2006	
	db				db	Millió euró	db	Millió euró	db	Millió euró	db	Millió euró
1 millió euró alatt	4	26	17	14	19	4	22	9	18	5	32	8,9
1–2,5 millió euró	3	7	5	7	9	15	11	17	4	5,4	3	4,6
2,5–5 millió euró	3	7	3	2	0	0	1	3	1	2,6	2	8,8
5–15 millió euró	2	7	3	3	1	13	5	37	2	18	1	11,7
15 millió euró fölött	0	0	0	3	3	85	2	42	1	100	1	500,0
Összes üzlet	12	47	28	29	32		41		26*		39	
Összes üzlet nagysága (millió euró)	38	111	71	127		117		108		131		534,0
Átlagos üzletméret (millió euró)	3,2	2,4	2,5	4,4		3,7		2,6		5,0		13,7

*Megjegyzés: Az összes ismert tranzakció száma 30. Négy tranzakció összege nem ismert, így a statisztikákban nem szerepelnek.

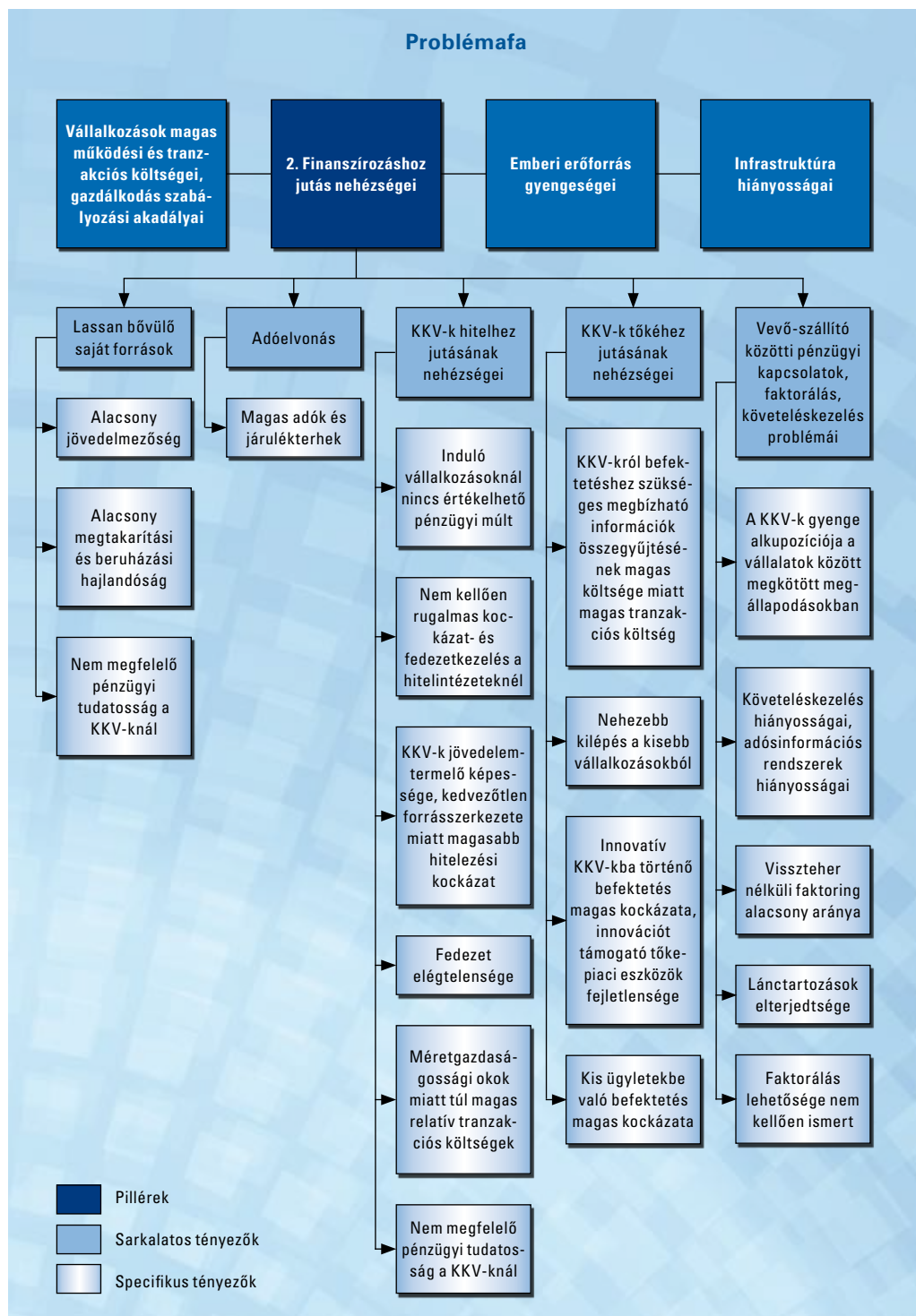
Forrás: Magyar Kockázati és Magántőke Egyesület

A korábbi évekhez hasonlóan 2006-ban is a 2,5 millió € alatti mérettartományokban született a legtöbb befektetés Magyarországon. Az idesorolt ügyletek száma tette ki az összes befektetési ügylet 90%-át, miközben e befektetések a teljes befektetett értékből rendkívül csekély arányban, 2,6%-kal részesültek. A viszonylag kisebb összegű tőkét igénylő, korai fázisú tranzakciók terén különösen kiemelkedő volt az állami szerepvállalás. A 2006-ban végrehajtott 16 induló, vagy korai életfázisban tartó cégnek nyújtott befektetésből 12 esetben állami tulajdonban lévő kockázati tőkebefektető biztosított tőkét.

A kis- és középvállalati szektor iránt érdeklődő potenciális hazai intézményi befektetők számára jelentős biztonságot, ezáltal kedvezőbb befektetési feltételeket jelent, hogy 2006 végén Magyarországon is megjelentek a kockázati befektetésekhez igényelhető tőkegarancia termékek.

A kockázati tőke-alapok mellett alternatív magántőke-befektetőként az *üzleti angyalok* tölthetnek be potenciálisan nagyobb szerepet az innovatív kis- és középvállalatok, illetve az induló vállalatok életében, akik kifejezetten a kisvállalatokat keresik. 2006-ban az aktív üzleti angyalok száma 30, a potenciális angyaloké 200–230 körülire volt tehető.

Az elemzések alapján a következő szerkezetben látjuk bemutathatónak a KKV-k finanszírozásának gyengeségeit.

2.3.4. Tudás

A kis- és középvállalkozások fejlődésének egyik kulcseleme a megfelelő mennyiségű és minőségű humán erőforrás rendelkezésre állása. A kkv-stratégia szempontjából a vállalkozások vezetőinek és munkavállalóik tudása; képessége, képzettsége, tudásának folyamatos fejlesztésére és megújítására való képessége, a támogatott képzési, tanácsadási szolgáltatások hatékonysága, valamint a vállalkozási készségek azok a tényezők, amelyek kiemelendők.

A vállalkozói tudás fejlesztésével a KKV-k által foglalkoztatott hátrányos helyzetű munkavállalók készségei és képességei is fejlődhetnek, aminek hatására a későbbiekben nagyobb előnnyel lehetnek jelen a munkaerőpiacon.

Új vállalkozásba csak megfelelő vállalkozói készségekkel és motivációkkal rendelkező egyének kezdenek. A magyar felnőtt lakosság körében nagyon alacsony a most induló vállalkozások aránya és a nemzetközi átlag alatt van a már beindult, de még kezdeti fázisban lévő vállalkozások aránya is.¹⁰ Az utóbbi években számottevően csökkent a vállalat-alapítási kedv. A magyaroknak csak 16%-a nyilatkozott úgy, hogy lát üzleti lehetőséget és a lakosság többsége úgy véli, hogy nincs meg a vállalkozáshoz szükséges tudása, készsége.

A vállalati humánerőforrás minőségét determinálja a *hazai képzési rendszer*. Az oktatás és képzés kérdésköre, ezen belül a Kisvállalatok Európai Chartájának első számú cselekvési irányát jelentő „vállalkozásra való oktatás és képzés” témakör különös jelentőséget kap azáltal, hogy az Európai Unió tagországai többségének kkv-stratégiájában nagyobb hangsúllyal szerepel az oktatás és képzés fejlesztése, mint az eddig magyar stratégiákban.¹¹ A hazai közép- és felsőoktatásban a hallgatók az EU-ban megszokottnál kisebb vállalkozói ismeretanyagot kapnak.

A szakképzésnek kulcsszerepe van a foglalkoztatottság növelésében, döntő jelentőségű a munkaerőpiaci esélyek szempontjából. Magyarországon ma a felsőfokú szakképzettség, a diploma 80 százalékos, a középfokú szakképzettség 67–70 százalékos aktivitási arányt jelent. A szakképzettséggel nem rendelkezők körében, akik kétmillióan vannak, 27 százalékos az aktivitási arány, ami világosan kifejezi a munkaerőpiaci esélyeket. A szakképzési törvény legutóbbi módosításával megteremtődött a jogi háttere annak, hogy a gazdaság szereplői mind inkább bekapcsolódjanak a szakképzésbe (1993. évi LXXVI. törvény és végrehajtási rendelete). 2007-től jelentős változást jelent a szakképzés finanszírozásának lényeges forrását jelentő szakképzési hozzájárulás szabályozása terén, hogy a mikro- és kisvállalkozások a fizetendő járulék maximum 60%-át, egyéb hozzájárulásra kötelezettek a fizetendő járulék legfeljebb 33%-át fordíthatják saját munkavállalóik képzésére.

¹⁰ Global Entrepreneurship Monitor (GEM) 2005. A vállalkozói aktivitást és a vállalkozást befolyásoló tényezők alakulása Magyarországon az Európai Unió csatlakozás után.

¹¹ A vállalkozók képzése, vállalkozási ismeretek oktatása EU összehasonlításban és a továbbképzésre (fejlesztésre) vonatkozó javaslatok, Piacgazdaság Alapítvány, 2005.

A hivatalos felnőttképzésben résztvevők száma alacsony, a vállalkozásokban koncentráldó formális tudás erősen függ a vállalatmérettől: a mikrovállalkozások alkalmazottai a nagyobbakénál jóval kisebb arányban vesznek részt formális képzésben.

A vállalkozók és alkalmazottaik képzésben, illetve továbbképzésben való részvétele létszámnagyság-kategóriánként (%)					
	0 fő	1–9 fő	10–49 fő	50 fő fölött	Összesen
Részt vett valamilyen képzésben	23,6	29,7	59,7	86,7	27,6
Nem vett részt	76,4	70,3	40,3	13,3	72,4
Összesen	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

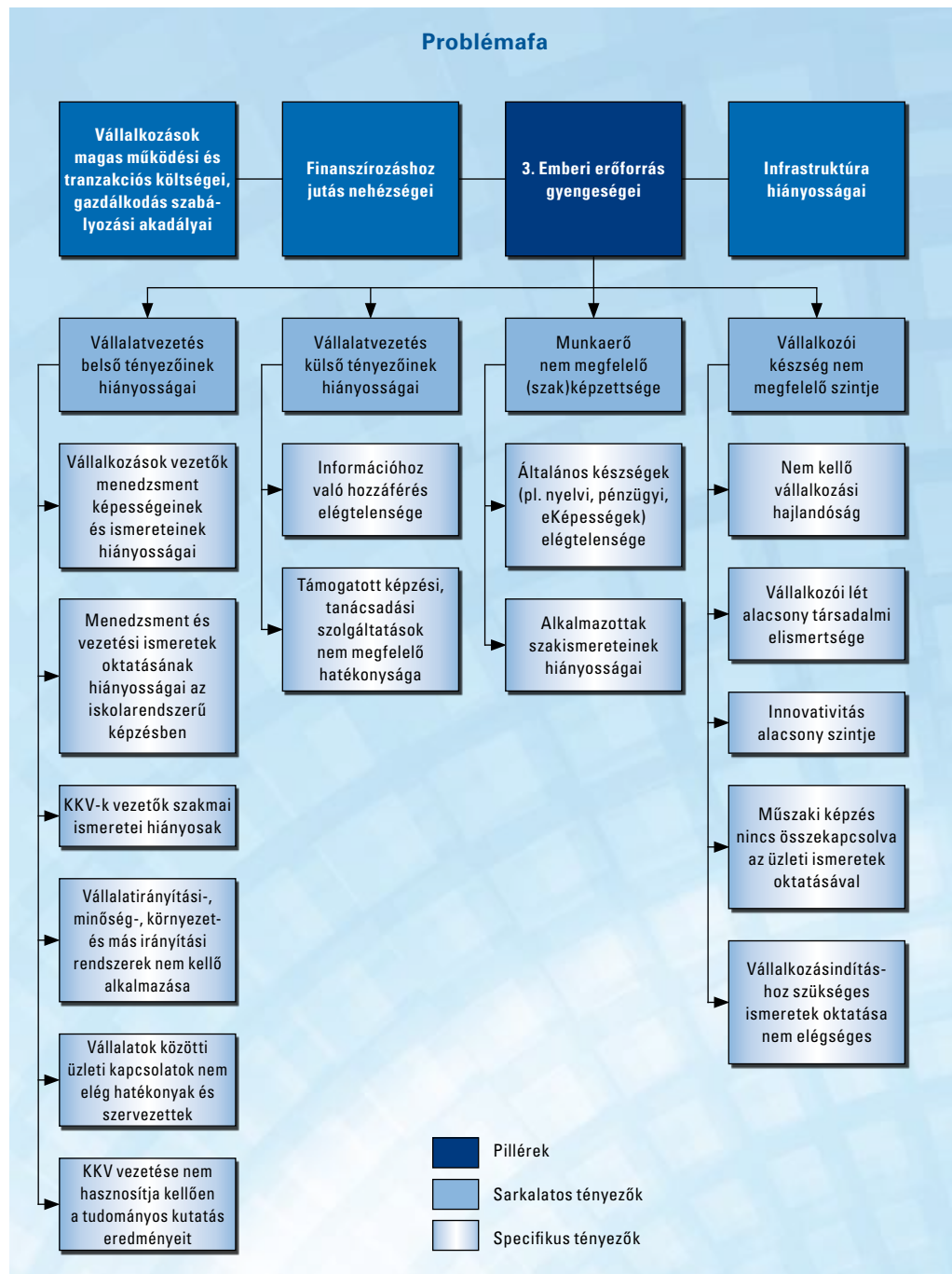
Forrás: GKM reprezentatív vállalkozói felmérés, 2007.

Míg az e-oktatás feltételei a köz- és felsőoktatásban adottak, addig a szakképzésben, a felnőttképzésben, az élethosszig tartó tanulásban már jelentős elmaradásunk van a fejlett országoktól. A távoktatás és e-oktatás módszerek alkalmazásának ritkasága jelzi, hogy a hazai munkavállalók számára az élethosszig tartó tanulás sem követelmény (és lehetőség) a gyakorlatban.

A munkavállalók IKT eszközök alkalmazásával kapcsolatos rátermettségét, tudását, hozzáállását jelző *eKépességek* (eSkills) területén is ellentmondásos a hazai helyzet. Az európai átlaghoz képest legjelentősebb lemaradásunk az Internettel összekötött személyi számítógépeket alkalmazó munkavállalóknál: a 20,6% mutató az utolsó helyre rangsorol bennünket az EU-25-ben. Ugyanakkor az IKT alkalmazási képességekkel rendelkező munkavállalók 20,1%-os aránya meghaladja az EU-25 átlagát (18,5%) és az ötödik helyre rangsorol bennünket ebben az indikátorban. Lemaradásunk az IKT szakértői képességekkel rendelkező munkavállalók arányában sem jelentős (2,9% az EU-25 átlagosan 3,1%-val szemben).

A K+F emberi erőforrásai is szűkösek: az 1000 foglalkoztatottra jutó kutatók száma Magyarországon 3,9 fő, míg az EU-15 átlaga 6,1 fő – miközben hazánkban a foglalkoztatottnak a teljes lakossághoz viszonyított száma is alacsonyabb az európai átlagnál. A vállalati K+F tevékenység túlnyomó része műszaki területen koncentrálódik, a fejlődést azonban gátolja a műszaki és természettudományos végzettségű friss diplomások alacsony száma. Az 1000 főre eső 30 év alatti korosztályban arányuk nem éri el az EU-25 átlagának felét, és csak Ciprus, Málta és Luxemburg van mögöttünk. Jelentős hiány mutatkozik a versenyképes tudással rendelkező technikusok és szakmunkások tekintetében is. A kutatói és a gazdasági szféra között nem megfelelő a tudásáramlás. A gazdasági szempontok nem jelennek meg a közfinanszírozású kutatóhelyek menedzsment munkájában, a kutatói témák kiválasztásában és a kutatók értékelésében sem. A dinamikus fejlődést esetenként merev, tekintélyelvű struktúrák korlátozzák, a költségvetési kutatóhelyek nagy része reformra szorul. Alig van szakember-csere a költségvetési kutatóhelyek és a vállalatok között, de nem kielégítő a kutatók mobilitása a különböző intézetek és tématerületek között sem. 2000–2004 között az egy kutatóra jutó munkahely változások száma átlagosan mindössze 0,11 volt. Nem megoldott a külföldön munkát vállaló fiatal kutatók hazatérésének ösztönzése, támogatása sem.

Az elemzések alapján a következő szerkezetben látjuk bemutathatónak a KKV-k emberi erőforrásainak gyengeségeit.

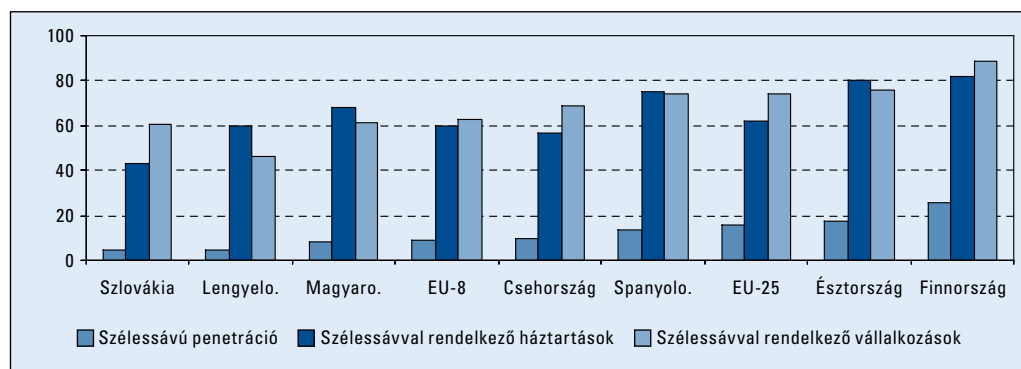
2.3.5. Vállalkozói infrastruktúra

2.3.5.1. Az információs és kommunikációs technológiák (IKT) használata

Az elmúlt években jelentősen nőtt az információs technológia használata a kis- és középvállalkozások körében. Miközben a kilencvenes évek végén a számítógépet használó kisvállalkozások aránya nem haladta meg az egyharmadot, 2007-re ez a szám kétharmad közelébe került.¹² Ennél is gyorsabban nőtt az Internet-kapcsolattal rendelkező vállalkozások aránya. 2007-ben a számítógéppel rendelkező vállalkozások 83 százaléka rendelkezett internetkapcsolattal.

A fizikai infrastruktúra meghatározó eleme a szélessávú hozzáférés esetében azonban Magyarország jelentősen elmarad az európai átlagtól. A szélessávú vállalati Internet penetráció vállalati szektor lemaradása különösen jelentős: nálunk 61.3%, az EU-25-ben átlagában 74.5%. A lemaradás a vállalati mérettel fordítottan arányosan növekszik: a nagyvállalatok azonos szintje mellett a kkv-szektor lemaradása közel 50%-os.

A lakossági és vállalati szélessávú penetráció (%)

Forrás: Fehér Könyv az Információs Társadalomról, GKM, Munkaanyag

A fizikai infrastruktúra kiépülésének fontos feltétele a biztonság kérdése. A biztonság súlya az üzleti döntésekben Magyarországon az európai átlagnál kisebb: 2006-ban a biztonságos szervereket alkalmazó vállalatok aránya 19,4% volt (EU-25 átlaga 41%), a digitális aláírást alkalmazó vállalatoké 7,4 % (EU-25 átlag 14,3%), amivel az utolsó helyen álltunk az EU-25-ben.

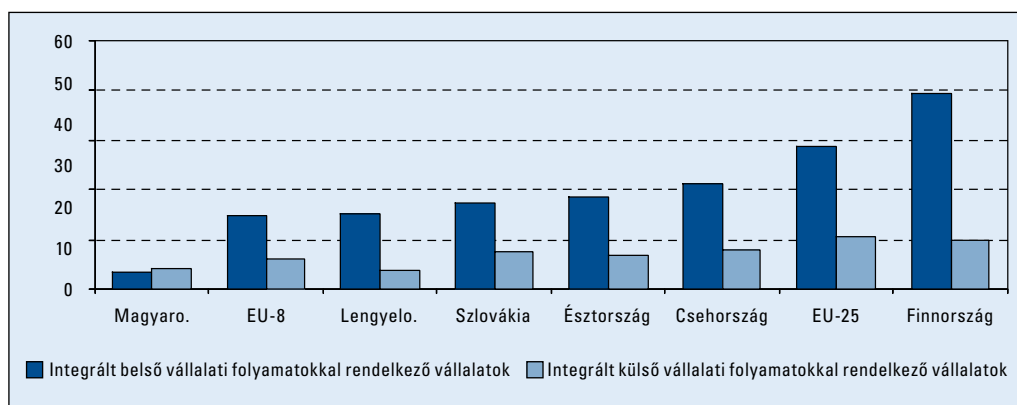
A korszerű informatikai alkalmazások elterjedtsége is elmarad az európai szinttől a hazai vállalati szférában. Az Európai Bizottság megbízásából készített „The European e-Business Report 2006/2007”¹³ szerint Magyarország a felmért 10 tagállam között a vizsgált e-business

¹² GKM reprezentatív vállalkozói felmérés eredményei, 2007. augusztus

¹³ <http://www.ebusiness-watch.org/>

index adat tekintetében utolsó helyen áll, 44 százalékponttal lemaradva a legjobb eredményt elérő tagállamhoz képest. Egy másik releváns felmérés az Economist Intelligence Unit (EIU) eReadiness rangsora¹⁴ szerint a helyzet 2005-höz képest romlott és a korábbi 30. helyről a 32.-re csúsztuk vissza. A hazai vállalatok 4,5%-a rendelkezett 2006-ban integrált belső vállalati folyamatokkal, és 5,4%-a integrált külső vállalati folyamatokkal, miközben az EU-25 átlaga 37,3% és 13,5% volt. Egyedül a nagyvállalatokra jellemző az integrált vállalatirányítási rendszerek alkalmazása (72% a GKleNet 2006-os felmérése szerint), a középvállalatok csak jelentős lemaradással követik őket (34%), míg a hazai kis- és középvállalkozásoknál alacsony színvonalú a vállalati folyamatintegráció.

Belső és külső integrált vállalati folyamatokkal rendelkező vállalatok (%)

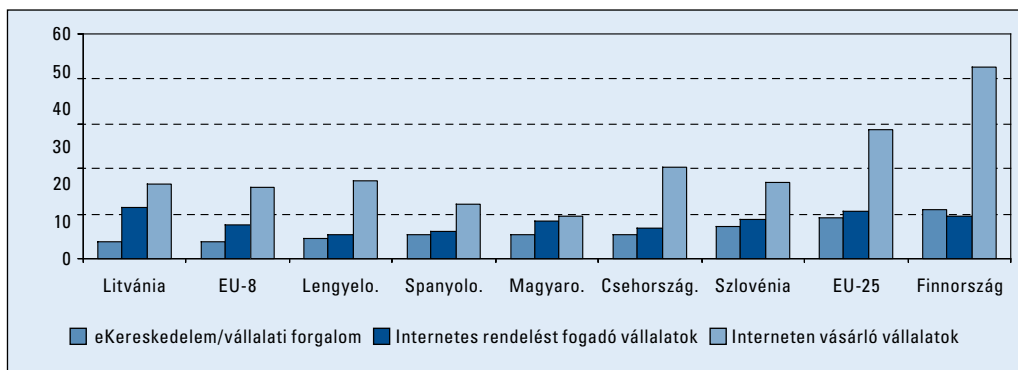

Forrás: Fehér Könyv az Információs Társadalomról, GKM, Munkaanyag

Érdemes megvizsgálni a hazai vállalatoknál az elektronikus kereskedelem szerepét. Ezt közvetlenül a teljes vállalati forgalomban betöltött arányával, valamint az elektronikus értékesítés és rendelés súlyával lehet bemutatni. Mindkét területen jelentős a hazai lemaradás az EU-15, illetve az EU-25 átlagához képest: 2006-ban a hazai vállalatok esetében az árbevétel 6%-a származott az eKereskedelemből, szemben az EU-25 11,7%-os átlagával – ezzel Magyarország a 15. helyet foglalta el az Unióban.

¹⁴ Az EIU eReadiness rangsorának összeállításához közel 100 mennyiségi és minőségi jellemzőt vizsgáltak a vállalatoknál az alábbi csoportosításban: technológiai infrastruktúra, üzleti környezet, az IKT eszközök adaptálása a fogyasztók és az üzleti szféra körében, jogi és politikai környezet, társadalmi és kulturális környezet, e-szolgáltatások. A felmérés megtalálható: http://www.eiu.com/site_info.asp?info_name=eiu_2006_e_readiness_rankings címen

Az eKereskedelem és Internetes vásárlás/értékesítés mutatói (%)

Forrás: Fehér Könyv az Információs Társadalomról, GKM, Munkaanyag

Ennél valamivel kedvezőtlenebb a pozíciónk az Internetes rendelést tekintve. Az Interneten rendelést fogadó vállalatok aránya 10,7% volt 2006-ban (az EU-25 átlag 13,9%), míg az Interneten vásárló vállalatok aránya 12,2% volt (az EU-25-ben 37,9%): a lemaradó országok közé tartozunk, mert az EU-25-ben értékeinkkel a 16. és a 24. helyet tudhatjuk magunkénak.

2.3.5.2. K+F tevékenység és infrastruktúra

Magyarországon a kutatás-fejlesztési (K+F) ráfordítások a GDP százalékában 2004-ben 0,89%-ot, 2005-ben 0,95%-ot tettek ki, 2004-ben 181,5 millárd Ft-ot, 2005-ben 207,8 millárd Ft-ot költöttek K+F tevékenységekre. A ráfordítás jelentősen elmarad az Unió által a barcelonai csúcson megfogalmazott, 3%-os célkitűzéstől, valamint az EU 1,9%-os átlagától. A KSH jelentése szerint a vállalkozások ráfordítása 2004-ben 15%-kal nőtt: a teljes K+F ráfordításon belül a vállalkozások részaránya 2002-ben 29,7%, 2003-ban 30,7%, 2004-ben 37,1%, 2005-ben 39,4% volt. A vállalati és az állami K+F ráfordítások aránya Magyarországon így is csak 0,71:1, az EU átlag fordított: 1,6:1. A vállalati K+F ráfordítások több mint 70%-át (73%) a feldolgozóipari cégek adják. Messze elmaradnak gazdasági szereplőktől a K+F ráfordítás terén az építőipar, az élelmiszeripar, a villamosenergia-ellátás, valamint a posta, távközlés ágazatok. A kis- és középvállalatok, illetve a humán erőforrás szempontjából fejlesztési potenciállal rendelkező ágazat a gépjárműipar (járművezérlés, szenzortechnológiák) és az élelmiszeripar. Biztató a közúti járműgyártás, és a híradástechnikai készülékgyártás fejlődése.

K+F tevékenységgel a KSH adatai szerint Magyarországon 2005-ben 749 vállalat foglalkozott. A hazai kkv-szektor kutatás-fejlesztésben játszott szerepe messze elmarad a nagyvállalatokétól. Az erős koncentrációt jelzi, hogy 17 vállalat költi el az összes hazai vállalati K+F ráfordítás felét, és a vállalati kutatások közel 80%-a külföldi tulajdonú vállalatokhoz kötődik. A magyarországi kis- és középvállalkozásoknak viszont csak 2-3%-a tekinthető innovációs úttörőnek, és további 20-22% aktív, adaptív követőnek. Az Eurostat

felmérése is hasonló eredményről számol be, amely szerint a 10 főnél nagyobb magyar cégeknek mindössze 21%-a folytat bármilyen innovációs tevékenységet, ami fele az uniós átlagnak. Az Eurostat felmérése is hasonló eredményről számol be, amely szerint a 10 főnél nagyobb magyar cégeknek mindössze 21%-a folytat bármilyen innovációs tevékenységet, ami fele az uniós átlagnak.

Az elégtelen innovációs aktivitással szoros összefüggésben alacsony a cégek iparjogvédelmi aktivitása is. A vállalkozások 40%-ának¹⁵ van valamilyen kapcsolata az iparjogvédelemmel: 12%-a folytat iparjogvédelmi tevékenységet, 21%-a rendelkezett valamilyen oltalommal, 7%-a vásárolt licencet. Az oltalmi formák közül a legtöbb cég rendelkezik védjegyohtalommal. Az iparjogvédelmi ismeretekkel rendelkező cégek (65%) és az iparjogvédelmi tevékenységet folytató vállalkozások közötti olló az iparjogvédelmi potenciált jelzi, amely jövőbeni kiaknázásra vár.

Az üzleti infrastruktúra biztosításában jelentős szerepet játszanak az ipari parkok.¹⁶ A gazdasági tárca 1997 óta évente hirdet pályázatot az „Ipari Park” cím elnyerésére. 2005-ben nőtt az ipari parkok száma Magyarországon, így az országban működő ipari parkok száma elérte a 179-et. 2005. év végére az „Ipari Park” címet elnyert parkok 9870 hektár területtel rendelkeznek, ahol 2 855 vállalkozás működik, összesen 154 ezer foglalkoztatottal. 2007. márciusi adatok szerint 11 újabb pályázó nyert „Ipari Park” címet.

Az Ipari Park program fontosabb adatai (1997–2005) (naptári évek szerint kerekített adatok)									
Jellemzők	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Az ipari parkok száma (db)	28	75	112	133	146	160	165	165	179
Betelepítettség (%)	21,5	30,0	34,5	32,9	38,4	40,1	42,7	47,0	50,4
Vállalkozások száma (db)	320	685	980	1495	1760	2152	2450	2571	2855
Létszám (ezer fő)	27	59	82	110	115	128	139	145	154
Vállalkozások beruházásai (milliárd Ft)	166	316	427	662	1003	1264	1256	1540	1704
Vállalkozások árbevétele (milliárd Ft)	619	930	1651	2665	3294	3483	3430	4685	5080

Forrás: GKM

Az ipari parkok fejlődését újabban elsősorban a betelepülő KKV-k biztosítják: 2003-ban a 298, 2004-ben a 121, míg 2005-ben 418 új betelepülőnek átlagosan 95%-a volt KKV. Mindemellett megfigyelhető, hogy az ipari parkokban a gazdaság, különösen az ipari termelés, az export és az ipari foglalkoztatás nagyarányú koncentrációja zajlott le.

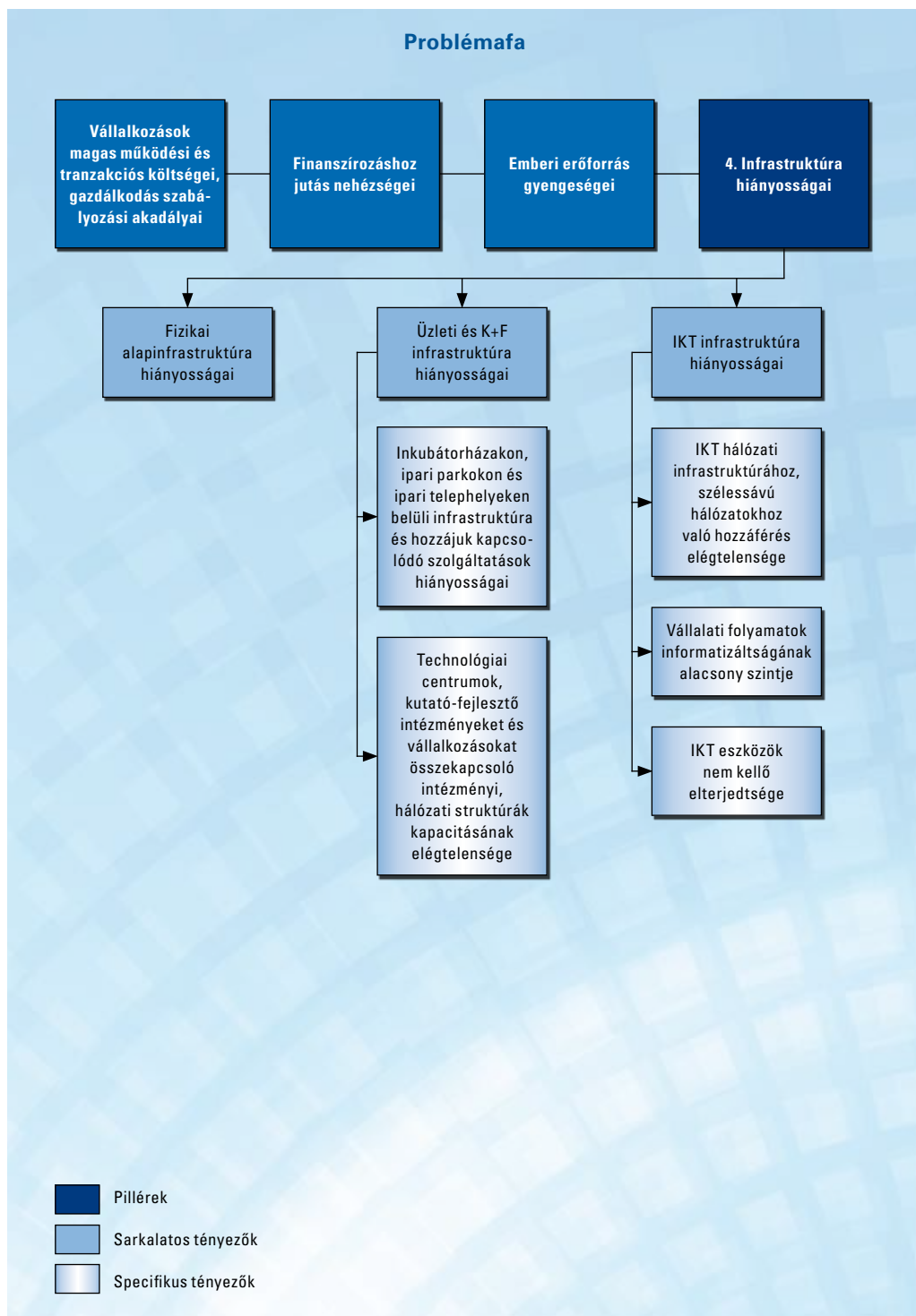
¹⁵ 2006 elején az MSZH felkérésére a Magyar Kereskedelmi és Iparkamara iparjogvédelmi információs hálózata munkatársainak bevonásával, közel 500 vállalkozásra kiterjedő kérdőíves felmérés készült a magyar vállalkozások iparjogvédelmi tudatossági szintjéről. Az elemzés főbb következtetései a „Fehér Könyv a szellemi tulajdon védelméről – 2006” című kiadványban kerültek publikálásra.

¹⁶ Az ipari park jogi fogalom, amelynek tartalmán a legalább húsz hektár alapterületű, infrastruktúrával ellátott, a termelő- és a szolgáltatótevékenységeknek helyet adó, „Ipari Park” címmel felruházott területet kell érteni.

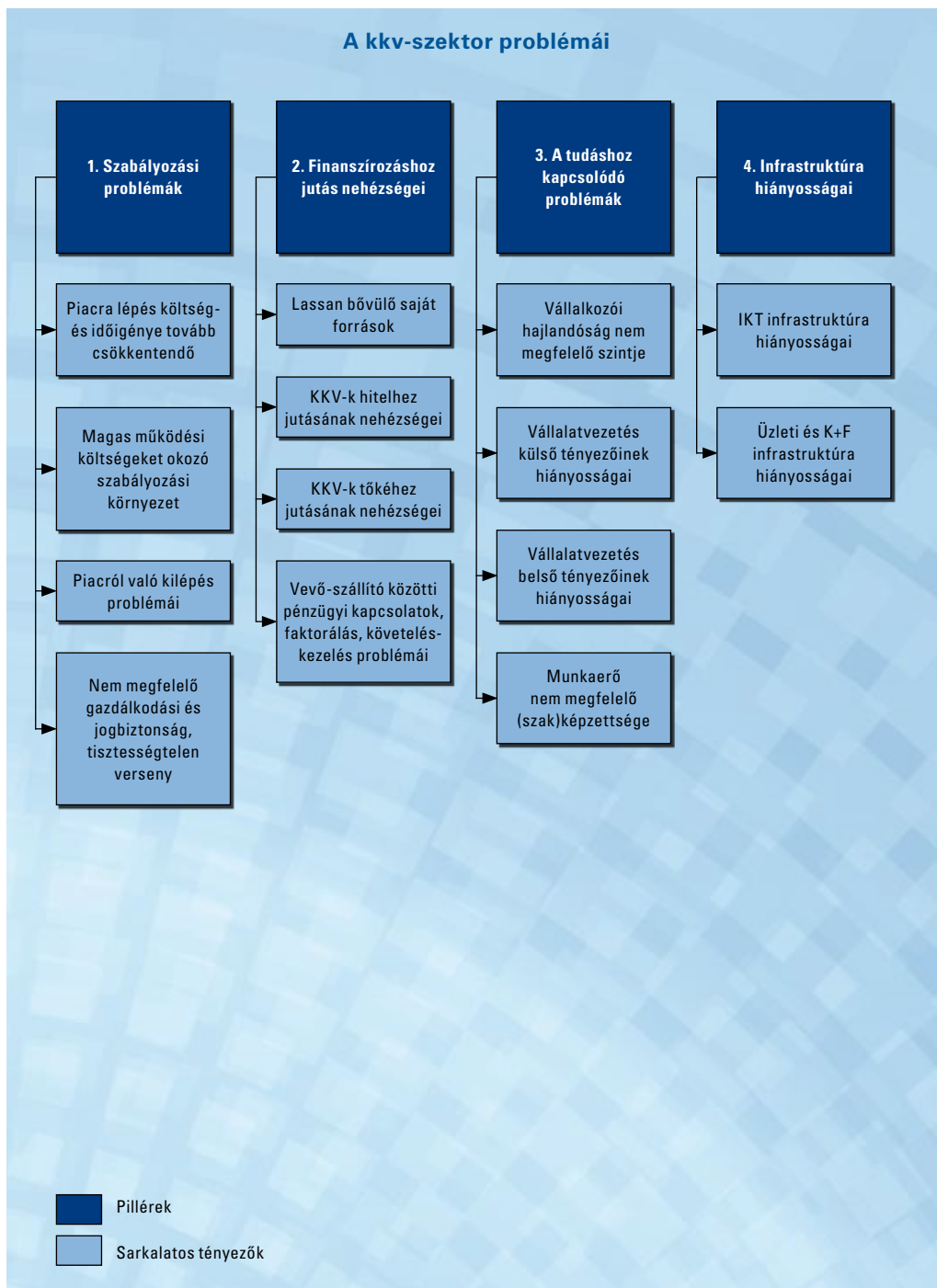
Az utóbbi időszakban megjelentek a széleskörű kooperáción alapuló, hálózatosodást elősegítő, integráló jellegű központi innovációs kezdeményezések. Ilyenek a regionális egyetemi tudásközpontok, a kooperációs kutatási központok, a húzóágazati programok, a nagy nemzetközi programok, és a regionális innovációs ügynökségek.

Kevés azonban a tudás-centrumokból „kirajzó”, hasznosító (spin-off) vállalkozás. A magyar innovációs rendszer intézményi hiányossága, hogy fejletlen az innovatív KKV-k megerősödését szolgáló technológiai és üzleti inkubáció. Az „ipari park + inkubátorszolgáltatás” elve a gyakorlatban egyelőre csak korlátozottan érvényesül. Hiányoznak vagy gyengén fejlettek a kutató-fejlesztő intézményeket és a vállalatokat összekapcsoló intézményi, hálózati struktúrák (innovációs centrumok, technológiai transzferközpontok, technológiai inkubátorházak). Nincsenek hatékony mechanizmusok a kockázati tőke innovatív vállalkozásokba tereléséhez, fejletlenek az innovációt támogató tőkepiaci eszközök.

Az elemzések alapján a következő szerkezetben látjuk bemutathatónak az infrastruktúra gyengeségeit.

2.3.6. A kkv-szektor problémáinak összefoglalása

2.4. A megelőző időszak vállalkozásfejlesztési tapasztalatai

2.4.1. Hazai programok

A kis- és középvállalkozások fejlesztésének 2003–2006. évi stratégiáját, a 1213/2002. (XII. 23.) Korm. határozattal elfogadott *Széchenyi Vállalkozásfejlesztési Program* (SZVP) jelentette. A program keretében a kis- és középvállalkozások finanszírozási forrásokhoz jutását segítő intézkedések tekintetében a 1065/2003. (VII.15.) Korm. határozattal meghirdették a négy pilléren álló, számos hitelintézettel és szervezettel működtetett kedvezményes hitelrendszert, az ún. *négy lépcsős hitelprogramot*. Emellett egyéb, finanszírozást segítő új támogatási eszközöket (faktoring, fejlesztési tőkebefektetési intézmények) is kialakítottak.

2005–2006-ban továbbfejlesztésre került a hazai finanszírozású négy lépcsős hitelprogram, két eleme tovább működött (Mikrohitel Program és Széchenyi Kártya Program), két másik eleme (Midihitel és Európai Hitel) a 2005. május elején – a 1041/2005. (V.5.) Korm. határozattal meghirdetett – „*Sikeres Magyarországért*” *Hitelprogramba* integrálódott.

Az 1992 óta többször módosult feltételekkel működő *Mikrohitel Program* keretében 2005-ben 1053 vállalkozó kapott több mint 3,9 Mrd Ft összegben, 2006-ban 1378 ügyfél 5,9 Mrd Ft összegben mikrohitelt.

A 2002-ben bevezetett *Széchenyi Kártya* program többirányú kiterjesztéséről 2005-ben született határozat. Az 1130/2005. (XII. 23.) Korm. határozattal a program állami támogatás mellett biztosított működése 2010 végéig meghosszabbodik. 2005-ben 20 633 kártyát adtak át, mely 106,5 Mrd Ft hitel igénybevételét biztosította, 2006-ban 21 480 volt az átadott kártyák száma közel 121 Mrd Ft kihelyezett hitelállománnyal.

A 410 Mrd Ft keretösszegű „*Sikeres Magyarországért*” *Hitelprogram* új fejezetet nyitott a gazdaságfejlesztésben, mivel a gazdaság minden szektorában működő vállalkozásnak, valamint az önkormányzatoknak is lehetőségük van hosszúlejáratú és kedvezményes kamatozású fejlesztési hitelhez jutni. A „*Sikeres Magyarország*” *Vállalkozásfejlesztési Hitelprogramok* keretében 2005-ben 2 237 esetben 126,5 Mrd Ft értékben, 2006-ban 2 904 esetben folyósítottak hitelt 156,5 Mrd Ft értékben.

A támogatási eszközök között továbbra is helyet kaptak a pályázati úton elnyerhető *viszsa nem térítendő támogatások*. A Kis- és Középvállalkozói Célelőirányzatból, azaz *hazai forrásból* finanszírozott pályázatok közül 2005-ben 4-et hirdetett meg a Gazdasági és Közlekedési Minisztérium, 2006-ban 3-at. Az SZVP keretében kiírt pályázatok esetében 2005-ben 848 vállalkozó 515 millió forint támogatást, 2006-ban 83 pályázó 262,8 millió Ft támogatást nyert el.

2.4.2. Kis- és középvállalkozások részesedése az EU társfinanszírozású pályázati támogatásokból

Az Európai Unió tagjaként Magyarország 2004. január 1-től jogosulttá vált az Unió fejlesztési támogatásainak, a Strukturális Alapok forrásainak igénybe vételére. Az uniós források felhasználási területeinek szabályozása érdekében megszületett az első Nemzeti Fejlesztési Terv (2004–2006), amelyben három specifikus cél került meghatározásra: a versenyképesebb gazdaság, a humán erőforrások jobb kihasználása; illetve a jobb minőségű környezet és a kiegyensúlyozottabb regionális fejlődés elősegítése. A célok elérését öt operatív program szolgálta:

- Gazdasági Versenyképesség Operatív Program (GVOP)
- Humánerőforrás-fejlesztés Operatív Program (HEFOP)
- Környezetvédelmi és Infrastruktúra Operatív Program (KIOP)
- Agrár- és Vidékfejlesztési Operatív Program (AVOP)
- Regionális Fejlesztési Operatív Program (ROP).

Az operatív programok keretében a hazai kis- és középvállalkozások részére 2004 és 2006 között az Európai Unió társfinanszírozásával meghirdetett pályázatok keretében jelentős összegű vissza nem térítendő támogatások váltak elérhetővé. Az öt operatív program keretében 2004 és 2006 között meghirdetett pályázati felhívásokon keresztül összesen 12 583 kis- és középvállalkozás részesült vissza nem térítendő támogatásban összesen több mint 192,5 milliárd forint összegben. A támogatást elnyert kis- és középvállalkozásoknak közel fele (48,5%) mikrovállalkozás, több mint egyharmada (34,5%) kisvállalkozás volt, ahogy ezt a következő oldal táblázatai bemutatják.

Beérkezett kkv-projektek megoszlása operatív programok szerint					
Minősítés		Mikrovállalkozás	Kisvállalkozás	Középvállalkozás	KKV összesen
AVOP	Beérkezett projektek száma	3 606	938	668	5 212
	Igényelt támogatás (millió Ft)	65 039	31 499	32 823	129 361
GVOP	Beérkezett projektek száma	9 575	7 019	3 020	19 614
	Igényelt támogatás (millió Ft)	82 239	82 198	66 502	230 939
HEFOP	Beérkezett projektek száma	405	672	536	1 613
	Igényelt támogatás (millió Ft)	2 966	7 738	9 154	19 858
KIOP	Beérkezett projektek száma	30	25	25	80
	Igényelt támogatás (millió Ft)	9 023	3 919	8 934	21 876
ROP	Beérkezett projektek száma	194	122	47	363
	Igényelt támogatás (millió Ft)	14 714	9 939	4 270	28 922
NFT összesen	Beérkezett projektek száma	13 810	8 776	4 296	26 882
	Igényelt támogatás (millió Ft)	173 981	135 294	121 683	430 958

A támogatott és a szerződéssel rendelkező projektek adatai között nem szerepelnek a támogató döntés, illetve a szerződéskötés után visszalépett, visszavont projektek.

Forrás: Egységes Monitoring Információs Rendszer (EMIR) 2007. január 15.

Támogatott kkv-projektek megoszlása operatív programok szerint					
Minősítés		Mikrovállalkozás	Kisvállalkozás	Középvállalkozás	KKV összesen
AVOP	Támogatott projektek száma	1 747	538	475	2 760
	Megítélt támogatás (millió Ft)	35 840	17 715	23 734	77 289
GVOP	Támogatott projektek száma	4 145	3 448	1 348	8 941
	Megítélt támogatás (millió Ft)	29 860	36 379	29 972	96 211
HEFOP	Támogatott projektek száma	161	323	293	777
	Megítélt támogatás (millió Ft)	802	2 747	4 076	7 625
KIOP	Támogatott projektek száma	7	5	10	22
	Megítélt támogatás (millió Ft)	1 152	603	2 268	4 023
ROP	Támogatott projektek száma	44	28	11	83
	Megítélt támogatás (millió Ft)	4 432	2 223	733	7 388
NFT összesen	Támogatott projektek száma	6 104	4 342	2 137	12 583
	Megítélt támogatás (millió Ft)	72 086	59 667	60 783	192 536

A támogatott és a szerződéssel rendelkező projektek adatai között nem szerepelnek a támogató döntés, illetve a szerződéskötés után visszalépett, visszavont projektek.

Forrás: Egységes Monitoring Információs Rendszer (EMIR) 2007. január 15.

A GKM reprezentatív vállalkozói felmérései alapján a hazai kis- és középvállalkozások kevesebb, mint négy százaléka kapott vállalkozásfejlesztési szolgáltatást, miközben éppen a legkisebb kategóriákban volt alacsonyabb az arány. Figyelemre méltó, hogy az 1997-ig visszatekintő hasonló felmérésekhez képest nem tapasztalható érdemi növekedés annak ellenére, hogy 2001-től jelentősen megnőtt az erre a célra fordítható költségvetési források összege.

A vállalkozásfejlesztési szolgáltatásban részesült vállalkozások aránya Magyarországon (%)					
	Alkalmazott nélküli vállalkozás	Mikro-vállalkozás	Kisvállalkozás	Közepes vállalkozás	Összesen
Kapott	2,6	4,2	9,6	7,1	3,5
Nem kapott	97,4	95,8	90,4	92,9	96,5
	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Forrás: GKM reprezentatív vállalkozói felmérés, 2007.

Az elmúlt időszakban számos értékelő, hatástanulmány készült az egyes programok hatékonyságának vizsgálata érdekében. Így pl. készült összefoglaló tanulmány a mikrohitelzés tapasztalatairól, vagy megtörtént a Gazdasági Versenyképesség Operatív Program (GVOP) közbenső értékelése is.

Az értékelések alapján az eddigi politikák fontosabb tanulságai a következők:

- A vállalkozásfejlesztési politika nem kellő mértékben járult hozzá önállóan is működő pénzügyi és/vagy üzleti fejlesztési szolgáltatások piacainak kialakulásához. Az ilyen részpiacok fejlődése spontán módon zajlik, ami önmagában nem baj, de a rásegítő hatás ezt a folyamatot sok területen lényegesen gyorsíthatná.
- A magyar kisvállalkozásoknak csak néhány százaléka kapott érzékelhető segítséget a vállalkozásfejlesztési rendszertől.
- Az erősen korlátozott elérés következtében a vállalkozásfejlesztési eszközök többsége nem felel meg annak a kritériumnak, hogy a verseny torzítása nélkül fejtsse ki hatását.
- A vállalkozásfejlesztési szervezetek egy részénél „rent seeking” típusú magatartás alakult ki, kevés az érdekeltség a tényleges eredményben, és az erőfeszítések jelentős részét a finanszírozási források biztosítása köti le.
- Közvetlen támogatások alkalmazása esetén szükséges az adminisztratív kontroll, és így a forrásallokáció adminisztratív terhei magasak. Részben emiatt a támogatások összege méretgazdaságossági okokból magas, ami a legkisebb vállalkozások számára különösen nagy gondot okoz.
- Különösen a közvetlen támogatások esetén gyakran érvényesül az ún. holtteher-hatás, vagyis a támogatások olyan fejlesztéseket finanszíroznak, amelyek támogatás nélkül is megvalósulnának.
- Elkerülhetetlen a piactorzító hatás, a kevés számú kedvezményezett olyan előnyökhöz jut a többi szereplővel szemben, amit a piaci folyamatok nem indokolnak. Egy szűk vállalkozói kör kedvezményezése nehezen indokolható.
- Az egyszeri beavatkozás után a programok nem folytatódnak, a hatás nem tartós. Ha megszűnik, vagy csökken a többletforrások elérhetősége, akkor a fejlesztési eszközök a korábbinál sokkal alacsonyabb szinten működnének.

SWOT ELEMZÉS

A SWOT elemzés a stratégia alapját képező dokumentumok, illetve programok SWOT elemzéseinek integrálása alapján készült, azokból elsősorban csak a kkv-specifikus megállapításokat foglalja össze. A szektor heterogenitásából adódóan a megemlített tényezők egy része természetesen csak a vállalkozások egyes részhalmazára vonatkozik. Az elemzés „Erősségek” és „Gyengeségek” pontjai a fennálló helyzet és a kis- és középvállalati szektor belső adottságait mutatják be. A „Lehetőségek” és „Veszélyek” alatt a jövőben várható és a jelenlegi trendekből adódó lehetséges kimenetek kerültek összefoglalásra. Míg az erősségek és a gyengeségek az egy adott szektor, jelen esetben a kkv-szektor által befolyásolható tényezők köre, addig a lehetőségek és a veszélyek külső, a vállalkozások által nehezen befolyásolható körülmények összességét jelentik. A helyzetelemzésből és a SWOT-elemzés négy eleméből leszűrhető következtetések alapján lehetőségünk van a kis- és középvállalkozás-fejlesztési politika jövőképeinek felvázolására és a stratégia céljainak kitűzésére.

<i>Erősségek</i>	<i>Gyengeségek</i>
• A gazdasági átmenet közel húsz éve alatt kompetitív környezetben szerzett tapasztalatok • Rugalmasság, gyors adaptációs képesség, specializáció • Új vállalkozói generációk belépése • Nagyszámú gyorsan növekvő vállalkozás • A nagyvállalatokkal szembeni versenyhátrányt csökkentő vállalkozói hálózatok kialakulása és fokozatos terjedése, a KKV-k hálózatszerkezeti kapacitásának és hajlandóságának megjelenése, növekedése • Növekvő pénzügyi kultúra és pénzügyi tudatosság • A finanszírozási minimumot elérő (hosszabb gazdálkodási múlttal rendelkező, stabil jövedelemtermelő képességű, finanszírozási igénnyel fellépő) vállalkozások folyamatosan növekvő aránya • Jelentős, egyes elemeiben fejlett IKT-szektor • A növekvő IKT-használat a bankok és ügyfelek, az adóhatóságok és az adózók közötti kapcsolatokban • Magyarország kedvező földrajzi helyzete logisztikai és kulturális szempontból	• Az európai színvonaltól jelentősen elmaradó jövedelemtermelő képesség és termelékenység • A nem hatékonyan irányított, kis tőkeerejű vállalkozások magas aránya • Magas munkaerő- és alacsony tőkeintenzitás • Alacsony tőkefelhalmozási képesség és hajlandóság • Magas az alacsony teljesítményű, elmaradott technológiai színvonalú, alacsony energia-felhasználási hatékonyságú vállalati kör aránya • A külső forrást igénybevevő vállalkozások aránya nemzetközi összehasonlításban alacsony • A KKV-k pénzügyi tudatossága, tervezésük nem kellően fejlett • Az alapvető vállalkozói ismeretekkel, IT képzettséggel, nyelvtudással és más kulcskompetenciákkal rendelkezők alacsony száma • Nem elég felkészültek tevékenységük nemzetközivé tételére, az egységes piacon való megjelenésre • Munkaerőpiaci problémák (alacsony munka-erőpiaci aktivitás és foglalkoztatás; munka-jövedelmek eltitkolása; nem jellemző az élethosszig tartó tanulás, a munkaerő mobilitása alacsony; kevésbé elterjedtek a rugalmas és atipikus foglalkoztatási formák) • Alacsony K+F ráfordítás, kapacitás és innovációs tevékenység • Kevés szabadalom és önálló termék • Túlzottan koncentrált vállalati K+F tevékenység • Több területen magas relatív tranzakciós költségek

Lehetőségek	Veszélyek
• A világgazdaság erősödő globalizációja révén bővül az elérhető erőforrások, piacok és együttműködések köre • Húzóágazati tudásközpontok + nagy növekedési potenciállal rendelkező hazai KKV-k hálózatainak kialakulása, fejlődése • A hazai KKV-k integrálódása a nagy nemzetközi termelési, szolgáltatási és kereskedelmi hálózatokba • Az euró zónához csatlakozással az árfolyamkockázat csökken/megszűnik, a tranzakciós költségek csökkennek • Az IKT fejlődésével és terjedésével a hálózati együttműködés intenzívebbé válik • A kutatók vállalkozás alapítását ösztönző innovációs törvény és adókedvezmények a K+F ösztönzésére • Környezeti-fenntarthatósági törekvésekhez való alkalmazkodás piaci és technológiafejlesztési lehetőséget jelent • Az oktatás stratégiai jelentőségének felismerése, és színvonalának javítása minden szinten • A külső források bevonásának kínálati oldalról meglevő nagy növekedési potenciálja, a pénzügyi szolgáltatók javuló kínálat, hatékonyabb, olcsóbb kockázatkezelési eljárások terjedése • A finanszírozási eszközök széles skálájának megjelenése, fejlettebb, diversifikáltabb finanszírozási eszközök alkalmazásának lehetősége • A finanszírozási minimumot elérő, aktív, szolgáltatásokat igénybe vevő ügyfélkör bővülése. • A pénzügyi közvetítés mélységének növelése, részben a meglevő ügyfeleknek nyújtott több szolgáltatással, részben új ügyfeleken keresztül • Több vállalkozást elérő, hatékonyabb állami vállalkozásfinanszírozási politikák alkalmazása	• A kkv-szektor fejlődésének lassulása, növekvő versenyhátrány a nagyvállalatokkal szemben • A saját források felhalmozását lassító, nehezítő környezeti változások, pl. növekvő adó- és járulékkerhek, visszafogott vásárlóerő • A megnyíló európai munkaerőpiac elszívó hatást gyakorolhat a magasan képzett szakemberekre, kutatókra • Szakemberhiány (szakmunkás és diplomás) • Az EU-csatlakozáshoz kapcsolódó szigorodó környezetvédelmi és egyéb előírásokhoz való alkalmazkodás költségigényes • A lassú konvergencia-folyamat, az euró bevezetésének kitolódása növeli a hazai vállalkozások árfolyamkitettséget és tranzakciós költségeit regionális versenytársaikhoz képest. • A makrogazdasági változásokból eredően a KKV-k hitelképességének romlása, növekvő finanszírozási kockázat és kamatszint • Nehézkes, bürokratikus közigazgatás • Kiszámíthatatlan, inkonzisztens szabályozási környezet • Viszonylag kevés vállalkozót elérő, rossz hatékonyságú kkv-fejlesztési politika és programok

JÖVŐKÉP (CÉLÁLLAPOT)

A kis- és középvállalkozás-fejlesztési politika a gazdaságpolitika része, amelynek alakításakor sok más prioritást is figyelembe kell venni. A jövőben egy olyan versenyképességet megőrző és javító kis- és középvállalkozói szektort képzelünk el, amely együtt növekedve a versenyszférával a makrogazdaság egészében növeli a foglalkoztatottságot és jövedelemtermelést, és rajtuk keresztül növekszik a magyar gazdaság globális gazdaságba és az egységes piacba való integrációja. Vállalkozásbarát és innovációt ösztönző környezetben a fejlett humán és fizikai infrastruktúrára építve, nemzetközileg versenyképes vállalatok, benne kis- és középvállalatok működnek.

A jó kis- és középvállalkozás-fejlesztési politika a jogi-szabályozási környezet és a vállalkozásfejlesztési eszközök olyan kombinációja, amely az adott gazdasági helyzetben a legjobban szolgálja a kis- és közepes vállalkozások fenntartható fejlődését, tartós növekedését. *A jövőben követni szándékozott politika fő elemei, jellemzői a következők:*

- *Alacsony belépési (piacra lépési) korlát;* rövid időt igénylő, olcsó vállalatalapítás és engedélyezés. A piacra lépés feltételeinek egy részét a jogi és szabályozási környezet határozza meg, más részét a piac. A kormányzati politikának arra kell törekednie, hogy az előbbi csoportba tartozó korlátok, vagyis a vállalatalapítás tranzakciós költségei alacsonyak legyenek.
- Az adott költségvetési helyzet figyelembevételével *versenyképes adó- és járulékterhelés.* A költségvetési egyensúly megteremtése elsősorban kiadáscsökkentéssel és kevésbé bevételnöveléssel valósuljon meg.
- A vállalkozás működtetésének feltételei *stabilak.* Az adózási, számviteli, cégjogi és más törvények, illetve szabályozók csak indokolt esetben változnak. A könnyítések, kedvezmények nem konjunkturális jellegűek. A gazdálkodás feltételei akár több éves perspektívában is viszonylag pontosan előre láthatóak. A makrogazdasági feltételek (például árfolyam, kamatok) elsősorban a természetes piaci fejlődést követve változnak. A stabilitás hozzájárul a vállalkozások működési költségeinek csökkentéséhez.

- A vállalkozások *működtetésének adminisztratív terhei*, és ennek következtében *tranzakciós költségei alacsonyak*, igazodnak a vállalkozások tényleges kapacitásához. A kisebb vállalkozások választhatnak egyszerűbb adózási ügyviteli formákat.
- Az informális gazdasági tevékenységekkel (elsősorban adóelkerüléssel és nem regisztrált tevékenységgel) szembeni fellépés az *ösztönzés és a szankcionálás kombinációja*, és fő célja az informális gazdasági tevékenységek fokozatos integrálása a formális gazdaságba. Ezáltal a hátrányos helyzetű csoportok foglalkoztatásának növekedése is várható.
- Az *engedélyezési eljárások egyszerűek és átláthatóak*, ami nemcsak az adminisztratív terhek alacsonyan tartását segíti, hanem a korrupciónak is jóval kisebb teret ad.
- A vállalkozások *tulajdonosainak jogai* egyértelműen szabályozottak, betartásukat a törvény kikényszeríti.
- Érvényesül a *jogbiztonság* mind a vállalkozások egymás közötti viszonyában, mind az állam és a magánvállalkozások között. Az államigazgatási döntésekkel szemben van (pártatlan) jogorvoslati lehetőség.
- A magyar *munkaerő* nagy többsége képzett, versenyképes, személyiségét a kreativitás, a vállalkozói szellem, a csapatmunkára és együttműködésre való készség és az egész életen át tartó tanulás jellemzi.
- Az *alkalmazottak felvétele egyszerű* adminisztrációval, *elbocsátása a méltányosság betartása mellett ésszerű költségekkel megtehető*, amely nem jelentheti a munkavállalók bizonytalanságának növekedését és védelmi szintjük csökkenését. A munkabérek adó- és járulékterhe ésszerű, nem rontja a versenyképességet, illetve nem ösztönöz tömegesen a fizetési kötelezettség elkerülésére.
- A vállalkozások által igénybe vett *üzleti és pénzügyi szolgáltatások árait a piac alakítja*, miközben a lehető legkevesebb tényező korlátozza a versenyt ezen a területen is. A kötelezően előírt szolgáltatások aránya alacsony, és a kínálatot a lehető legkevesebb korlátozza a kormányzati politika, amivel hozzájárul az árak csökkentéséhez, illetve alacsonyan tartásához.
- A *vállalkozásfejlesztési politika a fenntartható pénzügyi és üzleti szolgáltatások kifejlesztésére és piaci működtetésére irányul*. Elkerüli a már működő piacok zavarását. Beavatkozásai ideiglenesek és az esetek jelentős részében önfenntartóan működni képes struktúrák kialakulásával végződik. A Kormány együttműködik a vállalkozásfejlesztési és üzleti szolgáltatásokat nyújtó piaci szereplőkkel, a szabályozás segíti ezek igénybevételét.
- A *közbeszerzési* eljárásokban a kis- és középvállalkozások nem szenvednek hátrányt a nagyobb vállalatokhoz képest.

A kis- és középvállalkozás-fejlesztési politika egyik legfontosabb feladata a vállalkezási tevékenység (tág értelemben vett) tranzakciós költségeinek csökkentése. A tranzakciós költségek túlnyomó többségét a kormányzati politika közvetlenül, vagy közvetve befolyásolja, és ezek csökkentésével a vállalkozások lényegesen több forráshoz jutnak, mint a közvetlen támogatások révén.

STRATÉGIAI IRÁNY

5.1. Beavatkozás elvei

A vállalkozásokat közvetve (szabályozási környezet javítása) és közvetlenül (pénzügyi programok, infrastruktúra, tudás fejlesztése) érintő intézkedések, eszközök alkalmazásának tekintetében a következő elveket határoztuk meg.

A szabályozási területen tett intézkedések legfontosabb beavatkozási elve, hogy a vállalkozások számára az állami szabályozásból eredő összes közvetett, és közvetlen költséget és fizetési kötelezettséget figyelembe véve csökkentjük a vállalkozások terheit, a költségvetés egyensúlyi szempontjainak figyelembevételével, mivel mindkét típusú költségteher elvonja az erőforrásokat a piaci lehetőségek kihasználásától, és ezzel csökkenti a vállalatok versenyképességét.

A közvetlen fejlesztési eszközök alkalmazásának alapelve, hogy a Kormány – döntően – közszolgáltatást nyújt, magánszolgáltatást csak ideiglenesen. Az állami beavatkozásoknak hozzá kell járulniuk a hiányzó, vagy nem kielégítően működő piacok kifejlődéséhez. Ezt a célt a programok fenntarthatóságán keresztül érhetjük el, amivel mind a hatékonyságot, mind a hatókört, vagyis az elérhető, fejleszthető vállalkozások számát lényegesen magasabb szintre lehet emelni, mint a tartósan, magas intenzitással támogatott programok esetében. Konkrét programok, szolgáltatások indításával a Kormány akkor avatkozik be, ha fennállnak a következő feltételek:

- *Piaci elégtelenség:* olyan probléma áll fenn, amelyet a piac nem, vagy nem elég hatékonyan kezel. Különösen akkor indokolt a beavatkozás, ha a piac kínálati oldala közvetlen üzleti megfontolásokból nem elég gyorsan fejleszti ki azokat a szolgáltatásokat, amelyeket a vállalkozások már igényelnének.
- *A fejlesztés révén megvalósuló magánszolgáltatás néhány éves perspektívában közszolgáltatássá válik,* vagyis a támogatás nem a szereplők rossz hatékonyságát finanszírozza, hanem az új szolgáltatás kifejlesztését.

Ezekből következően a magánszolgáltatások működő piacába a kormányzat közvetlenül nem avatkozik be, és nem indít piaczararó programokat, nem ad támogatott szolgáltatást akkor, ha léteznek kielégítő piaci megoldások.

5.1.1. Fő beavatkozási elvek

A stratégia által meghatározott beavatkozások megtervezése és megvalósítása során a következő, a koncepcióban megalapozott *fő elveket* tűztük ki:

A szabályozási jellegű beavatkozások beavatkozási elvei:

- az állami szabályozás gazdasági versenyképességet erősítő optima érdekében a felesleges, értelmét veszített, elavult célú és/vagy „technikájú” állami szabályozások, szabályozási eljárások hatályon kívül helyezése vagy lehetséges egyszerűsítése, korszerűsítése, kevésbé „terhessé” tétele, intézményi együttműködések hatékonyabbá tétele, infrastrukturális feltételek kialakítása;
- a vállalati/vállalkozói szektort érintő államigazgatási ügyintézésnek, a korábbi gyakorlattól eltérően, nem a közigazgatási szervekhez és azok rendjéhez kell igazodnia, hanem mindenekelőtt az ügyfelek érdekét szem előtt tartó, a folyamatokat követő és azokhoz igazodó ügyintézésnek kell kialakítani, megvalósítani;
- a vállalkozások versenyképes, valamint az áru- és szolgáltatás-piacok hatékony működéséhez szükséges jogbiztonság, áttekinthetőség erősítése a jogérvényesítés feltételeinek biztosításával, a gazdasági szereplőkre, tranzakciókra vonatkozó információk körének bővítésével.

A vállalkozásoknak fejlesztési szolgáltatást nyújtó, közvetlen programok esetében a fő beavatkozási elvek a következők:

Funkcionális megközelítés. A politikák kialakításánál a funkciókat és nem a szervezeteket kell kiindulási alapként elfogadni. Így a lehetséges intézkedések lényegesen nagyobb perspektívája nyílik meg. A végrehajtással azokat a szervezeteket kell megbízni, amelyek ezt a legjobban tudják szolgálni.

Fenntarthatóság. Csökkenteni kell a programok magas donorfüggőségét. Ezt nem elsősorban a költségvetési forrásokkal való takarékoskodás okán kell megtenni, hanem azért, mert az ügyfélorientált, hasznos szolgáltatások ösztönzője és mércéje az önfenntartási képesség. E nélkül továbbra is a donor és nem a vállalkozó lesz a legfontosabb ügyfél.

Intézményfejlesztés, kapacitásépítés. A politika fő céljává nem a működtetés finanszírozását, hanem az önfenntartó módon működni képes struktúrák kialakítását kell tenni. Ennek eszközei az intézményfejlesztés, ami megteremti azokat a jogi és más szabályozási feltételeket, amelyek között az önfenntartás megvalósulhat, és a kapacitásépítés, ami az instrumentumok (például mikrohitelezést hatékonyan végezni tudó szervezetek) ki-fejlesztését jelenti.

A piaci mechanizmusokra épülő koordináció. A piaci koordináció, a verseny, a hatékonysági kényszer érvényesítése lehetővé teszi, hogy a siker mércéje a hozzáadott-érték termelésének növekedése legyen, mert a vállalkozások csak a jövedelemtermelés növekedése esetén növelhetik foglalkoztatásukat, lehetnek versenyképesek, és működhetnek stabilan.

Törekedni kell a fejlesztési eszközök egyedi adminisztrációjának minimalizálására. Lényegesen egyszerűbb megvalósítást tesz lehetővé, ha a programok a *piaci befektető* és a *piaci hitelező* elvének széles körű alkalmazására épülnek.

A finanszírozási forrásokhoz való hozzáférés *objektív, átlátható* feltételek szerint történik. Az azonos funkciójú programok esetén azonos keretfeltételeket kell alkalmazni, a végrehajtásban részt vevő szervezeteknek a megvalósítás hatékonyságában kell versenyezniük.

Fontos szempont, hogy *egységnyi közfinanszírozás a lehető legtöbb magánforrást* mobilizálja. A programok a piaci elégtelenségek orvoslásával segítsék elő, hogy a vállalkozások a piacokról jussanak hozzá a finanszírozási forrásokhoz, és a szolgáltatásokhoz. A hatékonyság fontos mérőszáma, hogy mekkora az áttétel a közfinanszírozás, és a mobilizált magánforrások között.

5.1.2. A beavatkozási elvek alkalmazásától várható előnyök

Várható, hogy a következő tervezési időszakban a programok lényegesen nagyobb számú vállalkozást érnek el, a jelenlegi néhány ezer többszörösét. A jövedelemtermelés növelését eredményezi mind az egyes vállalkozásoknál, mind makrogazdasági szinten.

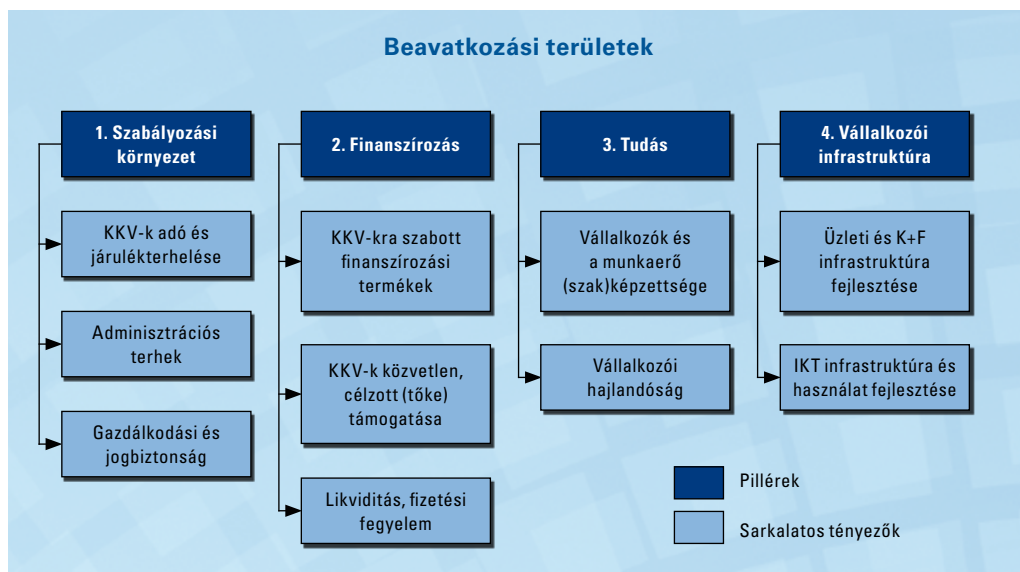
A programok hatása tartós lesz, a programozási periódus után is fennmarad. A fejlesztések nem függenek közvetlenül az adott időszak költségvetési és uniós forrásaitól. A fejlesztő szervezetek a pénzügyi piacokról is be tudnak vonni pótlólagos forrásokat, sőt egy idő után teljesen el tudnak szakadni a donorfinanszírozástól. A programok egy átmeneti idő után a piacokba integrálódnak, és ezen keresztül tartósan bővítik a gazdaságot.

A programok működtetése olcsóbb, és jóval kisebb kormányzati, és háttérintézeti apparátussal is megvalósítható. Kevesebb lesz az egyedi támogatásokhoz kötődő adminisztráció. Segíti a paternalista szemlélet visszaszorítását, az öngondoskodás koncepciójának terjedését.

5.2. Beavatkozási területek

A helyzetértékelés során feltárt problémák és a felvázolt jövőkép alapján azonosítani lehet azokat a tényezőket, amelyeken lehetségesnek és érdemesnek látunk állami beavatkozásokat végezni a kis- és középvállalkozások fejlesztése érdekében.

A négy fő területen tervezett beavatkozásokat összefoglalóan mutatja be a következő ábra: (A tervezett beavatkozásokat területenként részletesen a függelékben mutatjuk be.)

CÉLKITŰZÉSEK

6.1. Megközelítés

6.1.1. Célok meghatározása

A célok meghatározásakor figyelembe vettük, hogy az ország gazdasági fejlődése csak akkor valósulhat meg egészséges szerkezetben, ha a *kis- és középvállalkozások teljes spektrumának teljesítménye (jövedelemtermelés és foglalkoztatás) érzékelhetően javul*. A kis- és középvállalkozás-fejlesztési stratégia több politikai területet érint, emiatt a meghatározott célok is több típusba sorolhatók. A célok egy részénél konkrét számszerűsített célértékeket adunk meg (pl. foglalkoztatás, jövedelemtermelés). A célok egy másik része több, eltérő dimenziójú számszerű célértékkel írható le (pl. az üzleti és az IKT infrastruktúra fejlődése), amelyeknél több elem együttes változását tekintjük célnak. Végül vannak értékalapú célok, amelyeknél a számszerű mérés nem lehetséges (pl. a vállalkozói hajlandóság erősödése), ezeknél a célállapot minőségi szemléletű meghatározását adjuk meg.

6.1.2. Célértékek meghatározása

A fejlődési pálya kijelölése során meg kell különböztetni *érték alapú és célérték alapú célállapotokat*.

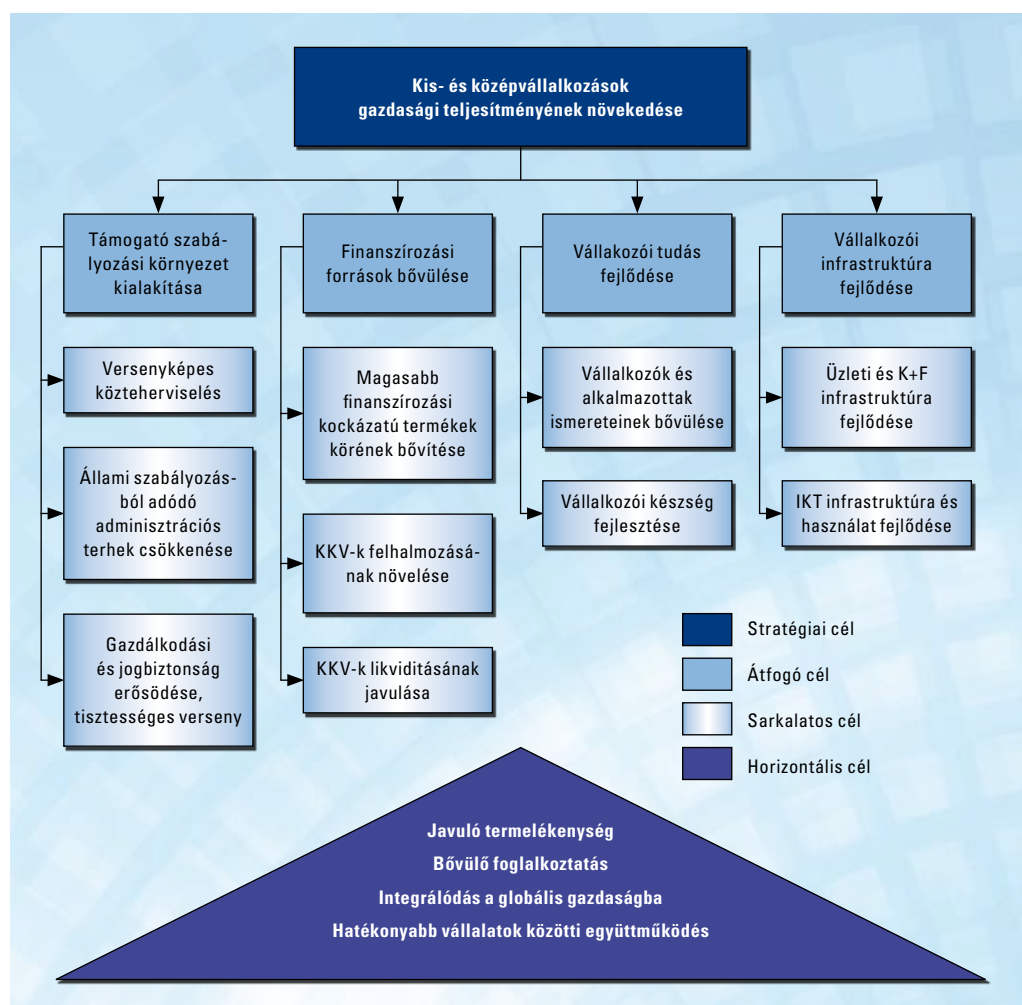
A következőkben részletesen bemutatandó célok közül a *célérték alapú* célhoz tartozik a versenyképes közteherviselés:

- állami szabályozásból adódó adminisztrációs terhek csökkenése
- a gazdálkodási és jogbiztonság erősödése, tisztességes verseny
- magasabb finanszírozási termékek körének bővítése
- KKV-k felhalmozásának növelése
- üzleti és K+F infrastruktúra fejlődése
- IKT infrastruktúra és használat fejlődése
- bővülő foglalkoztatás
- javuló termelékenység
- integrálódás a globális gazdaságba

Az *értékalapú* célhoz tartozik a:

- KKV-k likviditásának javulása
- vállalkozók és alkalmazottaik ismereteinek bővülése
- vállalkozói készség fejlesztése
- hatékonyabb vállalatok közötti együttműködés

A kis- és középvállalkozás-fejlesztési stratégia célrendszerét a következő összefoglaló ábra szemlélteti. (A specifikus célokig lebontott összefoglaló célrendszer ábra a függelékben található.)

6.2. Stratégiai cél

Fejlesztési stratégiánk *fő stratégiai célkitűzése a kis- és középvállalkozások gazdasági teljesítményének növekedése.*

A konvergencia program a foglalkoztatást és a jövedelemtermelést illetően 2010-ig a nemzetgazdasági átlagnál a közsférában lassabb, a versenyszférában gyorsabb növekedéssel számol. *Célunk, hogy a kis- és középvállalkozások teljesítménye a versenyszféra átlagát meghaladva növekedjen, és így a versenyszféra jövedelemtermelésén belüli arányuk is emelkedjen.*

A cél elérésének mérése:

- A magyar gazdaság fenntartható növekedése mellett a kis- és középvállalkozások által megtermelt bruttó hozzáadott érték jelenlegi (2005. évi 52%-os) aránya 2013-ra érje el az 55%-ot, a versenyszféránál gyorsabb ütemben növekedjen.

A stratégia négy fő beavatkozási területének mindegyikéhez olyan átfogó célt fogalmaztunk meg, amelyek megvalósulása a legfelső szintű stratégiai cél elérését szolgálja.

6.3. Átfogó célok

6.3.1. Támogató szabályozási környezet kialakítása

A kis- és középvállalkozások fejlődését, versenyképességét jelentősen befolyásolja a vállalkozások működési környezete: az adminisztratív terhek nagysága, a gazdálkodási és jogbiztonság szintje, a vállalkozásokat érintő közterhek nagysága, a vállalkozások információhoz jutása és a piaci verseny jellemzői. Ezért a vállalkozások versenyképességének javítása érdekében *célul tűztük ki a vállalkozások működését jobban támogató szabályozási környezet kialakítását.*

A 'támogató szabályozási környezet kialakítása' cél alábontott céljai a következők:

6.3.1.1. Versenyképes közteherviselés

A versenyképes közteherviselés terén *célunk a jövedelemcentralizáció csökkentése az adófizetők körének számottevő bővítésén, az adóelkerülés arányának csökkentésén, valamint az adózás struktúrájának átalakításán keresztül.* Célunk, hogy csökkenő mértékű közteherviselés mellett csökkenjen a KKV-k és a nagyvállalatok adóterhelése közötti különbség.

A cél elérésének mérése:

- Adó- és járulékbévételek GDP-hez viszonyított aránya a 2007-ben várható 38,1%-ról 2013-ra 1,5 százalékponttal csökkenjen figyelembe véve a környező országok mutatóit is. (A KKV-k gazdálkodását nem csak az őket közvetlenül terhelő adók és járulékok befolyásolják, hanem a makrogazdasági szintű adó- és járuléktérhelés, ezért ezt a mutatót használjuk.)
- A KKV-k gazdálkodását akadályozó tényezők közül a magas adó és társadalombiztosítási terhek intenzitási mutatója a 2007. évi 77 pontról 2013-ra 65 pontra csökkenjen (GKM reprezentatív vállalkozói felmérése alapján).

6.3.1.2. Állami szabályozásból adódó adminisztrációs terhek csökkenése

Az állami szabályozásból adódó adminisztrációs terhek csökkentése érdekében *szükség van a működéshez kapcsolódó adminisztratív terhek jelentős csökkentésére*, a piacra lépés feltételeinek egyszerűsítésére, és az elektronikus gazdaság szabályozási környezetének fejlesztésére. A kormányprogrammal összhangban célunk az egyablakos és elektronikus ügyintézés széleskörű elterjesztésével, a felesleges bürokratikus szabályok kiiktatásával a leggyakoribb ügyekben felére csökkenteni az átlagos ügyintézési időt.

A cél elérésének mérése:

- Az üzleti környezet fejlesztése terén a hazai adminisztrációs terhek aránya 2013-ra érje el az EU 25-ök átlagos szintjét. (Magyarországon ez jelenleg minimum a GDP 4,5%, az EU 25-öknél átlagosan a GDP 3,5%-a). Így lehetővé válik évi 100–150 milliárd forint megtakarítás az elkövetkező 5 évben, mely GDP arányosan évi 0,6–0,9%-ot tesz ki.

6.3.1.3. Gazdálkodási- és jogbiztonság erősítése, tisztességes verseny

A gazdálkodási és jogbiztonság erősítése, tisztességes verseny célkitűzés elérését számos specifikus célkitűzés szolgálja, mind a szabályozás minőségének fejlesztése, a tulajdon, kiemelten a szellemi tulajdon védelmének erősítése, az alternatív vitarendezési formák terjedésének segítése, a hitelezővédelem erősítése, a korrupció visszaszorítása, a fizetési fegyelem javítása. Továbbá ide tartozik, hogy a hazai kis- és középvállalkozások számára jelentős üzleti kockázatot jelent, hogy jogaik, követeléseik érvényesítése lassú, a hazai igazságszolgáltatás nem minden esetben garantálja a kiszámítható működésüket. Az állam fontos közfeladatának számít a gazdaság szereplőinek hiteles adatokkal való ellátása is. *Célunk tehát a gazdálkodási- és jogbiztonság erősítése, a tisztességes verseny megteremtése.*

A cél elérésének mérése:

- A KKV-k gazdálkodását akadályozó tényezők közül a gazdasági szabályozás kiszámíthatatlansága intenzitási mutató a 2007. évi 63 pontról 2013-ra 49 pontra csökkenjen (GKM reprezentatív vállalkozói felmérése alapján).

6.3.2. Finanszírozási források bővülése

A kisvállalkozások egy részének a növekedését jelentős mértékben akadályozza, hogy nem elég gyors a belső forrásaik akkumulációja, és nem jutnak külső finanszírozási forráshoz, például abból adódóan, hogy a bankok a magas tranzakciós költségek, vagy a biztosítékok elégtelensége miatt nem finanszírozzák őket, emiatt nem tudják kihasználni a növekedési lehetőségek egy részét. *Célul tűzzük ki, hogy a KKV-k belső és külső forrásai arányosan és fenntarthatóan bővüljenek, szolgálva a jövedelemtermelés és a foglalkoztatás növekedését.*

A 'finanszírozási források bővülése' cél alábontott céljai a következők:

6.3.2.1. Magasabb finanszírozási kockázatú termékek körének bővítése

A magasabb finanszírozási kockázatú termékek köre a KKV-knak szóló, diverzifikált hitel- és befektetési termékek kínálatát jelenti, beleértve a magvető, a start-up és növekedési fázisban lévő KKV-kba történő befektetéseket. *Célunk, hogy a pénzpiacokon bővüljön a KKV-k nak szóló termékek kínálata, és ezáltal nagyobb legyen a külső források bevonásának mértéke és aránya.*

Cél elérésének mérése:

- A külső forrást bevonni képes kis- és középvállalkozások aránya a teljes kis- és középvállalkozói szektoron belül kb. 20-ról 30 százalékra emelkedjen 2013-ra.

6.3.2.2. KKV-k felhalmozásának növelése

A KKV-k felhalmozásának növelését és így a beruházási hajlandóság növelését az állam döntően szabályozási eszközökkel segítheti elő, ösztönözve a vállalkozások jövedelméből visszaforgatott források növelését. *Célunk, hogy a KKV-k növekvő jövedelmeikből nagyobb hányadot fordítsanak felhalmozásra.*

Cél elérésének mérése:

- A felhalmozási célú saját források a bruttó hozzáadott érték százalékában mutató, amelynek értéke 2005-ben 42,1% volt a kis- és középvállalkozásoknál, 2013-ig évente átlagosan 0,5 százalékponttal növekedjen.

6.3.2.3. KKV-k likviditásának javulása

A KKV-k likviditásának javításához szükség van mind az állam fizetési fegyelmének erősítésére, mind a hatékonyabb követeléskezelési eljárások elterjesztésére. *Célunk, hogy javuljon a KKV-k likviditása, ezáltal növekedésük előtt kevesebb akadály legyen.*

Cél elérésének mérése:

- E területen a számszerű mérés nem lehetséges, a célállapot minőségi szemléletű meghatározását adjuk meg. Ezeknél a változások irányát, és tartalmát összehasonlító, jellemzően kvalitatív elemzésekkel állapíthatjuk meg, amelyeket az egyes szakterületeken kell elvégezni.

6.3.3. Vállalkozói tudás fejlődése

A vállalkozások hosszú távú fejlődése szempontjából a vállalkozói ismereteknek, tudásnak, készségnek döntő jelentősége van, ezért *célunk a vállalkozói szféra egészében mind menedzsment, mind alkalmazotti szinten a humán erőforrások fejlesztése.*

A 'vállalkozói tudás fejlődése' cél alábontott céljai a következők:

6.3.3.1. Vállalkozók és alkalmazottak ismereteinek bővülése

A vállalkozói tudás fejlesztése keretében *célul tűzzük ki a vállalkozások vezetőinek és munkavállalóik képzettségének, tudásának folyamatos fejlesztését és a szakképzés megújítását a gazdaság igényeinek figyelembevételével.*

Cél elérésének mérése:

- Azon kis- és középvállalkozások aránya, ahol a tulajdonosok vagy alkalmazottaik részt vettek valamilyen képzésben éves átlagban a 2007. évi 27,6%-ról 2013-ra 35%-ra növekedjen (GKM reprezentatív vállalkozói felmérése alapján).

6.3.3.2. Vállalkozói készség fejlesztése

A vállalkozási hajlandóság, készség fejlesztése, mint célkitűzés egyre nagyobb szerepet kap az EU vállalkozásfejlesztési politikájában is. A vállalkozói készség fejlesztése érdekében szükség van a vállalkozásindításhoz szükséges ismeretek terjesztésére, az innovatív, társadalom- és környezettudatos attitűd fejlesztésére, a műszaki képzés üzleti ismeretek oktatásával való kiegészítésére és a tudományos kutatás eredményeinek jobb hasznosítására is a vállalkozói szférában.

Cél elérésének mérése:

- E területen a számszerű mérés nem lehetséges, a célállapot minőségi szemléletű meghatározását adjuk meg. Ezeknél a változások irányát, és tartalmát összehasonlító, jellemzően kvalitatív elemzésekkel állapíthatjuk meg, amelyeket az egyes szakterületeken kell elvégezni.

6.3.4. Vállalkozói infrastruktúra fejlődése

A hazai vállalkozói infrastruktúrára különösen a kis településeken az alacsony fejlettség és a ritka hálózati szerkezet jellemző, ami a kis- és középvállalkozások fejlődésének egyes térségekben komoly akadályozó tényezőjévé vált. Emiatt *célul tűztük ki a kis- és középvállalkozások rendelkezésére álló vállalkozói infrastruktúrához való hozzáférés elősegítését és az ahhoz kapcsolódó szolgáltatási háttér fejlesztését.*

Az 'infrastruktúra fejlődése' cél alábontott céljai a következők:

6.3.4.1. Üzleti és K+F infrastruktúra fejlődése

Az üzleti és K+F szolgáltatások fejlesztése érdekében szükséges az inkubátorházakon és ipari parkokon belüli infrastruktúra bővítése, az integrált szolgáltatások (telephely+üzleti szolgáltatások) fejlesztése, a kutató-fejlesztő és technológia transzfer intézmények kapacitásainak, valamint a logisztikai kapacitások fejlődése.

Cél elérésének mérése:

- Menedzsmentszolgáltatást vásárló KKV-k aránya 76%-ról 85%-ra növekedjen 2013-ra (GKM reprezentatív vállalkozói felmérése alapján).
- Ipari parkok betelepítettsége 2005. évi 50%-ról 2013-ra 65%-ra növekedjen.

6.3.4.2. IKT infrastruktúra és használat fejlődése

Az IKT infrastruktúra fejlődése terén *cél az IKT hálózati infrastruktúrához, szélessávú hálózatokhoz való hozzáférés javulása és a vállalati, vállalkozói és vállalatok és kormányzat közötti folyamatok informatizáltságának fejlődése.*

Cél elérésének mérése:

- e-Business index (a legjobb eredményt elérő uniós tagállam indexének %-ban) a 2006. évi 56%-ról, 2013-ra 70%-ra növekedjen.
- Integrált vállalatirányítási rendszerrel rendelkező 5 főnél magasabb foglalkoztatotti létszámmal rendelkező vállalkozások aránya a 2006. évi 10%-ról 25%-ra növekedjen.

6.4. Horizontális célok

A *horizontális célok*, a négy fő beavatkozási terület mindegyikén érvényesek, a stratégia keretében tervezett intézkedések a horizontális célok elérését közvetetten szolgálják.

6.4.1. Javuló termelékenység

A hazai kis- és középvállalkozások termelékenysége elmarad a nagyvállalatokétól, és csak kis részük képes az egységes piacon és harmadik piacokon való megjelenésre, a gazdaság szerkezeti modernizációjában csak töredékük képes aktívan részt venni. Ez a tény önmagában természetes, de nemzetközi összehasonlításban a magyar kis- és nagyvállalkozások közötti különbség meglehetősen nagyknak tűnik. A termelékenységbeli elmaradás legfőbb oka a műszaki felszereltségnek és a tőkeellátottságnak a nagyvállalatokéhoz képest alacsony színvonala. A KKV-k egy része sikeresen kapcsolódik az exportáló és a belföldi igényeket kiszolgáló nagyvállalati szektorhoz, másik részük pedig hazai, helyi igények kiszolgálására szakosodott. A termelékenység javulásának gátja a vállalatvezetési ismeretek nem kellő színvonala, valamint az is, hogy a KKV-k jelentős része nem képes megfelelően a munkavállalóit.

Fontos tehát a *kis- és középvállalkozások széles köre számára vonzóvá és elérhetővé tenni a tudásintenzív, magasabb hozzáadott értékű tevékenységek és együttműködések végzését, hogy segítsük megerősödésüket, felzárkózásukat a szerkezeti modernizációban előrébb járó nagyvállalatokhoz.* A termelékenység növelése a tudásgazdaság és az innováció erősítésével a tartós növekedés elősegítése érdekében teendő legfontosabb lépés.

Cél elérésének mérése:

- Az egy alkalmazottra jutó bruttó hozzáadott érték, amely a kkv-szektorban 2005-ben 12 000 euró volt, 2013-ig összességében 30%-kal, 15 600 euróra növekedjen.

6.4.2. Bővülő foglalkoztatás

A kis- és középvállalkozások fejlődésének, növekedésének érdekében *elő kell segíteni a vállalkozások által foglalkoztatottak számának növelhetőségét, a munkaerő minőségének javulását*. A foglalkoztatás bővülését nagyban nehezíti, hogy Magyarországon az átlagosnál magasabbak a foglalkoztatáshoz kapcsolódó adó- és járulékkerhek, korlátozott a piaci kereslethez igazodó munkaerő-kínálat, alacsony a munkaerő piaci részvétel, magas az inaktívak aránya. Ennek érdekében, *biztosítani kell a vállalkozások igényeinek megfelelő képzettséggel rendelkező munkaerő kínálatot, a munkaerő-piaci aktivitás növelése érdekében ösztönözni kell a több és jobb munkahelyteremtést, biztosítani kell a munkaerő-piaci kereslet és kínálat összhangját*. A hátrányos helyzetű térségekben élők, valamint a hátrányos helyzetűek (tartós munkanélküliek, alacsony iskolai végzettséggel rendelkezők) foglalkoztatásának javítása érdekében támogatni kell a kis- és középvállalkozások létrejöttét a hátrányos helyzetű kistérségekben, illetve az ezen térségekben működő kis- és középvállalkozások munkalehetőség-teremtő beruházásait.

Cél elérésének mérése:

- Bővülő foglalkoztatás mellett a kis- és középvállalkozások foglalkoztatásból való részesedése megőrizze jelenlegi arányát (2005-ben a KKV-kban alkalmazottak részesedése a 69%-ot közelítette), azaz a versenyszférával azonos ütemben növekedjen.

6.4.3. Integrálódás a globális gazdaságba

Annak érdekében, hogy a növekedési potenciállal rendelkező magyar vállalkozások sikerrel szerepelhessenek a nemzetközi versenyben, a magas hozzáadott értékű termelő és szolgáltató tevékenységek meggyökerezzenek Magyarországon, *elő kívánjuk segíteni a kis- és középvállalkozások globális gazdaságba való integrálódását*.

Cél elérésének mérése:

- A kis- és középvállalkozások exportból való részesedése további legalább 2 százalékponttal növekedjen a 2005-ben 35%-os adathoz képest.

6.4.4. Hatékonyabb vállalatok közötti együttműködés

Annak érdekében, hogy a kis- és középvállalkozások a nagyvállalatokkal szembeni versenyhátrányaikat csökkenteni tudják, *elő kívánjuk segíteni a vállalkozások közötti együttműködések (közös beruházások), hálózati tevékenységek megvalósulását.*

Cél elérésének mérése:

- Együttműködésben résztvevő vállalkozások aránya a 2007. évi 49,8%-ról 2013-ra 60%-ra növekedjen (GKM reprezentatív vállalkozói felmérése alapján).

ESZKÖZÖK

A kitűzött célok elérésére a következő *eszközcsoporthok* szolgálnak:

- A támogató szabályozási környezet kialakítását célzó intézkedések (intézkedések az üzleti környezet javítására)
- Kötött célú állami támogatások (Uniós és hazai forrású pályázatok)
- Államilag támogatott finanszírozó eszközök (pénzügyi konstrukciók pl. mikrohitel, garancia, tőkeprogramok stb.)

A kis- és középvállalkozás-fejlesztési politika egyik legfontosabb eleme a vállalalkozási környezet javítása, aminek mércéje az, hogy milyen mértékben csökken a vállalalkozási tevékenység közvetlen és közvetett tranzakciós költsége, ezért a környezet javítását célzó reformok a vállalalkozásfejlesztési politika fontos részét képezik.

Az *üzleti környezet* javítását célzó politikát kiegészítő, a 2007–2013-as támogatási keretbe is beépülő *közvetlen vállalalkozásfejlesztési eszközök*re vonatkozóan irányváltást valósítunk meg, ami a fejlesztési politika fokozatos, de lényegi átalakítását jelenti. A források allokációjára növekvő mértékben *piackonform* eszközöket alkalmazunk, és *pénzügyileg fenntartható* programok működtetésére törekszünk. A rendszer fontos eleme, hogy minden szereplője közvetlenül motivált a legnagyobb jövedelemtermelési többlet elérésében, ami a források sokkal hatékonyabb felhasználását, és lényegesen nagyobb vállalalkozói kör elérését teszi majd lehetővé.

Az eszközcsoporthok tervezésénél figyelembe kell vennünk, hogy a programozási periódus hét éve alatt számos külső és belső tényező változhat, és ezek nem jelezhetők előre teljes biztonsággal. A tervezés során meg kell hagyni a lehetőséget a szükséges módosításokra és belső átcsoportosításokra.

A következő ábra összefoglaló képet ad a kis- és középvállalkozás-fejlesztési kormányzati célokról és eszközökről.

Eszközök	Támogató szabályozási környezet kialakítása				Államilag
	Egyszerűsített cég- és adóad-minisztráció	Gazdálkodási és jogbiztonság, kedvező pénzügyi működési feltételek	Elérhető üzleti információk	Tiszta és átlátható verseny	Mikrofinanszírozás
Átfogó célok, Sarkalatos célok	Támogató szabályozási környezet kialakítása				
	Versenyképes közteherviselés	•			
	Állami szabályozásból adódó adminisztrációs terhek csökkentése	•			
	Gazdálkodási és jogbiztonság erősítése, tisztességes verseny		•	•	
	Finanszírozási források bővülése				
	Magasabb finanszírozási kockázatú termékek körének bővítése				•
	KKV-k felhalmozásának növelése		•	•	•
	KKV-k likviditásának javulása	•			•
	Vállalkozói tudás fejlődése				
	Vállalkozók és alkalmazottak ismereteinek bővülése		•		
	Vállalkozói készség fejlesztése	•	•	•	
	Vállalkozói infrastruktúra fejlődése				
	Üzleti és K+F infrastruktúra fejlődése				
	IKT infrastruktúra és használat fejlődése				

7.1. Támogató szabályozási környezet megteremtését szolgáló eszközök

A KKV-k fejlődése, munkahelyteremtő képessége, nemzetközi versenyképessége nagymértékben múlik a vállalkozások működését meghatározó környezeten. A vállalkozói környezetet több tényező is befolyásolja. A legfontosabbak az adminisztratív terhek nagysága, a gazdálkodási és jogbiztonság szintje, az üzleti információk elérésének lehetősége, a piaci verseny jellemzői és a vállalkozásokat érintő közterhek nagysága. Törekedni kell – az EU politikákkal összhangban – a környezetvédelmi technológiák kifejlesztését, bevezetését és a fenntartható vállalatvezetést, működést elősegítő üzleti környezet kialakítására.

Az Európai Bizottság arra tett javaslatot, hogy a tagországok 2012-ig 25%-kal csökkentsék adminisztratív terheiket, melytől átlagosan 1,5%-os GDP növekedés, beruházások és munkahelyteremtés remélhető. Az üzleti, vállalkozási környezet fejlesztése tehát nemcsak alapvető gazdasági-társadalmi igény, de uniós elvárás is.

láthatóbbá tétele, a tranzakciós költségek csökkentése, alacsony piacra lépési korlát megteremtése, felszámolás esetén a követeléssel rendelkező partnercégek jogainak fokozott védelme, az egyéni vállalkozó jogi helyzetének és felelősségének korszerűbb szabályozása, az egyéni vállalkozókról és az egyéni cégről szóló új törvény kidolgozása;

- Az adó- és járulékrendszer előírásainak egyszerűsítése, az adó- és járulékrendszerbeli fizetési kötelezettségek számának csökkentése (adóreform), az adórendszer stabilitásának növelése, a vállalkozókat terhelő adó és járulékbemutatók összevonása;
- A vállalkozási tevékenységgel kapcsolatos ügyintézés egyszerűsítése, gyorsítása; egyéb előírások (számvitel, stb.) áttekintése, kötelező könyvvizsgálati értékhatár felemelése;
- Közigazgatási eljárások minőségének javítása, engedélyezési eljárások gyorsítása, egyszerűsítése;
- Az adóhatósággal való elektronikus ügyintézés kiterjesztése, az e-adó- és járulékfizetés feltételeinek megalapozása, az e-számlázás elterjedésének elősegítése;
- Pályázati konstrukciókhoz kapcsolódó adminisztráció egyszerűsítése.

7.1.2. Gazdálkodási- és jogbiztonság, kedvező pénzügyi működési feltételek

- A vállalkozások közötti jogviták rendezése érdekében a bíróságok előtt folyó eljárások idejének rövidítése, az alternatív vitarendezési formákban rejlő lehetőségek kiaknázása;
- A csődtörvény olyan irányú módosítása, amely a felszámolást a jelenleginél rövidebb idő alatt teszi lehetővé;
- Jogi információk „egyablak” (a cégalapítás, tevékenység folytatás jogszabályi hátterének kommunikációs összefoglalása) létrehozását követően, a meglévő információs rendszer promotálása, az internetes tájékoztatási szolgáltatások kiterjesztése;
- Körbetartozások csökkentése közbeszerzések esetén;
- Állami, önkormányzati szervek vállalkozások felé történő késedelmes fizetéseinek megszüntetése.

7.1.3. Elérhető üzleti információk

- A vállalkozások működését elősegítő információk legszélesebb spektrumának Interneten keresztül történő biztosítása, egyablakos vállalkozói tájékoztatás megvalósítása.

7.1.4. Tiszta és átlátható verseny

- Cégnyilvánosság, céginformációk elérhetősége;
- Az ellenőrzési rendszer hatékonyságának fokozása, a gazdaság hatékonyabb kifehéritése érdekében;
- A piacfelügyelet intézményrendszerének és működésének felülvizsgálata, a piac-felügyeleti koordináció erősítése;
- Fellépés a feketegazdaság ellen. Az ellenőrzési rendszer hatékonyságának fokozása a gazdaság hatékonyabb kifehéritése érdekében;
- Kiszámíthatóbb adózási és járulékfizetési környezet megalapozása.

A program keretében 2007. évtől megkezdődik olyan *jogszabályi módosítások* és esélyegyenlőségi szempontokat is figyelembevevő *fejlesztéspolitikai intézkedések* megvalósítása, amelyeknek érezhető hatása lesz mind a vállalkozók versenyképességére, mind a központi költségvetésre, és a GDP százalékában kifejezhető mértékű költségmegtakarítást eredményeznek a következő időszakban. Az üzleti környezet javítását célzó szabályozási és fejlesztési projektek generálására és megvalósítására évente ismétlődően kerül majd sor, figyelembe véve a versenyképességre gyakorolt hatást, költségvetési hatást és a végrehajtás időigényét.

7.2. Finanszírozási források bővülését szolgáló eszközök

A korábban ismertetett elvekkel összhangban a többletforrásokat piacvezérelt pénzügyi közvetítőrendszeren keresztül juttatjuk el a vállalkozásokhoz. Ezekről azt várjuk, hogy néhány éves perspektívában a pénzpiacba integrálódva önállóan is működőképes alrendszerekké válnak, további donorfinanszírozás nélkül is működni tudnak.

A programok fő célja a kezdő és a mikro- kis-, és középvállalkozások finanszírozási forráshoz jutásának könnyítése. A beavatkozásoknak a piaci elégtelenségekre kell irányulniuk, amelyeket az erre irányuló elemzéseknek kell feltárniuk.

A források felhasználását kétlépcsős intézményrendszeren keresztül tervezzük megvalósítani. A forrásokat olyan finanszírozási alapba helyezzük, amely a pénzügyi közvetítőknek biztosít forrásokat. A pénzügyi közvetítők olyan önálló, pénzügyi felelősséggel gazdálkodó szervezetek, amelyek a fejlesztési alapok forrásaiból finanszírozzák a fejlesztéseket. Tevékenységüknek növekvő mértékben fenntarthatónak kell lennie, és olyan *kockázatkezelési kapacitást kell kialakítaniuk*, amivel további, pénzpiaci forrásokat is be tudnak vonni a kis- és középvállalkozások finanszírozásába.

A pénzügyi közvetítők által finanszírozott vállalkozások jellemzően a következők lennének:

- A kereskedelmi bankok által méretgazdasági okokból nem finanszírozott, növekedési potenciállal rendelkező, kis kezdeti hitelösszeget igénylő vállalkozások finanszírozása (mikrohitelezés).
- A nem elégséges tárgyi fedezettel rendelkező, illetve a vállalkozás kis méretéből adódó sajátos kockázatú vállalkozások (jellemzően a kereskedelmi bankok lehetséges ügyfelei).
- A tőzsdén kívüli tőkebefektetések lehetséges célvállalatai közül azok, amelyeket méretgazdaságossági okokból nem finanszíroz a klasszikus tőkepiac.
- A magas regionális kockázatú területeken működő, de potenciálisan növekedni képes vállalkozások tőke- és hitelfinanszírozása.

A fejlesztendő, finanszírozandó vállalkozások kiválasztásánál döntő szempont a jövedelemtermelés növelésének esélye, az ágazati preferenciák csak ennek alárendelve érvényesülnek.

7.2.1. Mikrofinanszírozás

A *mikrofinanszírozás* keretében a mikrohiteleknek azokat a vállalkozásokat kell finanszírozniuk, amelyek hitelképesek, de nem bankképesek, vagyis amelyeket kis összegű kezdeti hiteligényük miatt a jelenlegi pénzügyi szabályozásból fakadó költségviszonyok mellett nem tudnak a kereskedelmi bankok finanszírozni. A mikrohitelezési technikák fejlesztésével és a működési szabályok átalakításával el kell érni a következő változásokat: lényegesen le kell rövidíteni a hitelek elbírálási idejét; többszörösére kell növelni a finanszírozott ügyfelek számát, lépcsőzetes hitelezés alkalmazása a kockázatok hatékony kezelésére; a finanszírozó szervezetek a vállalkozások üzleti ciklusához igazodó hiteleket adjanak, a mikrohitelező szervezetek pénzügyi felelősségét erősíteni kell; meg kell teremteni a működési, majd a pénzügyi fenntarthatóságot, és ezzel a nem támogatott források bevonásának lehetőségét 4-5 éven belül.

A mikrohitelezés fenntarthatóságának elérésére olyan, a nemzetközi gyakorlatot figyelembe vevő kockázatkezelési módszerek alkalmazására van szükség, amelyek illeszkednek a hazai lehetőségekhez és az ügyfélkör sajátosságaihoz, lehetővé téve, hogy a mikrofinanszírozás költséghatékony módon valósuljon meg. Az eszköz alapú finanszírozás és a követelésvásárlás (faktoring) szintén szerepet kaphat a mikrofinanszírozásban a hitelezésre érvényes elvek alkalmazása mellett.

7.2.2. Garanciaeszközök

A *garanciaeszközök* alkalmazása növeli a kis- és középvállalkozások hitelhez jutási esélyeit. A hitelpiac bővülését meghaladó mértékű növekedés látszik indokoltnak a jelenlegi szolgáltatások bővítése mellett. Indokolt a biztosítékok és a hitelezési kockázat hatékonyabb kezelését lehetővé tevő eszközök kialakítása és felhasználása. A garanciavállalási tevékenység hatékonyságát javíthatja a jelenlegi szervezeti kör funkcióinak áttekintése és a feladatmegosztás módosítása.

7.2.3. Tőkebefektetések

A tőkepiaci törvény 2005 őszén elfogadott módosítása új lehetőségeket teremt a *tőkebefektetések* állami eszközökkel történő előmozdítására. A tőkebefektetési alapokban megvalósulhat a magán- és az állami forrásból származó tőkék kombinációja. Ezzel egyrészt lehetővé válik, hogy a közvetlenül befektető állami tőketársaságok szerepét fokozatosan átvegye a „holdingalap” funkció, amely *tőkebefektetési alapokon keresztül* járul hozzá a gazdaságpolitikai célok eléréséhez. Másrészt jóval nagyobb mértékben teszi alkalmazhatóvá a „piaci magánbefektető” elvét, amely szerint a magánbefektetővel azonos feltételek mellett állami forrásból adott tőke nem minősül támogatásnak.

A program keretei lehetővé teszik a 2007–2013-as időszakban további pénzügyi konstrukciók indítását, valamint szükség esetén az előírányzott összegek konstrukciók közötti átcsoportosítását.

7.2.4. Beruházásösztönzés

A vállalkozások életpályáján megfigyelhetők olyan akadályok, amelyek leküzdése a fenálló piaci viszonyok között legtöbbjüknek nehézségeket okoz. Ezek a piaci elégtelenségek elsősorban a tőkehiányos mikro- és kisvállalkozások növekedéséhez szükséges beruházások megtételét, a közvetlen tulajdonosi irányításhoz túl nagyméretűvé váló cégek formalizált szervezetének kialakítását és további növekedésének biztosítását, a vállalkozások önálló kutatás-fejlesztési tevékenységének fejlesztését és ezzel párhuzamosan nemzetközi piacra lépését akadályozzák.

Az első piaci elégtelenséget enyhítő egyik legfontosabb eszköz a mikro- és kisvállalkozások számára nyújtott *közvetlen beruházástámogatás* (az adórendszeren keresztüli, valamint a mikrofinanszírozási forrásokhoz való hozzáférés elősegítése mellett). A második csoport többféle, akár összetett (komplex) fejlesztések véghezvitelét kívánja meg, amelyek nem elhanyagolhatók, hiszen ezek a vállalkozások az általuk előállított hozzáadott értéknél jelentősen nagyobb súlyt képviselnek a helyi foglalkoztatásban, különösen a kisebb településeken. Tevékenységük bővítéséhez szükséges lehet az alkalmazott technológia megújítása, elsősorban *adaptív innováció* révén.

A támogatások kezdetben még növekvő abszolút összeggel, de fokozatosan csökkenő súllyal szerepelnek a fejlesztési eszközök között, és elsősorban *konkrét gazdaságpolitikai célok* elérését szolgálják. Jellemzően az innovációs folyamat kezdeti szakaszát, innovatív kis- és középvállalkozások megerősödését, technológiai felkészültségük javítását, K+F kapacitásuk növekedését, beruházásokat és fejlesztéseket (minőség- és környezet-irányítási rendszerek bevezetését, infokommunikációs eszközök és alkalmazások használatának elterjedését) finanszíroznak majd a támogatások, törekedve a versenyképesség javítására és a foglalkoztatás növelésére, különösen a legkevésbé fejlett területeken.

7.3. Vállalkozói tudás fejlődését szolgáló eszközök

A kis- és középvállalkozások versenyképességét nagymértékben befolyásolja, hogy mennyire használják ki az informatikai eszközök által nyújtott lehetőségeket, vállalatirányítási rendszereket, mennyiben tudnak hozzájutni a sikeres működéshez szükséges információhoz, milyen a közszolgáltatások színvonala, illetve milyen emberierőforrás-fejlesztési szolgáltatásokat (oktatás, képzés, tanácsadás) tudnak igénybe venni, hiszen az ilyen kapacitásokat kevésbé tudják házon belül kiépíteni, mint a nagyvállalatok. A Kisvállalkozások Európai Chartájával és a Modern kkv-politika a növekedésért és a foglalkoztatásért bizottsági közlemény ajánlásaival is összhangban a vállalkozások oktatásának, képzésének, és információellátásának kiemelten fontos szerepet szánunk a vállalkozásfejlesztésben.

A nemzetközi tapasztalatok szerint hosszú távú fejlődés szempontjából az iskolarendszer keretein belüli képzés a döntő jelentőségű. Az alapfokú, középfokú és felsőfokú oktatási intézmények tananyagába szervesen be kell építeni a vállalkozói készséget fejlesztő

oktatási modulokat. Szükség van a hazai viszonyokra szabott középiskolai tananyagok továbbfejlesztésére, és összekapcsolására a szakképzés megújításával. Fontos továbbá az oktatók rendszeres továbbképzése. A felsőoktatásban a gyakorlati üzleti ismeretek oktatását kell mind mennyiségi, mind minőségi értelemben fejleszteni, és a jelenleginél nagyobb mértékben összekapcsolni a műszaki képzést az üzleti ismeretek célirányos oktatásával.

Ezek az oktatási programok a gyakorlati, üzleti ismeretek, a vállalkozások indításának kezdeti adminisztratív költségeiből és operatív teendőiből, a piaci lehetőségek és kockázatok ismereteiből, valamint a vállalkozás működtetéséből (adózás, számvitel, adat-szolgáltatás és munkaügyek), a vállalkozói menedzsment elemi ismereteiből állnának, továbbá alapvető jogi ismeretek (például egyszerűsített vállalkozási, és egyéb szerződések tartalmi megfelelőségének megítéléséhez szükséges ismeretek) elsajátítását tennék lehetővé.

A már a piacon lévő, fejlődni és kibontakozni kívánó vállalkozásoknak a kezdőkhöz viszonyítva a piac más-más szegmensében kell megfelelniük a kihívásoknak. A vállalkozásnak ismernie kell az adminisztrációs kötelezettségeket, a munkaügyi- és versenyszabályokat, a környezetvédelmi előírásokat, a piacsabályozást, amely ismeretek megszerzéséhez joggal várhatnak segítséget a kormányzati programoktól. Mindehhez a kezdő vállalkozásoknál magasabb színvonalú és szélesebb skálán mozgó, mélyebb merítésű oktatási, képzési és információs programok kidolgozására és végrehajtására van szükség.

A már piacon levő vállalkozások igénye a képzés és oktatás iránt egyrészt korlátozott, másrészt célirányos. Elsősorban a konkrét üzletmenethez kapcsolódó ismeretek megszerzésében lehet szerepe a vállalkozásfejlesztésnek. Előrelépésre van szükség abban a tekintetben, hogy a kisvállalkozásoknak információt szolgáltató szervezetek nagyobb mértékben legyenek motiváltak a vállalkozások valós igényeinek kielégítésében. Ezt olyan módon érhetjük el, ha a képzés és a tanácsadás az egyes vállalkozás szintjén összekapcsolódik a finanszírozással, vagyis a technikai segítség fő célja a többletforrások felhasználásának, és a hitel visszafizetésének segítése.

A vállalkozások sikeres működésének alapvető feltétele az információhoz való hozzájutás lehetősége, valamint az információ hatékony felhasználásának képessége. Az információ hatékony felhasználásának esélyét növeli az oktatási, képzési rendszerek és az információszolgáltatás szoros kapcsolata. A vállalkozók információellátásában két feladatot kell megoldani. Egyrészt a vállalkozásokat érdeklő, működésükhöz közvetlenül kapcsolódó információkat *elérhetővé* kell tenni. Ez alapvetően központi feladat, amit döntően internetes tartalomszolgáltatással lehet megoldani. Másrészt a vállalkozókat segíteni kell abban, hogy *eljusson hozzájuk* az információ. Ez a vállalkozásokkal közvetlenül kapcsolatban álló vállalkozásfejlesztési szervezetek feladata. Törekedni kell az egyablakos szolgáltatások szerepének növelésére ezzel csökkentve a vállalkozások információs költségeit.

7.4. Vállalkozói infrastruktúra fejlődését szolgáló eszközök

7.4.1. Üzleti infrastruktúra

Az infrastruktúra a vállalkozások fennmaradásához, fejlődéséhez létszükséglet. A hazai vállalkozói infrastruktúrára különösen a kistélepüléseken az alacsony fejlettség és a ritka hálózati szerkezet jellemző, ami a kis- és középvállalkozások fejlődésének egyes térségekben komoly akadályozó tényezőjévé vált.

A kis- és középvállalkozások fizikai és szolgáltatási hátterének fejlesztése is azokra a problémákra koncentrál, amelyeket a piacok nem, vagy nem kellően hatékonyan oldanak meg. Az integrált szolgáltatások (telephely + üzleti szolgáltatások) fejlesztésénél is alapvetően a hatékonysági kritériumokat vesszük figyelembe.

Az intermodális, és regionális logisztikai központok fejlesztése révén a hazai vállalkozások olcsóbban juthatnak hozzá a logisztikai szolgáltatásokhoz, ami jelentősen növelheti versenyképességüket.

A vállalatok alaptevékenységükre való koncentrálásának, a külföldi befektetések vonzásának elősegítésében jelentős szerepe van a logisztikai infrastruktúra kiépítettségének, a magas színvonalú, komplex logisztikai szolgáltatások elérhetőségének, ami szükségesé teszi a logisztikai szektor fejlődésének erősítését, a logisztikai központok (kiemelten az intermodális és regionális logisztikai központok) által nyújtott szolgáltatások (beleértve az IKT alkalmazásokat is) bővítését, színvonalának emelését. A logisztikai kiszolgálás javítását célzó beruházások közvetetten támogatják a kkv-k beszállítói és elosztó tevékenységét, elősegítve ezzel versenyképes működésüket.

Az ipari parkok és ipari területek versenyképes szolgáltatási színvonalának növelése érdekében a termelést és működést elősegítő szolgáltatási kör bővítése, minőségi fejlesztése, beleértve az ipari parkon belül az innovációs tevékenységek, technológiák fejlesztését, létfontosságú a parkokba betelepült cégek, illetve azok térségében működő kis- és középvállalkozások versenyképességének megfelelő hatékonysággal, hatással történő javítása érdekében.

A meglévő ipari parkok alapvető infrastruktúrájának és szolgáltatásainak fejlesztésére van szükség, hogy a helyi – térségi jelentőségűek kistérségi gazdaságfejlesztési funkciókat betölteni képes parkokká válhassanak; azok pedig, melyek szakmai és szolgáltatási tevékenysége átlépi az ipari park fizikai határát, képesek legyenek regionális-, sőt akár országos szintű – gazdaságfejlesztő hatást kifejteni. Célszerű, hogy mindez inkubátorház fejlesztéssel is összekapcsolódjon, egyrészt új inkubátorok létesítésével elsődlegesen ipari parkokban és a kistérségi központokban, másrészt a meglévő vállalkozói inkubátorok „innováció-orientált” fejlesztésével, innovációs és technológiai szolgáltatások bevezetésével.

7.4.2. IKT infrastruktúra

A KKV-k versenyképességének javítása érdekében szükséges korszerű IKT hálózati infrastruktúra kialakításának támogatása, a szélessávú hálózatokhoz való hozzáférés elősegítése, különösen a lemaradó és hátrányos helyzetű térségekben.

A KKV-k versenyképességének javításához kapcsolódó IKT-infrastruktúra fejlesztése érdekében egy korszerű IKT hálózati infrastruktúra kialakítása szükséges, a szélessávú hálózatokhoz való hozzáférés elősegítésén keresztül. A fejlesztés célterületei a hátrányos helyzetű, gazdaságilag elmaradott vidéki kistelepülések, azok felzárkóztatása, versenyképességük növelése, a szélessávú infrastruktúra elérhetőségének biztosításával.

A költséghatékonyság érdekében a korszerű, integrált hozzáférést biztosító és interaktív, illetőleg a nyílt forráskódú és az interoperabilitást biztosító infokommunikációs megoldásokat célszerű ösztönözni. A fejlesztések során kiemelt figyelmet kell fordítani az információbiztonság (adat- és hálózatbiztonság) erősítésére, ezzel az informatikai rendszerekbe és hálózatokba vetett bizalom is erősíthető. A monopolhelyzetek elkerülése, ezzel az árak mérséklése érdekében a piacsabályozás mellett fejlesztéspolitikai eszközökkel is (nyílt hozzáférés biztosításával vagy megfelelő ár indikációval) szükséges ösztönözni az alternatív szolgáltatók és szolgáltatások megjelenését, azaz a különböző szélessávú technológiák közötti versenyt.

A vállalkozói kultúra erősítéséhez, a vállalati folyamat-menedzsment hatékonyságának növeléséhez elengedhetetlen a vállalatok közötti üzleti kapcsolatokat, a belső vállalati folyamatok hatékonyságát, a hálózatbiztonság és a szolgáltatások minőségének javítását, a hatékony tudásmenedzsmentet elősegítő vállalatirányítási (vezetői döntéstámogató és információs, ellátási és ügyfélkapcsolati) rendszerek kiépítése, illetve a minőség-, környezet- és más irányítási rendszerek bevezetése. A korszerű, elektronikus, integrált, valós idejű és kiterjesztett vállalati működési modell elterjesztését megcélozva a vállalati informatizáltság szintjének emelését komplex vállalati infokommunikációs fejlesztések támogatásával lehet elérni, többek között a virtuális tér lehetőségeinek kihasználását növelő alkalmazások és intelligens üzleti megoldások elterjedésének elősegítésével, fejlesztve a fogyasztói elektronikus kereskedelmet és a vállalatok közötti üzleti kapcsolatokat informatizáltságát.

7.4.3. Innovatív tevékenység folytatásának ösztönzése

A támogatások célja a hazai vállalati K+F és innovációs aktivitás növelése, a létező kapacitások és eredmények jobb hasznosításának elősegítése, a K+F+I folyamat szereplői közötti hazai és nemzetközi együttműködésnek az ösztönzése, illetve a K+F+I aktivitás regionális egyenlőtlenségeinek csökkentése.

A tudás minél jobb piaci hasznosulása érdekében kiemelkedő fontosságú az elsősorban üzleti célú, de nagyobb megtérülési kockázatú K+F projektek támogatása, különösen

a vállalkozások vezető szerepe mellett, az egyetemek és kutatóintézetek együttműködésével folytatott alkalmazott kutatás és kísérleti fejlesztés ösztönzése, majd az eredmények piacra juttatása. Ennek érdekében elsősorban olyan együttműködésben végzett kutatási projektek támogatása a cél, amelyek kutatási eredményekre támaszkodva korszerű, magas értéket képviselő, piacképes termékek, eljárások és szolgáltatások létrejöttét eredményezik.

A vállalati szektor versenyképességének, növekedési potenciáljának javításához jelentősen és közvetlenül hozzájárul a vállalati önálló K+F+I potenciál fejlesztése, illetve a technológiaintenzív vállalkozások innovációs tevékenységének ösztönzése. Célul tűzzük a vállalkozások önálló vagy együttműködésben végzett termék, szolgáltatás és technológia fejlesztésének ösztönzését (illetve a versenyképes technológiák megvásárlását és adaptálását), az új vagy továbbfejlesztett termékek hasznosítását, piaci bevezetését és a kapcsolódó márkaépítés támogatását.

A nemzetközi jelentőségű tudásintenzív, innovatív tevékenység ösztönzése érdekében innovációs klaszterek, technológiai platformok, valamint innovációs és technológiai parkok („science parkok”) létrehozásának támogatására is sor kerül, elsősorban a meglévő K+F+I együttműködések és (egyetemi, illetve ipari parki) szolgáltató infrastruktúra bázisán.

7.5. Horizontális célok megvalósulását szolgáló vállalkozásfejlesztési eszközök

7.5.1. Közvetlen munkahelyteremtés

A kis- és középvállalkozás-fejlesztési stratégia egyik fő célja, hogy elősegítse a gazdaság növekedését, ezáltal növelje a munkaerő iránti keresletet, új munkahelyeket hozzon létre, és hozzájáruljon ahhoz, hogy a munkahelyek betöltéséhez rendelkezésre álljon a megfelelő minőségű emberi erőforrás. A foglalkoztatási aktivitás növelése, az emberi erőforrások fejlesztése, és az ehhez szükséges intézményi reformok sikeres megvalósítása érdekében különböző programokat kívánunk működtetni. A kis- és középvállalkozások működési kereteinek javításán belül külön figyelmet kell szentelni az első alkalmazott felvételének egyszerűbbé tételére.

7.5.2. Külpiaci megjelenés ösztönzése

A magyar Kormány hatályos, 2005-ben elfogadott középtávú külgazdasági stratégiája megállapította, hogy a magyar gazdaság beruházás- és exportvezérelt növekedési pályán tartásához a külföldi működő-tőke beáramlás ütemének fokozása, korszerű exportösztönzés, illetve ágazati és relációs politika szükséges. A külgazdasági stratégia operatív megvalósítója a Gazdasági és Közlekedési Minisztérium háttérintézményeként működő ITDH Magyar Befektetési és Kereskedelemfejlesztési Kht. Az ITDH üzlet- és kereskedelemfejlesztési tevékenységének célpiaca elsősorban a hazai kkv-szektor, hiszen ez az a vállalati kör, amely alapvetően alulfinanszírozott, nem rendelkezik saját külpiaci szervezettel, úgy-

nökhálózattal, viszont képes arra, hogy a nemzetközi piacon is versenyképes termékeket állítson elő, illetve fejlődésében a külföldre történő befektetés új erőforrásokat mozgósíthat. Állami kereskedelemfejlesztési és befektetésösztönzési eszközökkel növelhető a kis- és középvállalkozások exportból való részesedése, külföldi működőtőke-befektetéseinek növelése, hiszen a KKV-k a gazdaság többi területén betöltött szerepük révén (foglalkoztatás, GDP) alkalmassá tehetők az exportban betöltött szerep növelésére, és így a gazdaság általános növekedésére, versenyképességére kifejtett hatásuk is pozitív lehet.

Az exportbővítő stratégiát követő vállalkozások *központi, intézményes segítséget* is várnak céljaik megvalósításához, többek közt az exportlehetőségek felkutatásához, üzleti partnerkereséshez- és közvetítéshez, a marketing munka támogatásához és a külpiaci információkhoz jutáshoz. Az ITDH ezeknek a vállalkozásoknak biztosít információt, programokat, kapcsolati tőkét, tanácsadást és meghatározott esetekben pályázati úton elnyerhető vissza nem térítendő pénzügyi támogatást kiállításokon, üzletember-találkozókon való részvételhez, valamint beszállító-támogatási tevékenysége mellett a magyar vállalatok tőkekihelyezési aktivitását segítő programokat is megvalósít.

A külgazdasági stratégia része az áru- és szolgáltatásexport bővítése érdekében – összhangban a mindenkor hatályos nemzetközi kötelezettségvállalásokkal – a jogszabályi háttér továbbfejlesztésével is lehetővé kell tenni olyan termékek bevezetését a Magyar Export-Import Bank Rt. (Eximbank) és a Magyar Exporthitelbiztosító Rt. (Mehib Rt.) számára, amelyekkel meg tudják őrizni, illetve javítani tudják versenyképességüket az Európai Unió hasonló profillal rendelkező intézményeivel szemben.

További fontos szerepe van a KKV-k országhatárokon túli piacokon történő érvényesülésében a gazdaságdiplomáciai eszközök hatékony alkalmazásának. Az állam ezzel hatékonyan járulhat hozzá a KKV-k regionális-globális gazdaságba történő beilleszkedéséhez, az abból való haszonszerzéshez.

7.6. A programelemek összekapcsolása, szinergiája

Néhány kiemelt területen az egyes programelemek összekapcsolásával szinergikus hatások érhetők el. A legfontosabb területeken, a következő szinergikus hatásokkal számolunk.

Mikrohitel-program. A külső források felhasználásában tapasztalatlan vállalkozók a hitelt és a tanácsadást egyidejűleg kapják. A mikrofinanszírozó szervezetek kockázatkezelési kapacitását képzéssel fejlesztjük. Az inkubátorházakban, ipari parkokban, logisztikai központokban és ipari park címmel nem rendelkező telephelyeken infrastruktúrával is kombinálhatók a szolgáltatások.

Az innovációs folyamat támogatása. Inkubációs szolgáltatások, telephely és tőke, valamint hitelfinanszírozás az innováció piaci bevezetéséhez. Az innovációs folyamat egyes

szakaszainak problémáit olyan módon segítenek megoldani az innovációs inkubátorok, hogy egyben szelektálják is a vállalkozásokat.

A közvetlen támogatások a többi programelemhez szorosan kapcsolódó célokat szolgálnak, és felhasználásuk a finanszírozási, képzési, oktatási, információs és infrastruktúra-fejlesztési intézkedésekhez kapcsolódik.

7.7. A kis- és középvállalkozás-fejlesztési eszközök a vállalkozások mérete szerint

A következő ábrán az eszközcsoportokat és programelemeket a *vállalkozások mérete* szerint csoportosítva mutatjuk be, figyelembe véve, hogy a csoportok között nem mindig éles a határvonal.

A kis- és középvállalkozás-fejlesztési eszközök összefoglaló mátrixa a vállalkozások mérete szerint			
Eszközcsoportok/ programelemek	Mikro	Kis	Közepes
Támogató szabályozási környezet kialakítása	Üzleti környezet fejlesztése, vállalkozások működési feltételeinek javítása. A vállalkozások működési költségeinek csökkentése, a gazdálkodás akadályainak mérséklése. (A cég- és adóadminisztráció egyszerűsítése, a vállalkozások jogbiztonságának növelése, a pénzügyi működési feltételek javítása, a verseny tisztaságának, átláthatóságának biztosítása.)		
Közfinanszírozással működtetett eszközök			
Kötött célú állami támogatások			
Egyedi támogatás, pályázatok (beruházások, innovatív tevékenység folytatásának ösztönzése)	Konkrét horizontális gazdaságpolitikai célokhoz (innováció, kutatás-fejlesztés, foglalkoztatás növelése, beruházások elősegítése, hátrányos helyzetű kistérségek felzárkóztatása) kötötten, egyszerűbb, átlátható eljárásokkal.		
Üzleti és IKT infrastruktúra	Kezdő vállalkozásoknak inkubátorok.	Ipari parkok. Logisztikai központok. Kutatási és fejlesztési kapacitások szolgáltatásainak igénybevétele. Tudásközpontok és vállalkozások kapcsolatainak erősítése.	
Vállalati folyamatok informatizálása	Vállalatirányítási szolgáltatások igénybe vételének ösztönzése. E-kereskedelem fejlesztése. Közös igénybe vett gazdasági és műszaki szolgáltatások (hálózatosodás beleértve a klaszterek fejlesztését).		Vállalati folyamatmenedzsment, E-keres-kedelem fejlesztése. Beszállítóvá váláshoz szükséges menedzsment-tudás megszerzése.
Oktatás, képzés, tanácsadás, információ	Mikrofinanszírozáshoz kapcsolódó egyedi igényre szabott képzés és tanácsadás. Innováció kezdeti szakaszának előmozdítása, mentorálás.	Innovációs folyamat piaci bevezetéssel kapcsolatos döntéseinek támogatása. Ágazat-specifikus tanácsadás, külföldi legjobb gyakorlatokra épülő tapasztalatcsere elősegítése.	Külpiaci megjelenés, jelenlét elősegítése, vásárokon történő megjelenés támogatásával, piaci információval, tanáccsal.
Államilag támogatott finanszírozó eszközök			
Hitelprogramok	Mikrofinanszírozás.	Árfolyam-garancia kereskedelmi banki hitelekhez.	
Hitelgarancia	Mikrohitelező szervezetek portfólióinak garantálása.	Hitelfedezettel korlátozottan rendelkező vállalkozások kereskedelmi banki hiteleinek garantálása.	
Tőkeprogramok	Magvető tőke a magánbefektetők bevonásával.	A magánbefektetők társfinanszírozásán keresztül történő befektetés, döntően a korai szakaszban.	

PÉNZÜGYI TERV

Jelen pénzügyi fejezetben az egyes fejlesztendő területek eltérő természetéből adódóan eltérő logikájú pénzügyi terveket mutatunk be, amelyek részben többlet külső forrás elérését (finanszírozás, tudás, vállalkozói infrastruktúra fejlesztése), részben költségmegtakarítást (szabályozási környezet javítása) jelentenek a vállalkozások számára. A kis- és középvállalkozások fejlesztését célzó főbb eszközökre fordítandó, illetve a vállalkozások számára ezek segítségével elérhetővé váló, döntően az Európai Uniótól származó forrásokat táblázatos formában foglaljuk össze:

A kis- és középvállalkozások fejlesztését szolgáló eszközök főbb csoportjainak megoszlása a felhasználni tervezett források, és a vállalkozások számára elérhető külső források szerint, 2007–2013

Megnevezés	Támogatás típusa	Felhasználni tervezett forrás (2007–2013) (Mrd Ft)	Megoszlás a felhasználni tervezett források szerint (%)	Vállalkozások számára elérhető költségmegtakarítás és többlet forrás (Mrd Ft)*	Megoszlás az elérhető többlet források szerint (%)
Szabályozási környezet	KB	115,43	9,67	875,00	29,70
Finanszírozás		453,64	38,01	1446,58	49,11
<i>Ebből</i>					
Beruházás segítése	VNT	242,00	20,27	242,00	8,21
Mikrofinanszírozás	VT	85,53	7,16	342,12	11,61
Garancia	VT	76,28	6,39	762,80	25,89
Tőke	VT	49,83	4,17	99,66	3,38
Tudás	VNT	252,53	21,16	252,53	8,57
Vállalkozói infrastruktúra	VNT	371,77	31,16	371,77	12,62
Összesen		1 193,33	100,00	2 945,88	100,00

VNT= vissza nem térítendő támogatás, VT= visszatérítendő támogatás, KB=Kormányzati beruházás

*A vállalkozásbarát szabályozási környezet megteremtése érdekében a vállalkozások adminisztrációs terheinek csökkentését tűztük ki célul. A táblázatban a szabályozási környezethez kapcsolódóan feltüntetett 875 milliárd forint az Üzletre hangolva program célkitűzéseinek megvalósulása esetén várható költségmegtakarítást jelent.

A finanszírozással, tudással, vállalkozói infrastruktúrával kapcsolatban szereplő összegek a hazai forrásból, és az Európai Unió társfinanszírozásával meghirdetett fejlesztési eszközök keretében a vállalkozások számára elérhető többletforrásokat jelölik.

8.1. Támogató szabályozási környezet megteremtésének finanszírozása

A támogató szabályozási környezet megteremtése érdekében az Üzletre hangolva program keretében már 2007. évtől megkezdődött olyan jogszabályi módosítások és fejlesztéspolitikai intézkedések megvalósítása, amelyeknek érezhető hatása lesz mind a vállalkozók versenyképességére, mind a központi költségvetésre a következő időszakban. Ennek végrehajtását szolgálja az Üzleti környezet fejlesztése fejezeti kezelésű előirányzat, amely a programban meghatározott beavatkozási területeken felmérések, hatástanulmányok készítését, a vállalkozásokat segítő információs portálok és pontok létrehozását és működtetését, valamint képzések finanszírozását teszi lehetővé. A 2007. évben rendelkezésre álló 250 millió forint közel fele kutatások, tanulmányok, és felmérések készítésére nyújt lehetőséget. Ezenkívül honlapfejlesztés, szakértők, eseti szakértők igénybevétele, szemináriumok és tanulmányutak szervezése szerepel a 2007. évi intézkedésekben. A program idei lezárásaként egy értékelő dokumentum is elkészül.

A támogató szabályozási környezet megteremtésének finanszírozása a hazai forrású Üzleti környezet fejlesztése fejezeti kezelésű cél előirányzat mellett az Európai Unió társfinanszírozásával az ÚMFT keretében meghirdetett Elektronikus Közigazgatás Operatív Program (EKOP) és az Államreform Operatív Program (ÁROP) forrásaiból áll.

Az ÁROP érintett támogatási konstrukciói:

- az EU 27-ből a Közigazgatási ügyintézési eljárások egyszerűsítése
- és a Dereguláció.

Az EKOP érintett támogatási konstrukciói:

- a cégbírószági ügyintézés elektronizálása
- Cégbírószági és céginformációs rendszerek továbbfejlesztése és korszerűsítése
- adófolyószámlák korszerűsítése
- Adóalany centrikus adatszolgáltatási modell megvalósítása
- Ellenőrzés Informatikai Korszerűsítése az APEH-ban projekt
- Központi Gazdálkodási Rendszer kiépítése
- Költségvetés Gazdálkodási Rendszer
- az okmányirodai ügyintézés elektronizálása
- a vámügyintézés elektronizálása
- vám eljárásokhoz és árumozgáshoz kapcsolódó magyarországi egyablakos ügyintézés megteremtése
- előkészítési tevékenységek támogatása az elektronikus ügyintézés kiszélesítése érdekében
- elektronikus fizetés megvalósítása
- Központi elektronikus fizetési megoldás (e-Fiz)
- központi rendszer (ügyfélkapu) infrastrukturális fejlesztése
- A Központi Elektronikus Szolgáltató rendszer bővítése és a közművesített közszolgáltatások kialakítása, valamint szolgáltatásfejlesztése.

Az intézkedések egy része anyagi forrás felhasználása nélkül, a jogszabályalkotásba épített versenyképességi szempontrendszer következetes érvényre juttatásával is megvalósítható.

Az ÁROP-ban és EKOP-ban kifejezetten a kis- és középvállalkozásokra vonatkozó intézkedések tekintetében nem állnak rendelkezésre a pénzügyi tervezés keretszámai, ezért a pénzügyi táblában ezen operatív programok szabályozási környezet javítását célzó teljes prioritása keretében rendelkezésre álló források szerepelnek.

8.2. Finanszírozási források bővítésének finanszírozása

A kis- és középvállalkozások finanszírozási forráshoz jutásának javítását kedvezményes, visszatérítendő pénzügyi, és vissza nem térítendő pályázati konstrukciók egyaránt szolgálják. A konstrukciók meghirdetésére az Európai Unió forrásait is magában foglaló Gazdaságfejlesztési Operatív Program, Közép-magyarországi Operatív Program és a tisztán hazai forrású Kis- és Középvállalkozói Célelőirányzat keretében állnak források rendelkezésre.

A visszatérítendő finanszírozási programok nagy forrásáttele következtében a vállalkozások számára elérhető külső források zömét a kedvezményes pénzügyi konstrukciók nyújtják majd. A pénzügyi programok keretében mikrohitel, garanciaeszközök és tőkeprogramok kerülnek meghirdetésre.

Mikrofinanszírozás:

A mikrohitelezésre szánt 85 milliárd forint részben refinanszírozást, részben garancia-vállalást szolgál. Ebben az esetben a részleges közvetlen refinanszírozás, és a nagyobb arányú garanciavállalás miatt csak 4-szeres áttétellel számolva 342 milliárd forint hitel kihelyezése válik lehetővé.

Garanciaeszköz:

A kis- és középvállalkozások középtávú finanszírozását kereskedelmi banki hitelhez jutás révén elősegítő garanciaeszköz esetében 10-szeres áttétellel számolunk, mivel a beváltott nettó garancia forrásai 10-szeres tőkeáttételt tesznek lehetővé. Vagyis egységnyi forrás egy év alatt 10 egységnyi hitelkihelyezést tesz lehetővé. A garanciaprogramokra szánt 76 milliárd forint így 762 milliárd forint hitelkihelyezést tesz lehetővé hét év alatt.

Tőkeprogram:

A tőkeprogramra szánt közel 50 milliárd forint további mintegy 50 milliárd forint magánbefektetői forrást von be, vagyis összesen közel 100 milliárd forint külső forrás kerülhet a kis- és középvállalkozásokhoz.

8.3. Vállalkozói tudás fejlesztésének finanszírozása

A vállalkozói tudás fejlesztésének forrásait az Európai Unió forrásait is tartalmazó Gazdaságfejlesztési Operatív Program és a Közép-magyarországi Operatív Program vállalatirányítási (vállalati folyamatmenedzsment; minőség és egyéb irányítási rendszerek; e-kereskedelem), képzési-tanácsadási (üzleti, piacfejlesztési tanácsadás; pénzügyi programokhoz kapcsolódó tanácsadás) intézkedései, az egyes Regionális Operatív Programok (üzleti tanácsadás) tanácsadási, valamint a Társadalmi Megújulás Operatív Program vállalkozásokat érintő képzési (munkahelyi képzés) intézkedései adják.

A Társadalmi Megújulás Operatív Program keretében az operatív program tudást fejlesztő prioritása a kis- és középvállalkozások képzését segítő intézkedések mellett a lakosság képzését támogató intézkedéseket is tartalmaz, mivel ezek is hozzájárulnak a kis- és középvállalkozások, valamint alkalmazottaik tudásbázisának fejlesztéséhez.

8.4. Vállalkozói infrastruktúra fejlesztésének finanszírozása

Az infrastruktúra fejlesztésének finanszírozása a Gazdaságfejlesztési Operatív Program és a Közép-magyarországi Operatív Program kutatás-fejlesztési intézkedései, valamint a vállalati IKT fejlesztési konstrukciók, a szélessávú hálózati infrastruktúra és a logisztikai szolgáltatások fejlesztése intézkedések EU által társfinanszírozott forrásaiból, továbbá a Kutatási és Technológiai Innovációs Alap (hazai innováció, nemzetközi együttműködések) rendelkezésre álló forrásaiból történik.

MEGVALÓSÍTÁS ÉS MONITORING

9.1. Megvalósítás

Az integrált kis- és középvállalkozási stratégiához nem készül átfogó intézkedési terv, illetve akcióterv, mivel a stratégia egyes részterületeinek külön-külön vannak eltérő jellegű, az adott részterületet átfogó, elfogadott intézkedési/cselekvési tervei. Így az integrált stratégia végrehajtása számára ezek az elfogadott intézkedési/cselekvési tervek együttesen nyújtanak alapot.

Az állam a közvetlen erőforrás-allokációban egyre csökkenő mértékben vesz részt, szerepe a szabályozásra és a felügyeletre korlátozódik. A programok működésének hatékonyságát elsősorban a végrehajtó szervezetek érdekeltsége határozza meg, az adminisztratív kontroll szerepe másodlagos. Az erőforrás-allokációval kapcsolatos konkrét döntések többsége alacsonyabb szintre, a végrehajtó szervezetekhez kerül, a hozzá tartozó felelősséggel együtt.

9.1.1. Támogató szabályozási környezet megteremtéséhez kapcsolódó intézkedések megvalósítása

A megvalósításban az érintett minisztériumok, hatóságok együttműködésben vesznek részt. Az intézkedések végrehajtása a Kormány által elfogadott felelősségi rendszerben történik, melynek során a kormányzati munkamegosztásból adódó felelősségi körök nem sérülhetnek.

A támogató szabályozási környezet megteremtését szolgáló működési szervezet a GKM Üzletre hangolva programjának példáján bemutatva a tervek szerint az alábbi módon épül fel:

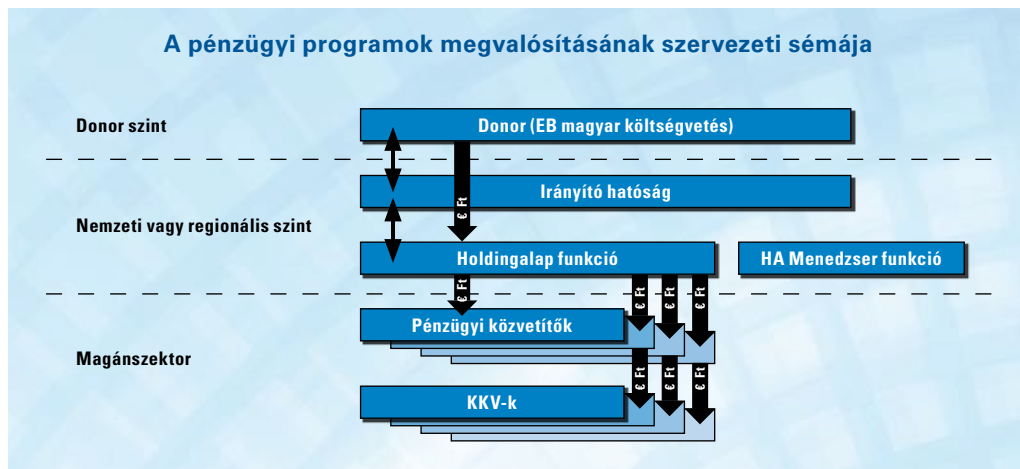
Az egyes alprojektek tartalmi meghatározása az ún. alapidokumentumokban kerül rögzítésre. Az alprojektek lezárásakor alprojekt záródokumentum készül, mely az eredményesség vizsgálatán túl tartalmazza az alprojekt költségeivel való elszámolást, az alprojekt tevékenységének átfogó minősítését és a jövőben hasznosítható tapasztalatok megfogalmazását is. A záródokumentum a minőségbiztosítást követően a projektvezető és a projektigazgató által jóváhagyásra kerül.

9.1.2. Finanszírozási források bővítésének megvalósítása

A pénzügyi programok keretében kedvezményes beruházási- és forgóeszközhitelt, a vállalkozások hitelhez jutásának könnyítése érdekében garanciát, biztosítást és tőkéhez jutásuk érdekében tőkebefektetési programokat kívánunk a vállalkozások számára elérhetővé tenni.

A pénzügyi programok finanszírozása egy holdingalaptól¹⁷ történik. Az alap eszközcsoportonként változó formában járul hozzá a pénzügyi programok működtetéséhez. A holdingalap kezelője a Magyar Vállalkozásfinanszírozási Zrt.

Legfontosabb tevékenységei: hitelkeret nyújtása a finanszírozó szervezeteknek, illetve kisebb mértékben kockázati tőkealapok társfinanszírozása, egyedi, illetve portfóliogarancia vállalása, technikai segítségnyújtás. Az alap alkalmazza a lépcsőzetes finanszírozás eszközét, és csak a jó eredményt nyújtó szervezetek forrásainak bővítéséhez járul hozzá. A holdingalap kezelője jellemzően nem áll kapcsolatban a vállalkozásokkal, a programokat pénzügyi közvetítők bevonásával valósítja meg.

¹⁷ Holdingalap és holdingalap-kezelő alatt az Európai Regionális Fejlesztési Alapra, az Európai Szociális Alapra és a Kohéziós Alapra vonatkozó általános rendelkezések megállapításáról szóló 1083/2006/EK tanácsi rendelet 4. szakasz 44. cikkében, valamint fenti rendelet és az Európai Regionális Fejlesztési Alapról szóló 1080/2006/EK európai parlamenti és a tanácsi rendelet végrehajtására vonatkozó szabályok meghatározásáról szóló 1828/2006/EK Bizottsági Rendelet pénzügyi konstrukciókról szóló 8. szakasz 43. cikkének (2) bekezdésében és 44. cikkében meghatározott holdingalap funkciót és nem jogi formát értünk.

A holdingalap kezelője nyílt eljárás keretében választja ki a programban résztvevő pénzügyi közvetítőket, majd az adott eszköz sajátosságainak megfelelő tartalmú (például refinanszírozásra, garanciavállalásra, tőkealapokhoz való hozzájárulásra vonatkozó) szerződést köt velük. A holdingalap kezelője folyamatosan követi az egyes szerződések keretében működtetett programok megvalósítását, eredményességét, hatékonyságát. A lehetséges végrehajtók köre különösen az időszak elején nyitott, ami lehetővé teszi a folyamatos értékelést és az esetleg szükséges változásokat. A nyílt rendszer fő célja a végrehajtás hatékonyságának biztosítása.

A program ismertté tétele és sikeres működtetése érdekében jelentős mértékben számítunk a jelenleg is működő, érdekképviselői szervezetekre, gazdasági kamarákra, és vállalkozásfejlesztési szervezetekre, ipari parkokra, inkubátorokra, de új szervezetek bekapcsolódását is lehetségesnek tartjuk.

A programhoz kapcsolódóan finanszírozzuk a végrehajtó szervezetek szakembereinek képzését a külföldi tapasztalatok alapján kialakítható legjobb kockázatkezelési gyakorlatok elsajátítására.

A pénzügyi programok megvalósításának nyomon követéséért a Magyar Vállalkozás-finanszírozási Zrt. a felelős.

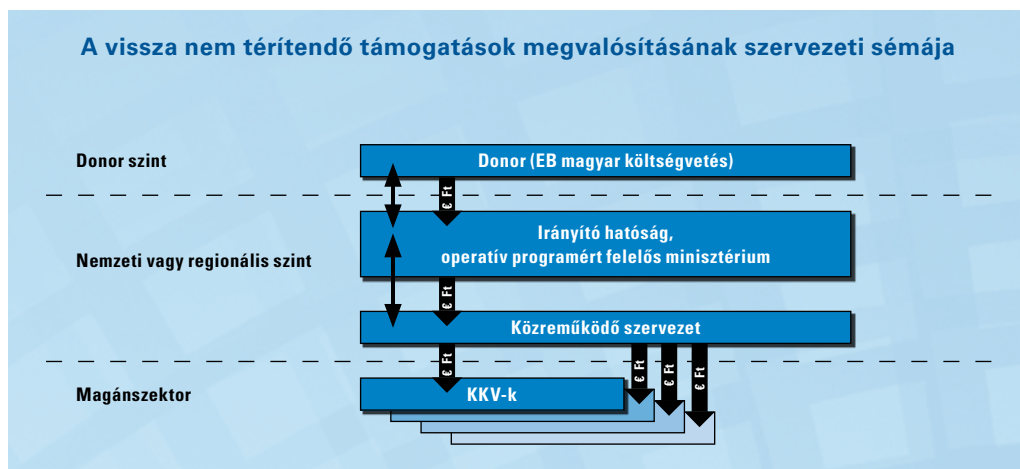
Összességében a vállalkozás-fejlesztési intézményrendszer átalakítása módot ad arra, hogy a kis- és középvállalkozások gyorsabban és egyszerűbben jussanak támogatásokhoz, csökkenjen az állami támogatási hálózat működési költsége.

9.1.3. A tudás és infrastruktúra fejlesztését célzó, kötött állami támogatási programok megvalósítása

A kötött célú állami támogatások révén a vállalkozások beruházási, és innovatív tevékenységét kívánjuk ösztönözni, elősegítjük vállalatirányítási rendszerek alkalmazását, lehetővé tesszük a vállalkozásoknak a képzésben való részvételt és a tanácsadás igénybe vételét. Elő kívánjuk segíteni az új munkahelyek létrehozását, megfelelő ismeretekkel, szaktudással rendelkező humán-erőforrás meglétét, a kis- és középvállalkozások külföldön való megjelenését.

A vissza nem térítendő támogatások működtetése érdekében megvalósult a *vállalkozásfejlesztési intézményrendszer integrációja*, sor került az egyablakos vállalkozói támogatásközvetítő intézményrendszer létrehozására, ami a vállalkozások számára egyszerűbb, átláthatóbb eljárásokat eredményez. A szervezeti rendszerben történt változtatások eredményeként a feladatok ellátásának hatékonysága javul, a relatív költségek csökkennek. Az alkalmazott eljárások működési normái azonosak lesznek minden pályázati kiírás esetében.

A vissza nem térítendő támogatások megvalósításának szervezeti sémája

A vissza nem térítendő támogatási konstrukciók végrehajtásában a közreműködő szervezeti szerepet a Magyar Fejlesztési Bank tulajdonában lévő közreműködő szervezet tölti be. A Kormány döntése alapján az MFB Rt. 2006. szeptemberében hozta létre a Magyar Gazdaságfejlesztési Központ Zrt.-t, melybe integrálásra került a Magyar Vállalkozásfejlesztési Kht., az IT Információs Társadalom Informatikai és Távközlési Szolgáltató Kht. és az MFB támogatásközvetítési tevékenysége teljes mértékben, továbbá a Kutatásfejlesztési Pályázati Iroda uniós pályázatokkal kapcsolatos feladatai, személyi állománya és hálózati infrastruktúrája.

A vissza nem térítendő támogatások fejlesztési forrásainak szabályos, eredményes és hatékony felhasználása érdekében külön monitoring rendszer működik monitoring bizottságokkal. A közösségi forrásból működtetett vissza nem térítendő támogatások nyomon követését, mérését (monitoring indikátorok segítségével) és értékelését a Nemzeti Fejlesztési Ügynökség látja el. Ennek keretében rendszeres végrehajtási jelentésekben és tanulmányokban számol be a Kormánynak.

9.2. Monitoring

9.2.1. Bevezetés

A stratégiában megfogalmazott célok megvalósítását és végrehajtását minden egyes beavatkozási területen következetes monitoring lépésekkel kívánjuk biztosítani. A stratégiai monitoring célja a kis- és középvállalkozások versenyképességének növelése érdekében meghirdetett programok, kezdeményezések nyomon követése, az eredmények számbavétele és értékelése.

A kis- és középvállalati szféra helyzetének alakulását, a bekövetkezett változások folyamatos nyomon követését és elemzését szolgálja a magyarországi vállalkozások pénzügyi helyzetének, teljesítményének elemzéséhez – tíz éve működtetett – monitoring-rendszer.

Az eredményeket éves jelentések formájában rendszeres időközönként publikáljuk.

A kkv-fejlesztési stratégia egységes monitoring rendszerének célja valamennyi, a stratégia megvalósulásának szempontjából releváns adat, információ szisztematikus összegyűjtése, feldolgozása, továbbá visszacsatolása a tervezési folyamatba.

Emellett a kis- és középvállalkozásokról, fejlődésük támogatásáról szóló 2004. évi XXXIV. törvény 12. §-a szerint a Kormány két évente az Országgyűlés elé terjeszti a gazdasági miniszter által kidolgozott, a kis- és középvállalkozások helyzetét, gazdálkodási feltételrendszerét bemutató jelentést. A jelentésben bemutatásra kerül, hogy a vállalkozás-fejlesztési stratégiában kitűzött célok megvalósulása érdekében milyen intézkedéseket hozott a kormányzat valamint ismertetésre kerülnek a kis- és középvállalkozások részére nyújtott állami támogatások.

A stratégiába foglalt beavatkozásokat több program valósítja meg. Ilyen például az Üzletre hangolva program vagy a TTI stratégia és a hozzájuk tartozó cselekvési tervek, vagy a 2007–13-as időszakra szóló, a kkv-stratégia szempontjából releváns Operatív Programok (GOP, EKOP, TÁMOP, ÁROP, TIOP, ROP-ok) pályázati konstrukciói.

Mind az Operatív Programok, mind a hazai finanszírozási programok rendelkeznek programszintű, részletesen kidolgozott és következetesen működtetett monitoring rendszerrel.

A stratégia megvalósításának monitoringjáért a Gazdasági és Közlekedési Minisztérium felelős.

9.2.2. Előrehaladás mérése

Az előrehaladás a célkitűzés fejezetben meghatározott célokhoz rendelt indikátorok mentén történik. Az indikátorral nem rendelkező célok esetén egyéb, kvalitatív módszerek alkalmazásával, közvetett indikátorok illetve szakértői becslések és további értékelések segítségével célszerű meghatározni az előrehaladás mértékét.

Az előrehaladás mérésének eszköze alapvetően a korábbiakban már említett monitoring adatbázis, amely összegyűjti és rendszerezi mindazon adatokat és információkat, amelyek a kis- és közepes vállalkozói szektorról szólnak. A rendszer részben külföldi és magyar adatforrásokra (KSH, APEH, MNB, PSZÁF, PM, Közbiztosítási Tanácsa, a vállalkozások fejlesztését támogató szervezetek adatai, az Európai Unió, OECD, EBRD, World Bank, UNECE stb. adatbankjai) és azok speciális feldolgozására épül, valamint magába foglalja a hazai KKV-k körében végzett standardizált felméréseket. Jelen stratégia céljaihoz kapcsolódó indikátorok nyomon követését ez az adatbázis hivatott biztosítani.

A monitoring rendszer az adatbázisba érkező releváns indikátorok alapján folyamatosan méri a célok mentén történő előrehaladást.

9.2.3. Adatgyűjtés

A következő táblázat bemutatja, hogy milyen adatokat, milyen rendszerességgel szükséges mérni annak érdekében, hogy a célok teljesülése nyomon követhető legyen, és a rendszerbe történő esetleges beavatkozások jelentős csúszás nélkül megvalósulhassanak. A kvantitatív adatok forrása minden esetben az egységes monitoring adatbázis, a kvalitatív értékelések elkészítésért és ezen célok méréséért a monitoring szervezet vezetője felelős.

A stratégiában kitűzött célok megvalósításának indikátorai				
Cél	Indikátor	Alapérték	Célérték	Mérés gyakorisága
KKV-k gazdasági teljesítményének növekedése	KKV-k által termelt bruttó hozzáadott érték (BHÉ)	52% (2005)	55% (2013)	Évente
Versenyképes közherviselés	Adó- és járulékbévételek GDP-hez viszonyított aránya	38,1% (2007)	36,6% (2013)	Évente
	Magas adó- és járuléktérhek intenzitási mutatója felmérés alapján	77 pont (2007)	65 pont (2013)	Évente
Állami szabályozásból adódó adminisztrációs terhek csökkenése	Adminisztrációs terhek költségének aránya a GDP százalékában	4,5% (2007)	3,5% (2013)	Évente
Gazdálkodási és jogbiztonság erősödése	Gazdasági szabályozás kiszámíthatatlansága intenzitási mutató felmérés alapján	63 pont (2007)	49 pont (2013)	Évente
Magasabb finanszírozási kockázatu termékek körének bővítése	Külső forrást bevonni képes KKV-k aránya	20% (2005)	30% (2013)	Évente
KKV-k felhalmozásának növelése	Felhalmozási célú saját források a bruttó hozzáadott érték százalékában	42,1% (2005)	45,1% (2013)	Évente
KKV-k likviditásának javulása	Kvalitatív mutató	na	na	–
Vállalkozók és alkalmazottaik ismereteinek bővülése	Képzésben résztvevő vállalkozások aránya	27,6% (2007)	35% (2013)	Évente
Vállalkozói készség fejlesztése	Kvalitatív mutató	na	na	–
Üzleti és K+F infrastruktúra fejlődése	Menedzsment szolgáltatást vásárló KKV-k aránya	76% (2007)	85% (2013)	Évente
	Ipari parkok betelepítettsége	50% (2005)	65% (2013)	Évente
IKT infrastruktúra és használat fejlődése	e-Business index változása (a legjobb eredményt elérő uniós tagállam indexének %-ban)	56% (2006)	70% (2013)	Évente
	Integrált vállalatirányítási rendszerrel rendelkező 5 főnél magasabb foglalkoztatotti létszámmal rendelkező vállalkozások aránya	10% (2006)	25% (2013)	Évente

A stratégiában kitűzött célok megvalósításának indikátorai				
Cél	Indikátor	Alapérték	Célérték	Mérés gyakorisága
Javuló termelékenység	Egy alkalmazottra jutó bruttó hozzáadott érték	12 000 EUR (2005)	15 600 EUR (2013)	Évente
Bővülő foglalkoztatás	KKV-k foglalkoztatásból való részesedése	69% (2005)	69% (2013)	Évente
Integrálódás a globális gazdaságba	KKV-k exportból való részesedése	35% (2005)	37% (2013)	Évente
Hatékonyabb vállalatok közötti együttműködés	Együttműködésben részt vevő vállalkozások aránya	49,8% (2007)	60% (2013)	Évente

9.2.4. Jelentések, értékelések

Az előrehaladásra vonatkozó információk az adatbázishoz rendelt, erre a célra kialakított lekérdezéseken keresztül érhetők el, illetve egyéb értékelésekre alapozottak. A monitoringgal kapcsolatos jelentések és ezek ütemezése a következő:

- A kkv-stratégia megvalósulásáról *éves jelentés* kerül összeállításra, amely egységes struktúrában tartalmazza a kkv-szektor helyzetét és a stratégia megvalósulásának átfogó értékelését az indikátorok, szakértői elemzések és nemzetközi benchmarkok segítségével.
- Összhangban a stratégia által lefedett (nagy részben EU-s) programokkal, a stratégia *közbenső értékelésének* elkészítésére 2010 első negyedévében kerül sor.

Az éves előrehaladási jelentések nyilvánosak. Az előrehaladási jelentések a stratégiai céljai mentén mutatják be az elmúlt év és a stratégia teljes időtartamára értelmezett és prognosztizált eredményeket.

9.3. Partnerség

Tekintettel a kis- és középvállalkozások gazdasági életben játszott jelentős szerepére a vállalkozások működési feltételeinek megkönnyítése, és hatékony vállalkozásfejlesztési programok kidolgozása érdekében elengedhetetlen a szakmaiságot és a bizalmat garantáló folyamatos párbeszéd a vállalkozásokat képviselő szervezetekkel. Ennek érdekében jelentős kormányzati intézkedések, programok kidolgozása kapcsán biztosítani kell a szakmai szervezetek számára a teljes folyamat során az információáramlást és az együttműködés lehetőségét.

Törekedni kell arra, hogy a kkv-szervezetek közcélú feladatok ellátásában nagyobb szerepet kaphassanak. Ennek érdekében ezen szervezetek bevonása, vállalkozásfejlesztési tevékenységük egységes elvek mentén történő célzott támogatása szükséges.

A vállalkozásokat képviselő szervezetek közül kiemelt jelentőséggel bír a Versenyképességi Tanács, valamint a Vállalkozásfejlesztési Tanács. A Vállalkozásfejlesztési Tanács 1995. decemberében alakult meg. A szervezet feladatkörét, tagjait és működését jelenleg a kis- és középvállalkozásokról, fejlődésük támogatásáról szóló 2004. évi XXXIV. törvény határozza meg.

A Vállalkozásfejlesztési Tanács részt vesz a kkv-fejlesztési stratégia alakításában, ennek keretében:

- a) javaslatot tesz a kkv-fejlesztési stratégia megalapozását szolgáló szakmai programokra és intézkedésekre,
- b) véleményezi a KKV-k fejlesztése céljából kialakított szakmai programokat,
- c) javaslatot tesz a célleírányzatból támogatandó célokra és a források célok közötti felosztási arányaira, különös tekintettel arra, hogy a mikro- és kisvállalkozások is megfelelő mértékben részesüljenek a támogatásokból,
- d) értékeli a központi államigazgatási szervek és kkv-fejlesztési szervezetek költségvetési forrás felhasználásával működtetett programjainak hatékonyságát, valamint összehangját a kkv-fejlesztési stratégiával,
- e) értékeli a KKV-k részesedésének mértékét a költségvetési támogatásokból, a vállalkozói hitelekben, valamint a közbeszerzésekből,
- f) véleményezi a KKV-kat érintő törvénytervezeteket.

A Vállalkozásfejlesztési Tanács tagjai a társtárca képviselői, kamarák és a vállalkozói érdekképviselők elnökei. Tanácskozási joggal további érintettek vesznek részt a VT munkájában.

A szabályozási típusú intézkedések megvalósítása a Kormány által jóváhagyott felelősségi rendszerben, az illetékes kormányzati szerv (tárca) feladata. A felelős minisztérium (hivatal) rendszeresen tájékoztatást nyújt a GKM számára, amely megszervezi az eredmények megvitatását a vállalkozói szektor képviselőivel is (Versenyképességi Tanács, Versenyképességi Kerekasztal, Vállalkozásfejlesztési Tanács stb.)

Az ÚMFT vonatkozásában a partnerség elvének alkalmazásával kapcsolatos módszertani feladatok – partnerségi stratégia, partnerségi akciók, partnerségi beszámolók – ellátása a társadalmi egyeztetés kapcsán, a kiemelt partnerekkel történő kapcsolattartás és a partnerek szakmai együttműködésekbe történő bevonása, valamint a partnerség elvének alkalmazásával kapcsolatos stratégia és beszámolók elkészítése a Magyar Kormány és az Európai Bizottság részére rendkívüli fontosságú.

A fejlesztési eszközök sorába tartozó közösségi támogatások előkészítésére, finanszírozására, monitoringjára és értékelésére is a partnerség elve alapján került/kerül sor. Ennek érdekében széles körű társulásokat hoztak létre regionális, helyi, valamint egyéb közigazgatási hatóságok, gazdasági és szociális partnerek és minden illetékes szerv bevonásával.

Az ÚMFT és az operatív programok tájékoztatásra és nyilvánosságra vonatkozó feladatainak ellátásáért a hazai és közösségi jogszabályi követelmények figyelembevételével az NFÜ felel.

A tájékoztatással és nyilvánossággal kapcsolatos tevékenységek megvalósítása mind az intézményrendszer szereplői (NFÜ, közreműködő szervezetek) mind pedig a kedvezményezettek részéről kötelezettségekkel jár, amelyeket az egyes operatív programok tartalmaznak.

A stratégia alapját képező 2007. február 7-én elfogadott, kis- és középvállalkozások fejlesztésének 2007–2013-ra vonatkozó koncepciójáról szóló kormányelőterjesztés kidolgozását 2005-ben széleskörű társadalmi vita és egyeztetések lebonyolításával végeztük el. A koncepció társadalmi egyeztetése több körben a Vállalkozásfejlesztési Tanács és az Országos Érdekegyeztető Tanács keretében történt. Jelen stratégiát ugyancsak megtárgyalta a Vállalkozásfejlesztési Tanács és az Országos Érdekegyeztető Tanács, és azt az egyöntetűen támogatta.

A kkv-fejlesztési stratégia sikerének is egyik kulcsa, hogy megvalósítására a helyi, regionális, ágazati és társadalmi szereplőkkel együttműködve kerül sor. A stratégia végrehajtásáról, megvalósításának eredményeiről a megvalósításért felelős szaktárca rendszeresen beszámol a Vállalkozásfejlesztési Tanácsnak és az Országos Érdekegyeztető Tanácsnak is.

A STRATÉGIA KONZISZTENCIÁJA ÉS KOHERENCIÁJA

10.1. A stratégia konzisztenciája

A kis- és középvállalkozásoknak fontos szerep jut több fontos társadalmi cél elérésében. Hozzájárulhatnak a regionális különbségek csökkentéséhez, a szegénység felszámolásához és a foglalkoztatás növeléséhez. Ezt a szerepüket azonban csak akkor tudják betölteni, ha növelik a jövedelemtermelésüket. A horizontális célok elérését tehát az olyan fejlesztéspolitika tudja csak szolgálni, amelynek a kis- és középvállalkozások *versenyképessége és jövedelemtermelése* áll a középpontjában.

A *hátrányos helyzetű térségek fejlesztésének* egyik alapfeltétele a helyi jövedelemtermelés és foglalkoztatás növelése. Több pozitív külföldi tapasztalat is alátámasztja azt, hogy ennek egyik fontos eszköze a helyi kis- és középvállalkozások fejlesztése, különösen akkor, ha az alkalmazott eszközök megfelelőek a regionális egyenlőtlenségből adódó piaci kudarcok kezelésére. A kis- és középvállalkozások egy lakosra jutó jövedelemtermelésének megoszlása már jelenleg is jóval kiegyenlítettebb, mint a nagyvállalatoké. A legnagyobb regionális különbség a kis- és középvállalkozások esetében kevesebb, mint négyszeres, a nagyvállalatok esetében több mint nyolcszoros. A vidéki régióknál a kis- és középvállalkozások relatív jövedelemtermelése másfélszeres különbséget mutat, a nagyvállalatoknál közel négyszerest. A nemzetközi tapasztalatok szerint a piacfejlesztő, fenntartható vállalkozásfejlesztési programok hatásos eszközei a hátrányos helyzetű területeken működő kisvállalkozások fejlesztésének is, így alkalmazásukkal kis- és középvállalkozások regionális jövedelem-kiegyenlítő hatása tovább erősödhetne. A hátrányos helyzetű térségek szempontjainak figyelembe vételével a pénzügyi eszközök, a támogatások, a vállalkozói infrastruktúra fejlesztése és a képzési, oktatási programok egy-egy terület sajátosságainak megfelelő kombinációja alakítható ki.

A vállalkozásfejlesztés fontos eszköze az alacsony jövedelmű, vagy egyéb okból *hátrányos helyzetű csoportok felzárkóztatásának*. A fenntartható vállalkozásfejlesztési programok különösen alkalmasak arra, hogy növeljék ezeknek a csoportoknak a jöve-

delemtermelési potenciálját, és csökkentsék a jelenleg nagyon magas munkanélküliséget. A részmunkaidő alkalmazása, és a családbarát munkahelyek arányának növekedése fontos eszköz a hátrányos helyzetű csoportok foglalkoztatási esélyeinek javításban. A hátrányos helyzetű térségek fejlesztésénél leírtakhoz hasonlóan az egyes csoportok sajátosságainak megfelelő eszközkombinációkat alakítunk ki.

A szegénység elleni küzdelmet szolgáló programok integrált részét képezi a mikro- és kisvállalkozások fejlesztése.

A fejlesztési politika készítése során – minden egyes részterületen – építettünk az Országos Fejlesztéspolitikai Konceptióra, az Új Magyarország Fejlesztési Tervre, valamint Magyarország Konvergencia Programjára. Ennek megfelelően a stratégia összhangban áll az Új Magyarország Fejlesztési Terv fő célkitűzéseivel, a növekedéssel és foglalkoztatással. A tartós növekedés specifikus céljai, mint a versenyképesség javítása, a gazdaság bázisának szélesítése, az üzleti környezet fejlesztése közül elsősorban – de nem kizárólag – a gazdaság bázisának szélesítését szolgálják. Az ÚMFT végrehajtásában a stratégia végrehajtásához kapcsolódó intézkedések az ÚMFT gazdaságfejlesztési prioritási tengelyében jelennek meg. A kkv-fejlesztési politika illeszkedik a Felülvizsgált Nemzeti Lisszaboni Akcióprogramhoz is. Az Akcióprogram mikrogazdasági fejezetének üzleti környezet dinamizálása prioritásában kapnak helyet a stratégia intézkedései, tervezett beavatkozásai.

A kis- és középvállalkozás-fejlesztési stratégiával összhangban van a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Minisztérium által koordinált Új Magyarország Vidékfejlesztési Program (ÚMVP), mely a mikrovállalkozások fejlesztésére vonatkozóan szintén tartalmaz intézkedéseket. Az ÚMVP – hazai társfinanszírozással együtt – hét év alatt mintegy ezernégyszázmilliárd forintnyi uniós forrás felhasználását teszi lehetővé. Az ÚMVP négy intézkedéscsoportja közül a harmadik intézkedéscsoport (2007–13 között 188 milliárd Ft) célkitűzése, a vidéki területeken az életminőség javítása, valamint a gazdasági tevékenységek diverzifikációjának ösztönzése. Az intézkedéscsoporton belül a források többsége (60%) a szándékok szerint, a vállalkozásfejlesztésben és a vidéki területeken a gazdasági növekedés és a foglalkoztatás elősegítésében hasznosul. Az ÚMVP és az ÚMFT kapcsolódásai mentén a programok tervezésének és végrehajtásának koordinációjára különös figyelmet kell fordítani.

A kis- és középvállalkozás-fejlesztési stratégia a Gazdasági és Közlekedési Minisztérium 2007-ben elfogadott 3 évre szóló stratégiájával összhangban kiemeli az üzleti szféra, ezen belül a kis- és középvállalkozások K+F és innovatív tevékenységének ösztönzését, hangsúlyozza az üzleti környezet javításának fontosságát, a kis- és középvállalkozások finanszírozáshoz, új technológiákhoz való hozzájutásának szükségességét.

Az „Üzletre hangolva” program a kkv-stratégia fontos elemét képezi, melynek során fel-tárássra kerülnek a vállalkozói működést gátló körülmények (pl. a cég- és adóadminisztráció, a vállalkozások jogbiztonsága, a pénzügyi működési feltételek, a verseny tisztasága

stb. területén). A program lényegéből adódóan elsődlegesen a KKV-k érdekeit szolgálja. Minél kisebb egy vállalkozás, relatíve annál nagyobb teherként éli meg a felesleges bürokratikus akadályokat, piaci elégtelenségeket, problémákat. Az itt leírt törekvés kiemelt helyet foglal el az EU Lisszaboni programjában is.

10.2. A stratégia koherenciája

Az integrált stratégiában sor került a kis- és középvállalkozások gazdasági teljesítményének, helyzetének bemutatására, a növekedésüket akadályozó tényezők ismertetésére. A beavatkozási területek meghatározhatósága érdekében feltérképezésre kerültek azok a tényezők, amelyek a kis- és középvállalkozások gazdasági teljesítményét meghatározzák. Ennek érdekében SWOT elemzést is készítettünk.

Ezt követően ezen tényezők aszerint kerültek csoportosításra, hogy a kis- és középvállalkozások gazdasági teljesítményét pozitívan vagy negatívan befolyásolják-e. Például a vállalkozások forráshoz jutására az állami támogatások pozitívan hatnak, míg a túlzottan kockázatkerülő banki hitelezési politika nehezíti a forráshoz jutásukat.

A vállalkozások fejlődését nehezítő tényezőket ismét két csoportba soroltuk. Egyes tényezők alakulásában a piac fog döntő szerepet játszani. Más tényezők tekintetében úgy gondoltuk, hogy a vállalkozások helyzetének javítása érdekében szükség van állami beavatkozásra. Ezek vonatkozásában fejlesztési célokat határoztunk meg. Az így meghatározott célkitűzések megvalósulása érdekében fejlesztési eszközöket dolgoztunk ki.

FÜGGELÉK

11.1. A kis- és középvállalkozás-fejlesztés legfontosabb Európai Unió tapasztalatai

11.1.1. Az Európai Unió kis- és középvállalkozások versenyképességének növelésére irányuló stratégiája és konkrét ajánlásai

A kis- és középvállalatok támogatásáról kiemelkedő jelentőségű közösségi dokumentum a *Kisvállalatok Európai Chartája*, amelyet a 2000. június 19-én és 20-án rendezett Santa Maria da Feira-i Európai Tanács Elnökségi Következményeinek III. mellékleteként tettek közzé, meghatározza a szektor helyét, szerepét az európai gazdaságban és társadalomban, valamint eszközrendszert ír elő a tagállamok számára. A feladatok között bár megtalálhatók a hagyományos értelemben vett állami támogatások is, azok elsősorban a vállalkozói környezet javítását elősegítő intézkedések. Fő cselekvési irányokként a vállalkozói ismeretek oktatását, az olcsóbb és gyorsabb indulást, a jobb törvénykezést és szabályozást, a szakmai ismeretek biztosítását, az on-line hozzáférés javítását, az egységes piac jobb kihasználását, az adó- és pénzügyeket, a kisvállalatok technológiai teljesítményének erősítését, sikeres e-üzleti modell és legmagasabb szintű kisvállalati támogatás kidolgozását, valamint a kisvállalati érdekek erősebb, hatékonyabb képviselésének kialakítását tűzte ki célul uniós és nemzeti szinten.

A hagyományos állami eszköztárhoz legközelebb az adó- és pénzügyek terület áll. Az adórendszerek átalakítását a Charta szerint oly módon kell végrehajtani, hogy honorálják a sikert, ösztönözzék a vállalkozások indítását, kezdeményezzék a kisvállalkozások növekedését és munkahelyteremtését, és megkönnyítsék a kisvállalatok létrehozását és utódlását. Szintén az állami aktivitási körbe tartozik a pénzügyi szolgáltatásokhoz való hozzáférés javítása, amelynek elősegítése érdekében a Charta előírja a páneurópai tőkepiac létrehozásának, valamint a Pénzügyi Szolgáltatások Akcióterve és a Kockázati Tőke Akcióterv megvalósításának útjában álló akadályok azonosítását és megszüntetését, ami adott esetben azt is eredményezheti, hogy egy országból éppen kiáramlanak a finanszírozási források a kedvezőbb feltételeket kínáló területek felé. A hitelhez és a vállalkozói

tőkéhez való hozzájutás megfelelő feltételeinek kialakítása megköveteli a bankrendszer és a kisvállalatok közötti kapcsolat javítását, valamint kezdeményezi a strukturális alapokhoz való hozzájutás javítását, és üdvözli az Európai Beruházási Bank arra irányuló kezdeményezéseit, hogy az induló és a csúcstechnológiát képviselő vállalatok részére rendelkezésre álló anyagi eszközöket növelje, beleértve a saját tőkeeszközöket is.

Az Európai Bizottság 2003. évi Entrepreneurship in Europe „Zöld könyve” szerint a legfontosabb tennivalók három pillére

- a vállalatok indulása, fejlődése, növekedése előtt álló korlátok lebontása,
- a vállalkozói kockázatvállalás és az elérhető eredmény közti egyensúly helyreállítása, és
- a vállalkozás társadalmi elismertségének a fokozása.

Ezek szerint növelni kell a vállalkozási készséget a vállalkozói képességeknek (az oktatás keretében történő) fejlesztésével, a piacra lépés korlátainak a lebontásával és a vállalkozói kockázatvállalástól várható eredmény növelésével, támogatni kell a vállalatok fejlődését a vállalkozóbarát szabályozási környezet kialakításával, az adók és járulékok mérséklésével, a szakképzett munkaerő kínálat megteremtésével, a tőkepiac (a finanszírozási lehetőségek) bővítésével, az innovációk segítségével és a vállalaton belüli vállalkozási lehetőségek kialakításával, erősíteni kell a vállalkozás társadalmi megbecsülését az esetenkénti kudarcok jobb elfogadtatásával és a vállalkozói gondolkodás terjesztésével a szociális szférában, illetve a szövetkezetek, társulások, alapítványok körében is.

A Chartához hasonló célkitűzéseket fogalmazott meg az Európai Unió 2001–2005-re szóló negyedik, *Többéves Vállalat- és Vállalkozásfejlesztési Programja* (Multiannual Programme for Enterprise and Entrepreneurship, and in Particular for Small and Medium-sized Enterprises (SMEs) 2001–2005) (*MAP*), amelyhez 450 millió eurós keretet rendeltek. A fő célok itt is a vállalkozói szellem kibontakoztatása, az üzleti környezet fejlődésének előmozdítása, hatékony vállalkozásokat segítő szolgáltatások nyújtása és a vállalkozások felkészítése a bővítéssel járó új kihívásokra. Az ötéves terv fő céljai:

- a vállalkozások növekedésének és versenyképességének fokozása egy tudásalapú, nemzetközi gazdaságban,
- a vállalkozói szellem, kultúra célcsoportos fejlesztése,
- a vállalkozások adminisztratív és szabályozói környezetének egyszerűsítése és továbbfejlesztése annak érdekében, hogy virágozhasson a kutatás, az innováció és a vállalkozás-alapítás,
- a KKV-k pénzügyi helyzetének javítása (a KKV-k finanszírozására szakosodott bankhálózat az EU-15 országaiban 85 tagú, több mint tízezer fiókkal),
- a közösségi támogató szolgáltatások, programok igénybevételének megkönnyítése, koordinálásának javítása (EIC-hálózat),
- a legjobb gyakorlatok (Best Practice) elterjesztése, ezek jobb integrálása a jelenlegi innovációt ösztönző eszközökhöz.

A MAP 2006. december 31-ig meghosszabbításra került, 2007 után pedig mint önálló program megszűnik, mivel a 2005. április 6-án az Európai Bizottság *Versenyképességi és Innovációs Keretprogram* (2007–2013) létrehozására tett javaslatában a Keretprogram (New Framework Programme on Competitiveness and Innovation (CIP)) részévé válik.

A lisszaboni célok megvalósításának akadozása előtérbe állította a vállalkozáserősítést. Az EU vállalkozáspolitikája különleges hangsúlyt helyez az innovatív kis- és középvállalatok ösztönzésére. A Keretprogram előírja: *biztosítani kell, hogy a finanszírozás csak a piaci hiányosságok kiküszöbölésére korlátozódjon*, ezért a piac torzulásainak elkerülése érdekében a keretprogramból történő finanszírozásnak összhangban kell lennie a Közösség állami támogatásokra vonatkozó szabályaival, a kapcsolódó eszközökkel és a KKV-k fogalmának érvényes közösségi meghatározásával. A Keretprogram 4 közös célkitűzését, mint 1. a vállalkozások (különösen KKV-k) versenyképességének előmozdítása, 2. innováció és öko-innováció támogatása 3. versenyképes és innovatív információs társadalom fejlődésének felgyorsítása és 4. energiahatékonyság, új és megújuló energiaforrások támogatása valamennyi ágazatban, három alprogram szolgálja. Ezek egyike a Vállalkozásfejlesztési és Innovációs alprogram, amely az ipar és a szolgáltatások területén a vállalkozásfejlesztési, kkv-fejlesztési, versenyképességi és innovációs tevékenységet támogatja. Hangsúlyt helyez a KKV-k finanszírozására, a KKV-k közötti együttműködés (határokon átívelő) kedvező feltételeinek megteremtésére, a vállalkozások innovációjára, a vállalkozói kultúra fejlesztésére, a gazdasági és igazgatási reformra, bürokratikus akadályok csökkentésére. A CIP a tőkebefektetéssel, a kockázati tőkével és a KKV-k hitelhez jutásával kapcsolatos problémák megoldására koncentrál, amelyeket a Közösség nevében az Európai Befektetési Alap kezel.

Az EU vállalkozásfejlesztési stratégiái kiemelten kezelik a környezeti fenntarthatóság ügyét. Céljuk a kkv-szektor megerősítése, illetve a KKV-k segítése az újonnan felmerülő kihívásokhoz való alkalmazkodásban. Ezek között a kihívások között kiemelt helyen szerepelnek a környezeti szabályozásból eredő kötelezettségek teljesítése, a klímaváltozás elleni küzdelemből adódó feladatok, illetve az ezekből származó piaci előnyök kiaknázása.

A Közösség lisszaboni programjának végrehajtása érdekében a Bizottság két közleményt adott ki: 2005-ben a *„Modern kkv-politika a növekedésért és foglalkoztatásért”* és 2006-ban *„A vállalkozói készségek előmozdítása az oktatás és tanulás révén”* címűt. A Modern kkv-politika közlemény egységes keretet biztosít a különféle, vállalkozásokkal kapcsolatos politikai eszközökhöz, és célja, hogy a *„Gondolkozz először kicsiben”* elvet érvényesítse valamennyi uniós szakpolitikában. A közlemény javaslatokat tesz az előírások és szabályozások egyszerűsítésére, a vállalkozói kultúra támogatására, a KKV-k segítésére az innovációhoz, a finanszírozáshoz és képzéshez, és az európai, valamint a nemzetközi piacokhoz való hozzáférésben. Az új kkv-politika szerves része a jobb kommunikáció és az érdekeltekkel folytatott kommunikáció. 2007 őszén folyik a politika félidei felülvizsgálata, amelynek egyik sarokpontja a környezeti szempontú fenntartható kkv-politika kialakítása és megerősítése.

A vállalkozói készségek előmozdítása közlemény célja, hogy segítséget nyújtson a tagállamoknak abban, hogy a vállalkozástan oktatása terén rendezettebb stratégiát dolgozzanak ki.

11.1.2. Az állami támogatások helyzete és eredményei az Európai Unióban

Az EU az állami, különösen a kiválasztott szektoroknak, vállalatoknak juttatott egyedi támogatásokat csökkenteni kívánja, de megengedőbb az általános célokat szolgáló ún. horizontális támogatások tekintetében. Ezek közé tartozik a K+F előmozdítása, a képzés javítása, a környezetvédelem és energiatakarékosság, és ide sorolják a kis- és középvállalatok sokirányú, sokféle formában történő támogatását is, hogy megkönnyítsék számukra mind az indulást, a növekedést, mind adott esetben a váltást, a vállalat átadását-átvételét is. Egyik hangsúlyozott következtetésük, hogy az állami támogatás nem az egyetlen olyan gazdaságpolitikai eszköz, amely segítheti a piac működésében fellépő, a kis- és középvállalatokat sújtó problémák kezelését. Ezért minden támogatási cél kitűzésekor meg kell vizsgálni, hogy a megvalósítás nem segíthető-e állami támogatás helyett tanácsadó és információs szolgáltatásokkal, a strukturális reformok meggyorsításával, vagy ezek kombinációjával. Az Európa Tanács 2001. évi stockholmi ülésén a tagok kötelezettséget vállaltak az egyedi állami támogatások további csökkentésére, a horizontális célokra való átirányításra.

E célt szolgálja az Európai Bizottság 2005 júniusában megfogalmazott *cselekvési terve* az állami támogatásokkal kapcsolatban (Állami támogatási cselekvési terv (COM (2005) 107 végleges) 2005. 06. 07.). A cselekvési terv célja, kevesebb és célzottabb állami támogatás megvalósulása érdekében ütemterv meghatározása az állami támogatás 2005–2009 közötti reformjához. Az EK-Szerződés 87. cikke értelmében tilos a tagállamok által vagy állami forrásból nyújtott támogatások minden olyan formája, amely bizonyos vállalkozások vagy bizonyos áruk termelésének előnyben részesítése révén a verseny torzulásához vezet, vagy azzal fenyeget, amennyiben ez a tagállamok közötti kereskedelmet érinti. A Szerződés megenged kifejezett kivételeket az állami támogatás tilalma alól olyan esetekben, amikor a javasolt támogatási programok az Unió egészének szempontjából előnyös hatásúak lehetnek. Az állami támogatás összeegyeztethetőnek minősül a Szerződéssel, amennyiben teljesíti a világosan meghatározott közérdekű célkitűzéseket, és nem torzítja a Közösségen belüli versenyt és kereskedelmet a közös érdekekkel ellentétes mértékben. Sőt, az állami támogatási intézkedések esetenként a közös érdekű célkitűzések megvalósításának hatékony eszközei lehetnek, korrigálhatják a piaci hiányosságokat, javítva ezáltal a piacok működését és fokozva az európai gazdaság versenyképességét. Az új kihívások, az új lisszaboni cselekvési program, az Unió bővítése és a Bizottság által időközben elfogadott dokumentumok növekvő összetettsége és száma szükségessé teszi az állami támogatási politika korszerűsítését.

Az állami támogatásokra vonatkozó reformcsomag a következő elemeken alapszik:

- kevesebb és célzottabb állami támogatás
- finomított gazdasági szempontú megközelítés
- hatékonyabb eljárások, jobb végrehajtás, nagyobb kiszámíthatóság és fokozott átláthatóság
- felelősség-megosztás a bizottság és a tagállamok között

Az Unió támogatáspolitikájában 8 kulcsterületre összpontosít:

- Az innováció és K+F előtérbe helyezése a tudás-alapú társadalom megerősítése érdekében,
- Jobb üzleti környezet teremtése és a vállalkozói tevékenység ösztönzése,
- Befektetés a humán tőkébe,
- Magas színvonalú általános gazdasági érdekű szolgáltatások,
- A prioritások jobb kijelölése a csoportmentességre vonatkozó rendeletek egyszerűsítése és konszolidációja révén,
- Célzott regionális támogatási politika,
- A környezetvédelmi szempontból fenntartható jövő elősegítése,
- Korszerű közlekedési, energiaipari, valamint információs és kommunikációs technológiai infrastruktúra kiépítése.

Ezek közül közvetlenül a *kis- és középvállalkozásokat* a jobb üzleti környezet megteremtése és a vállalkozói tevékenység ösztönzése, valamint a csoportmentességre vonatkozó rendeletek egyszerűsítése és konszolidációja érinti.

Az új vállalkozások gyors elindításának megkönnyítése érdekében a Bizottság felülvizsgálta a kockázati tőkebefektetésekről szóló közleményt. A felülvizsgálat célja a vállalkozáskultúrához való hozzájárulás volt, illetve a beruházások további ösztönzése kockázati tőkebefektetések formájában, különösen az induló és fiatal, innovatív KKV-k esetében, ahol ez megfelelő megoldást nyújthat az azonosított piaci hiányosságok kiküszöbölésére. A Bizottság a kockázati tőkebefektetésekre vonatkozó intézkedések sokféleségének biztosítása érdekében kiemelt figyelmet fordít a szabályok rugalmasságának további növelésére, különösen az olyan „biztonságos kikötő” befektetések (safe-harbour investment) részfolyósításainak engedélyezett maximális szintje tekintetében, amelyek esetében vélelmezhető az úgynevezett „sajáttőke-hiány” (equity gap) megléte.

A cselekvési tervben a Bizottság – a jobb kormányzás biztosítása, valamint a Szerződéssel egyértelműen összeegyeztethető támogatások nyújtásának elősegítése érdekében – általános csoportmentességi rendelet kiadását tervezte, amely egyes támogatási fajtákat mentesít a Bizottság felé való bejelentési kötelezettség alól. A Bizottság az általános csoportmentesség megalkotásával a meglévő csoportmentességek (képzés, KKV és foglalkoztatás) egyszerűsítését és konszolidálását tűzte ki célul. Időközben a vonatkozó csoportmentességi rendeletek egy része módosításra került, másik részének hatá-

lyát meghosszabbították. Ezek közé tartozik a KKV-kra vonatkozó rendelet is, így 2006. december 20-án a Bizottság 2008. június 30-ig meghosszabbította a kis- és középvállalkozásoknak nyújtott állami támogatásokra vonatkozó csoportmentességi rendeletek hatályát.

2007. január 1-jétől lépett hatályba a Bizottság *új regionális iránymutatása*, amely amellett, hogy új rugalmas lehetőségeket „engedélyez” az induló vállalkozások támogatására, több ponton is lazít a szabályozáson. Emellett a gazdasági fejlődés figyelembevétele érdekében megemelésre került a tagállamok által minden külön követelmény nélkül nyújtható „*de minimis*” támogatások felső küszöbe, az EK-Szerződés 87. és 88. cikkének a csekély összegű (de minimis) támogatásokra való alkalmazásáról szóló 1998/2006/EK bizottsági rendelettel. Ez utóbbinak célja a szabályok egyszerűsítése, a kis- és közepes méretű vállalkozások működésének megkönnyítése. A KKV-k számára kedvező döntés értelmében a de minimis felső határ 200 000 euróra emelkedett, kivéve a közúti szállítási tevékenységet, ahol ez 100 000 euró. A szabályozás lényege, hogy három év alatt egy adott kedvezményezettnek nyújtott támogatás, ideértve a pénzügyi eszközöket, együttesen nem haladhatja meg a felső határt. A nehézségekkel küzdő vállalkozások számára nyújtott támogatásokra és az előzetesen ki nem számítható összegű támogatásokra nem vonatkozik az új szabályozás, mert ezek lehetőséget adnak a piaci verseny torzítására.

Az EU Verseny Főigazgatósága 2001-től teszi közzé az *Állami Támogatások összefoglaló jelentését (State Aid Scoreboard-ot)*, amely a nemzeti, tagállami forrásból a vállalkozásoknak nyújtott támogatásokat három „dimenzió”, a támogatás formája, nyújtója és célja szerint értékeli, tagállamonként és az Unió egészére nézve. A 2005. őszi Eredménytábla (Report State Aid Scoreboard (Autumn 2005 Update) COM (2005) final, 9. 12. 2005) szerint bár az állami támogatások nagysága az utóbbi 5 évben inkább stabilizálódott, mint csökkent az EU-ban, azonban jelentősen csökkent az állami támogatások GDP-hez viszonyított aránya a kilencvenes évekhez képest. A legfrissebb 2006. őszi Eredménytábla (Report State Aid Scoreboard – autumn 2006 update – COM (2006) 761 final) is azt tükrözi, hogy a tagállamok csak mérsékelt módon vették figyelembe az Európai Tanács kevesebb állami támogatás nyújtására szóló felhívását, ugyanakkor kedvező választ adtak a Tanács második számú célkitűzésére, a célzottabb támogatás nyújtására. Ennek keretében a tagállamok több mint fele az állami támogatások több mint 90%-át 2005. végére a közös érdekeket képviselő horizontális célkitűzésekre fordította.

Állami támogatások változási trendje az EU tagországokban, 1995–2005 között													
	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2001– 03. évi átlag	2003– 05. évi átlag
EU-25													
Összes állami támogatás, vasutak nélkül (Mrd euró)										64,7	63,8		
A GDP százalékában										0,61	0,59		
Összes állami támogatás, kivéve mezőgazdaság, halászat, szállítás (Mrd euró)						49,1	49,9	56,5	50,4	46,0	45,1	52,3	47,2
A GDP százalékában						0,48	0,48	0,54	0,49	0,43	0,42	0,50	0,45
EU-15													
Összes állami támogatások, vasutak nélkül (Mrd euró)	78,1	76,7	97,2	65,1	56,4	60,2	61,5	68,0	56,6	59,1	58,7	62,0	58,1
A GDP százalékában	0,98	0,94	1,13	0,73	0,61	0,62	0,63	0,68	0,57	0,58	0,57	0,63	0,58
Összes állami támogatás, kivéve mezőgazdaság, halászat, szállítás (Mrd euró)	57,9	57,5	77,6	49,5	39,9	43,9	45,4	50,5	40,4	42,4	42,2	45,4	41,7
A GDP százalékában	0,72	0,70	0,90	0,56	0,43	0,45	0,46	0,51	0,41	0,42	0,41	0,46	0,41

(Megjegyzés: az 1997. évi, illetve 2002. évi magas értékek a Credit Lyonnais (Franciaország) és a Bankgesellschaft Berlin AG eseteivel magyarázhatóak)

Forrás: Report State Aid Scoreboard, autumn 2006 update, presented by the Commission

A tagállamok közül, míg abszolút értékben kifejezve a legtöbb támogatást Németország, Franciaország, az Egyesült Királyság és Spanyolország nyújtották, addig relatív értékben Magyarország a második legnagyobb támogatásnyújtó Málta után, megelőzve Finnországot, Ciprust és Svédországot. Ez azt jelenti, hogy az Eredménytábla kimutatása szerint Magyarországon az üzleti szféra 1,6 milliárd euró értékben kapott állami segítséget, ami a GDP 1,83%-a.

2005. évi állami támogatások a horizontális és ágazati célokra, az összes támogatás százalékában

	Horizontális célú támogatások	Foglalkoztatási támogatás	Regionális fejlesztés ¹	K+F	KKV	Képzési támogatás	Környezetvédelem és enegriatakarékosság
EU-25	84	8	19	12	10	2	28
BE	100	5	16	20	39	7	10
CZ	100	1	52	26	18	0	2
DK	97	42	0	4	0	0	47
DE	81	1	18	10	3	0	47
EE	100	1	18	21	24	2	7
EL	97	19	56	3	5	0	10
ES	66	1	32	9	10	2	5
FR	88	18	16	21	21	1	2
IE	74	12	25	12	10	2	2
IT	96	20	27	14	20	9	3
CY	45	0	4	3	1	6	1
LV	97	0	78	0	19	0	0
LT	81	6	42	9	14	0	10
LU	100	0	28	27	22	0	8
HU	48	1	28	5	4	0	1
MT	3	0	0	0	0	1	0
NL	97	0	2	22	5	0	65
AT	95	3	14	26	30	6	15
PL	70	34	21	4	8	2	1
PT	26	4	5	1	6	9	0
SI	86	15	15	24	9	2	15
SK	61	0	55	1	1	2	0
FI	97	6	12	26	7	0	40
SE	100	0	5	3	1	0	88
UK	91	1	18	17	16	7	28

¹Máshova nem sorolt általános regionális fejlesztési támogatás

²Bizonyos ágazatok esetében olyan intézkedések mellett nyújtott támogatás, amelyek esetében nincsenek horizontális célkitűzések, illetve megmentési és szerkezetátalakítási támogatás.

Forrás: Report State Aid Scoreboard, autumn 2005 update, presented by the Commission

(%-ban, kivéve mezőgazdaság, halászat, szállítás)						
Egyéb horizontális célú támogatás	Ágazati támogatás ²	Feldolgozóipar	Szénbányászat támogatása	Más nem feldolgozóipar	Szolgáltatások támogatása	Összes támogatás, kivéve mezőg., halászat, szállítás (millió euró)
4	16	4	9	1	2	45094
3	0	0	0	0	0	700
0	0	0	0	0	0	387
3	3	3	0	0	0	1074
2	19	1	18	0	1	15172
28	0	0	0	0	0	14
5	3	1	0	1	1	257
7	34	0	33	0	0	3284
10	12	11	0	0	0	6486
11	26	14	0	0	12	424
3	4	2	0	0	2	5328
31	55	38	0	15	2	135
0	3	3	0	0	0	29
1	19	3	0	15	0	26
15	0	0	0	0	0	43
9	52	48	4	0	0	949
2	97	97	0	0	0	117
3	3	3	0	0	0	1183
1	5	0	0	0	5	597
0	30	5	24	0	0	908
0	74	0	0	0	74	957
7	14	0	14	0	0	100
1	39	39	1	0	0	245
6	3	0	0	0	2	559
4	0	0	0	0	0	2613
3	9	0	1	8	0	3509

Mint látható, Magyarországon, valamint Cipruson, Portugáliában és Máltán az állami támogatások kevesebb mint felét fordítják horizontális célokra. A hazai horizontális célokra fordított 48%-os részesedés már emelkedést jelent 2000–2003-hoz képest, amikor átlagban a támogatások 42%-át költöttük horizontális célokra és 58%-át szektorális, elsősorban egyes iparágak támogatására.

Az Eredménytábla bemutatja a *csoportmentességi rendeletek* keretében nyújtott támogatások alakulását is. Tekintettel arra, hogy a tagállamok egyre inkább éltek a csoportmentességi rendelet nyújtotta lehetőségekkel, az ilyen típusú támogatások engedélyezéséhez kapcsolódó bejelentések száma 2001 óta jelentősen csökkent. A tagállamok döntő többsége a kis- és középvállalkozások támogatására vonatkozóan vette igénybe a csoportmentességet. 2006 közepéig közel 1 500 tájékoztató űrlapot nyújtottak be csoportmentességi intézkedésekről.

Azoknak az intézkedéseknek a száma, amelyekkel kapcsolatban tájékoztató lapot nyújtottak be az állami támogatások csoportmentességi szabályozása keretében, 2001–2006 (2006. június 30-ig), EU-25							
Csoportmentességi állami támogatások típusa	2001	2002	2003	2004	2005	2006. 01–06.	Összesen
KKV	101	123	139	149	198	83	793
Képzés	48	80	55	79	69	32	363
Foglalkoztatás	–	0	8	21	26	21	76
Agrárszektor	–	–	–	72	88	56	216
Halászat	–	–	–	1	22	6	29
Összesen	149	203	202	322	403	198	1 477

Megjegyzés: A táblázat a visszavont kérelmeket nem tartalmazza.

Az új tagállamok adatai 2004. május 1-től kerültek feltüntetésre.

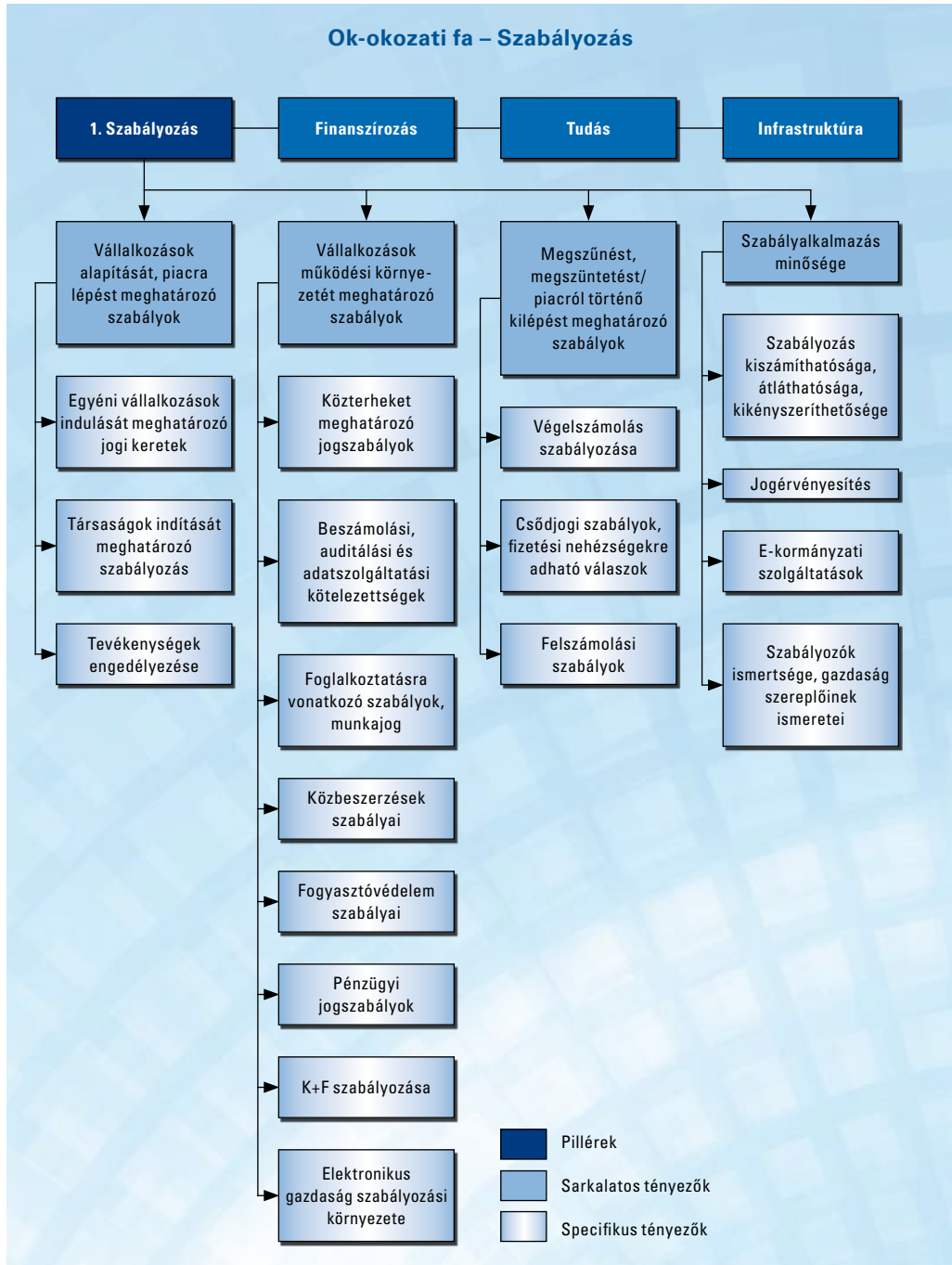
Forrás: Verseny Főigazgatóság

A kis- és középvállalkozások állami támogatására vonatkozó csoportmentességi rendeletet 2004. februárjában módosították, melynek eredményeként a kutatás-fejlesztési támogatásokra is kiterjesztették a csoportmentesség lehetőségét. A tagállamok növekvő mértékben használták ki ezt a lehetőséget. 2005-ben a kis- és középvállalkozásoknak nyújtott állami támogatásokkal kapcsolatos csoportmentességi intézkedések 20%-a a kutatás-fejlesztési támogatásokra vonatkozott. A kiadások tekintetében 2004-ben 3,4 milliárd euróról döntöttek a képzési, foglalkoztatási és a kis- és középvállalkozásokkal kapcsolatos csoportmentességi szabályozás keretében. Ennek keretében a 25 tagállam kis- és középvállalkozói támogatások esetében 2,1 milliárd euró, képzési és foglalkoztatási támogatás tekintetében 1,1 és 0,2 milliárd euró támogatást számolt el. Az Unióban a csoportmentesség keretében nyújtott támogatások a horizontális célok megvalósulását szolgáló támogatásoknak mintegy 10%-át teszik ki, bár néhány tagállamban ez az arány jelentősen nagyobb: Belgiumban 14%, Görögországban 16%, Lengyelországban 21%, az Egyesült Királyságban 22% és Olaszországban 31%. Mint a cselekvési tervnél már említettük, 2006. december 20-án a Bizottság 2008. június

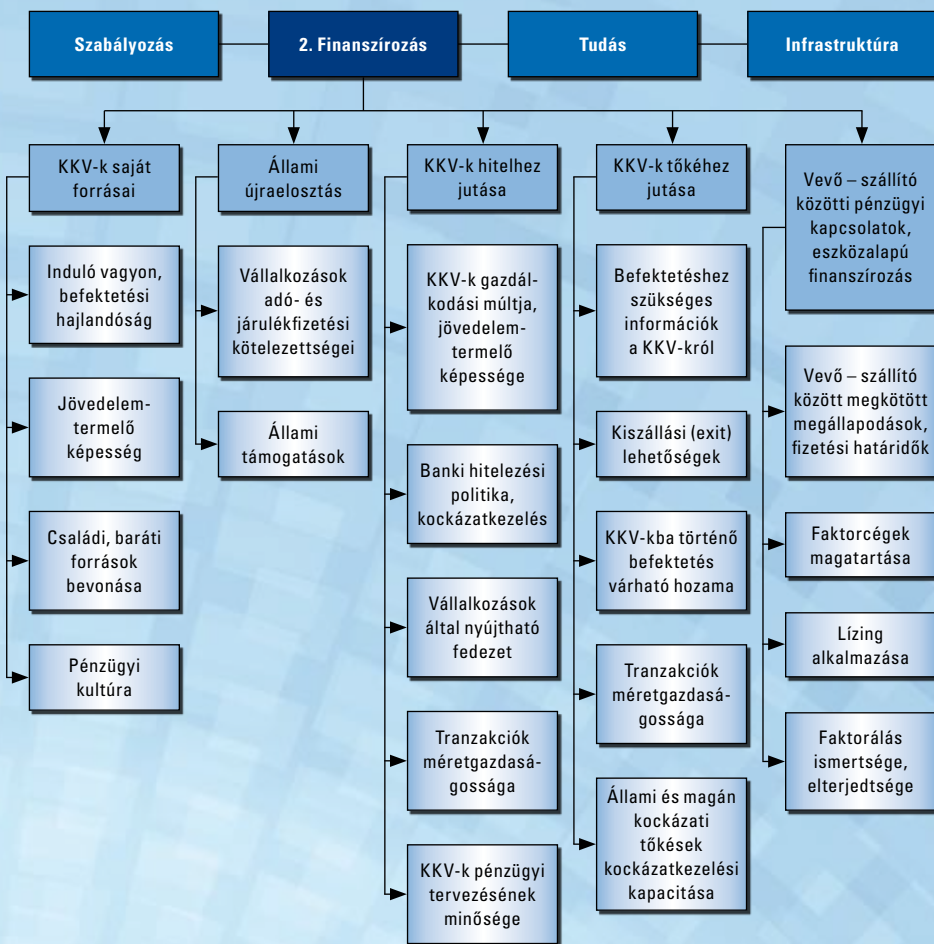
30-ig meghosszabbította egyes, köztük a kis- és középvállalkozásoknak nyújtott állami támogatásokra vonatkozó csoportmentességi rendeletek hatályát.

A Scoreboard nem tartalmazza a csekély összegű támogatásként nyújtott összegeket, mivel ezeket maga a Bizottság is a versenyt érdemben nem fenyegető támogatásoknak tart.

11.2. A kkv-szektor ok-okozati elemzése

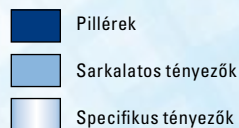
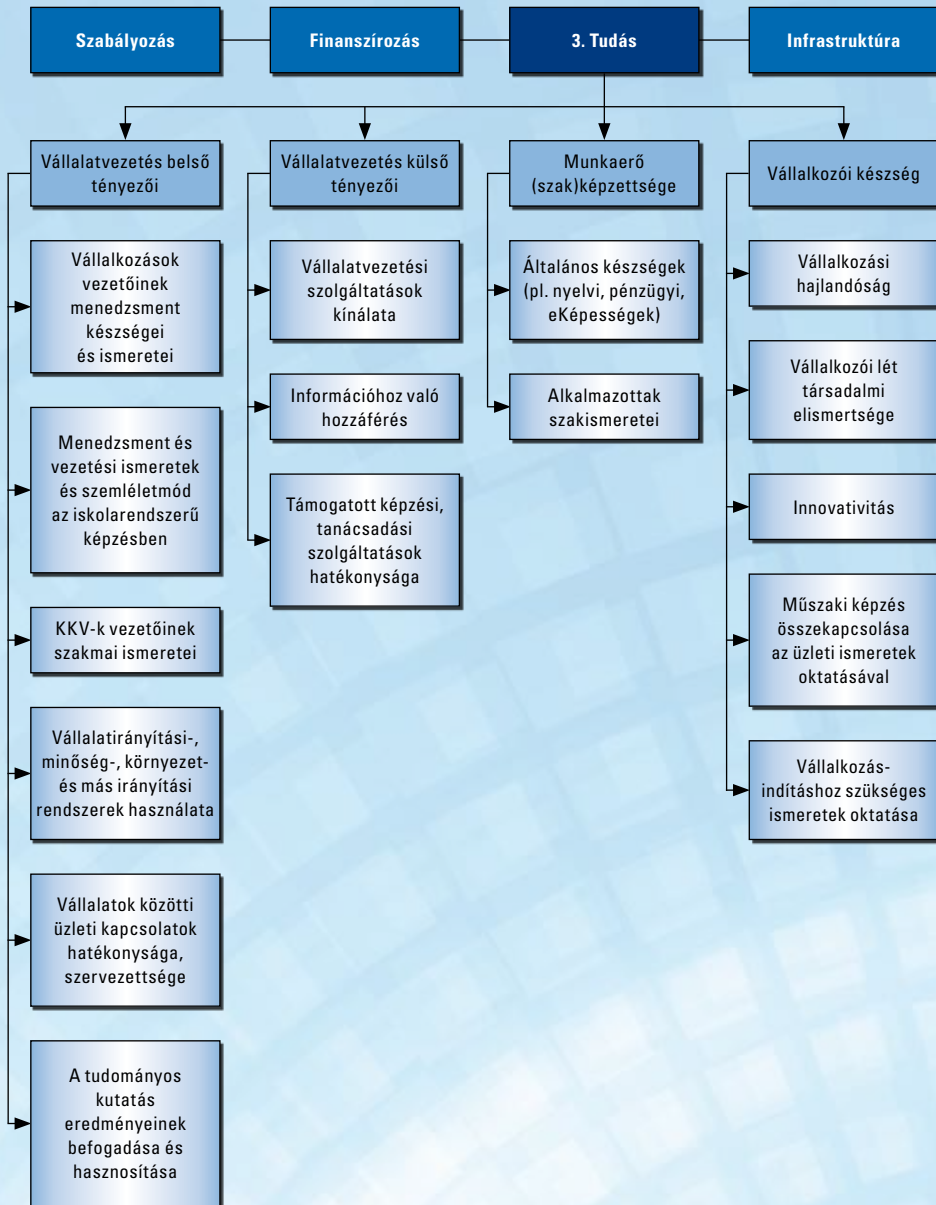

Ok-okozati fa – Finanszírozás

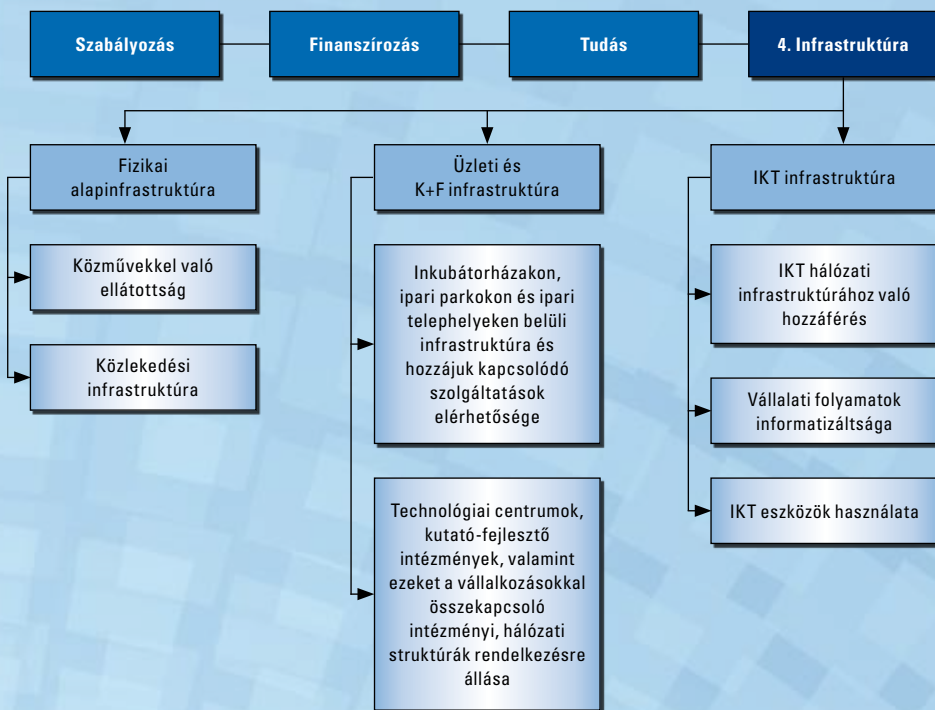

- Pillérek
- Sarkalatos tényezők
- Specifikus tényezők

Ok-okozati fa – Tudás

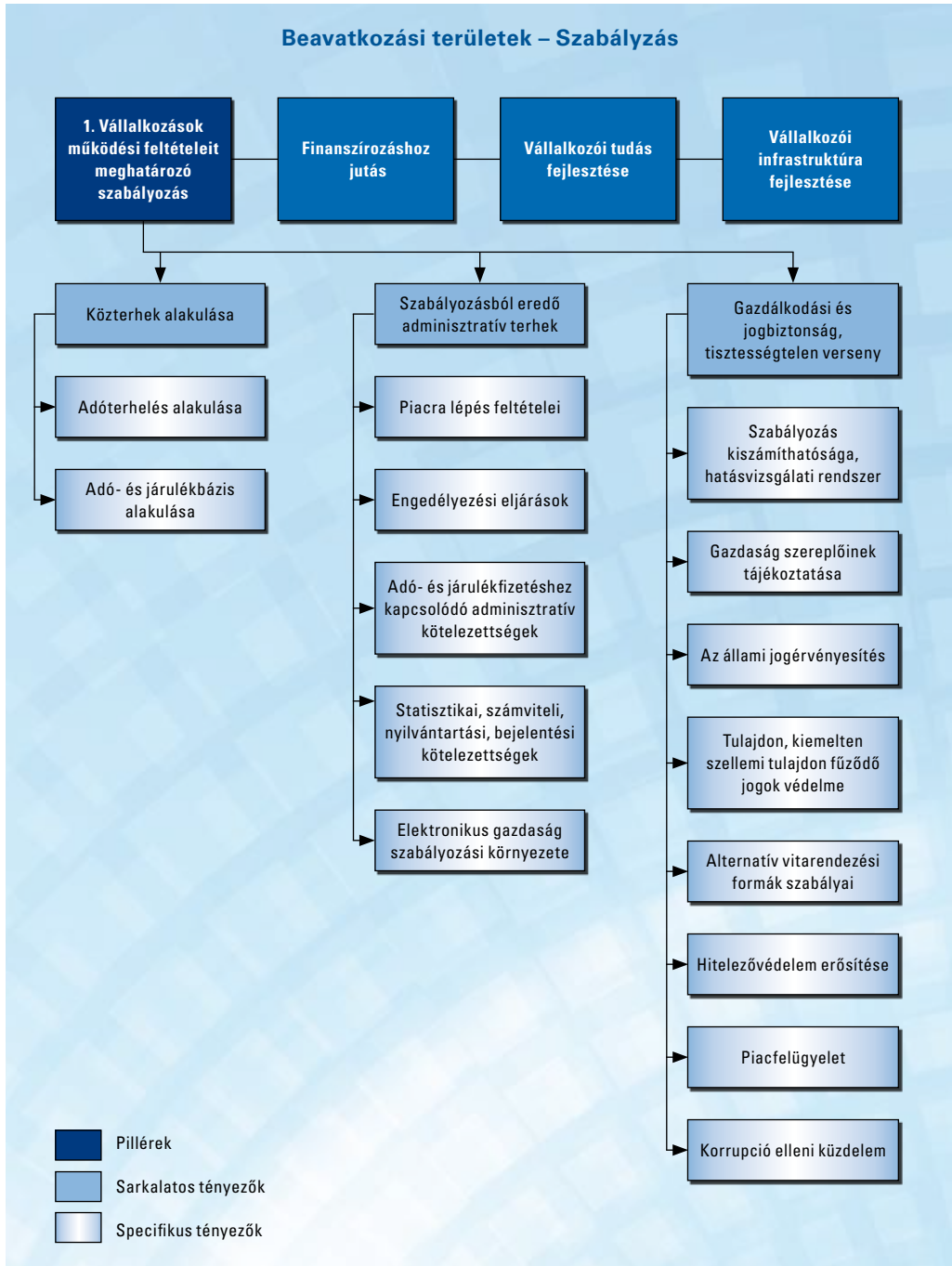

Ok-okozati fa – Infrastruktúra

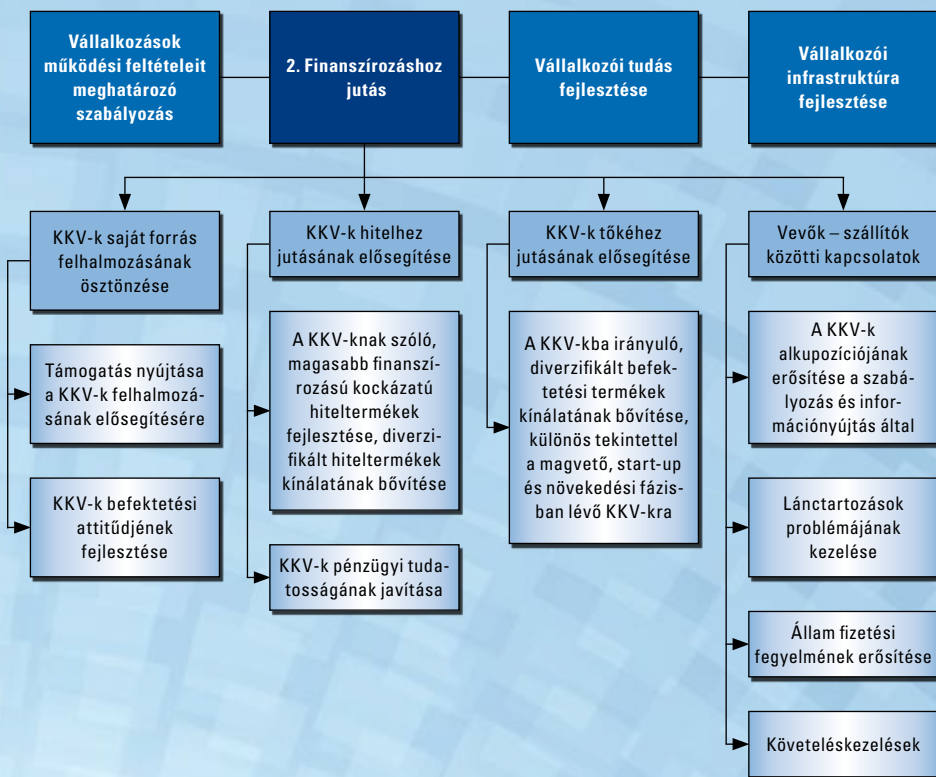

- Pillérek
- Sarkalatos tényezők
- Specifikus tényezők

11.3. Beavatkozási területek

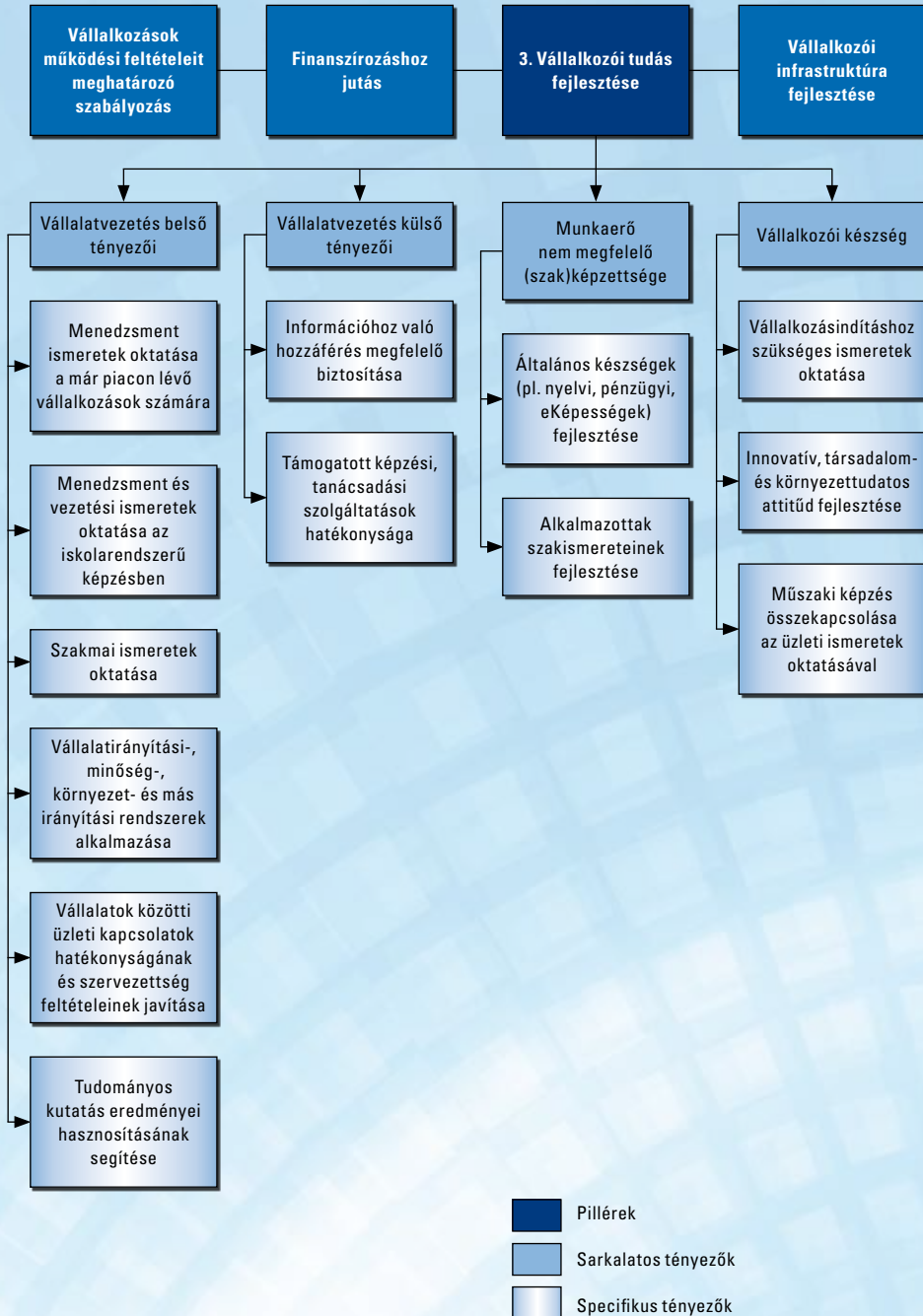

Beavatkozási területek – Finanszírozás

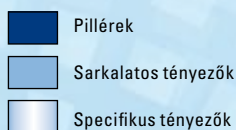
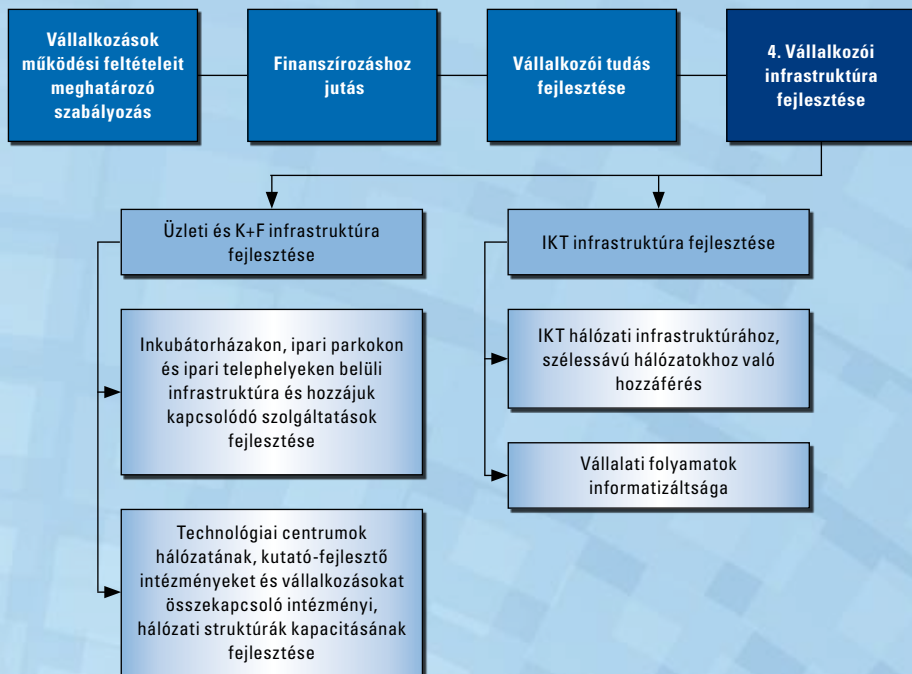

- Pillérek
- Sarkalatos tényezők
- Specifikus tényezők

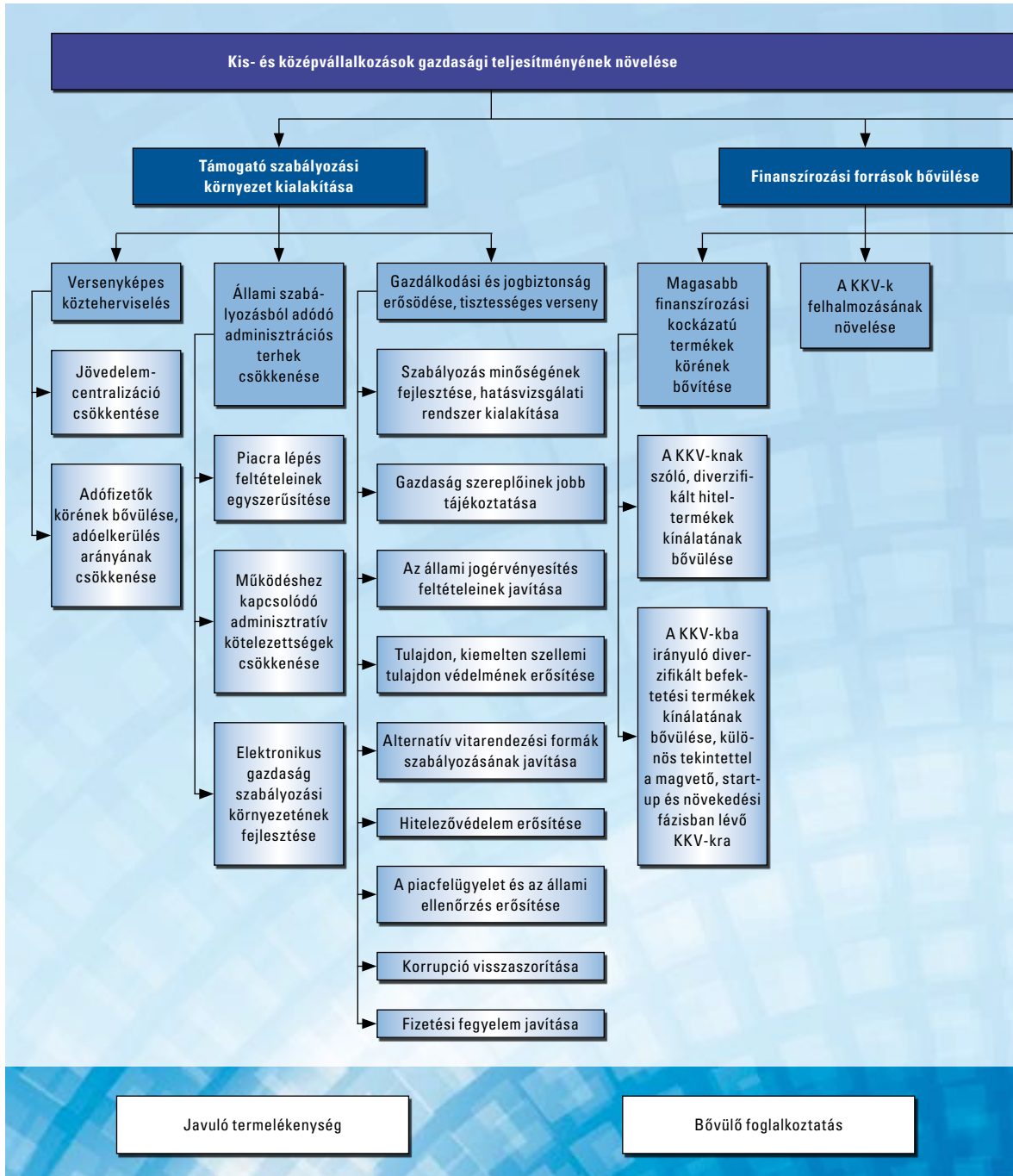
Beavatkozási területek – Vállalkozói tudás

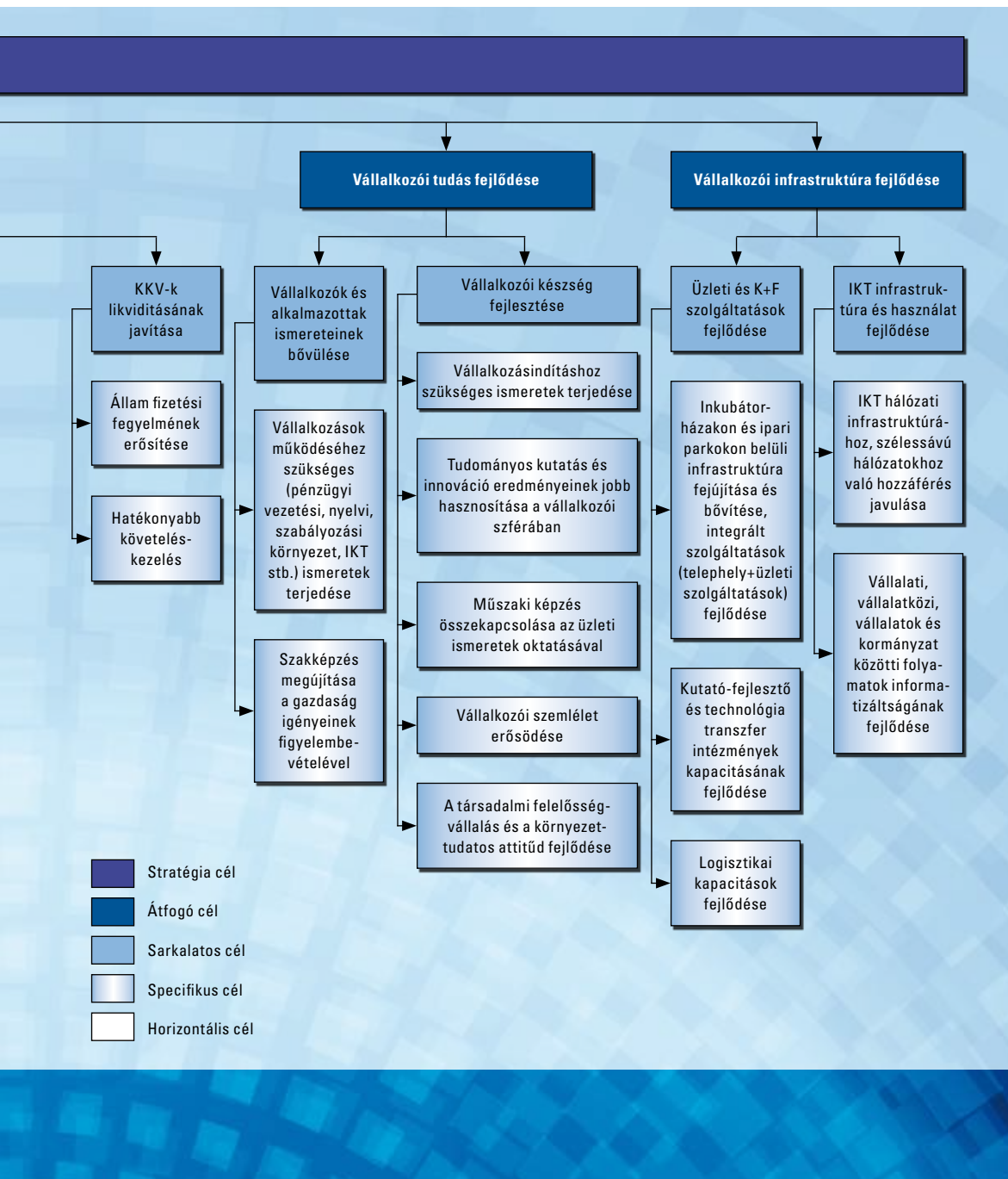

Beavatkozási területek – Vállalkozói infrastruktúra

11.4. A kis- és középvállalkozás-fejlesztési stratégia célrendszere

Kiadja a Gazdasági és Közlekedési Minisztérium
1055 Budapest, Honvéd u. 13–15.
www.gkm.gov.hu

Kézirat lezárva: 2007. december

